

ОДБРАНА

Година XIV ■ Број 313 ■ 1. октобар 2018. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

ГЕНЕРАЛ-ПОТПУКОВНИК МИЛАН МОЈСИЛОВИЋ,
НОВИ НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ВОЈСКА НИКАДА НИЈЕ УКАЉАЛА ОБРАЗ

ISSN 1452-2160

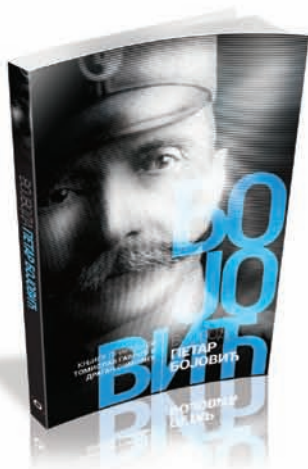

9 771452 216004

Едиција ВОЈВОДЕ

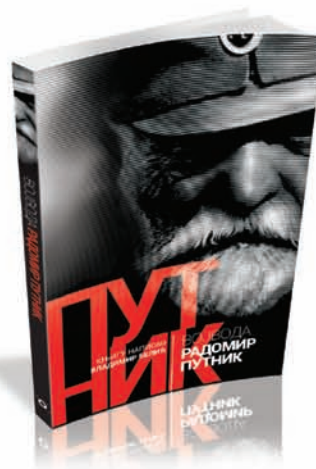
Велике годишњице су и велика подсећања, хоризонтални пресеци наше сопствене историје. Годишњица Великог рата вратила нам је у жижу интересовања многе историјске личности тог периода. Биографије славних српских војвода исписују најсветлије странице наше војне и свеколике историје.

ВОЈВОДА ПЕТАР БОЈОВИЋ

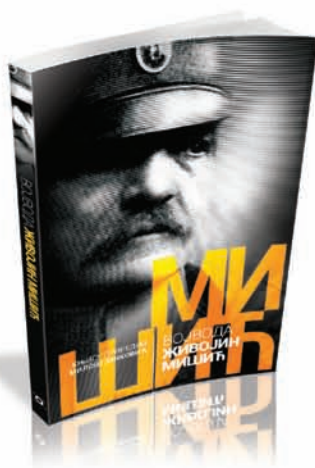
Томислав Гаврић.
Драган Симовић
Броширано,
ф. 13×20, 140 стр.
шифра: 111347
цена: 396,00
са попустом: 297,00

ВОЈВОДА РАДОМИР ПУТНИК

Владимир Белић
Броширано,
ф. 13×20, 142 стр.
шифра: 111348
цена: 396,00
са попустом: 297,00

ВОЈВОДА ЖИВОЈИН МИШИЋ

Милош Јанковић
Броширано,
ф. 13×20, 152 стр.
шифра: 111349
цена: 396,00
са попустом: 297,00

ВОЈВОДА СТЕПА СТЕПАНОВИЋ

Е. Белић
Броширано,
ф. 13×20, 186 стр.
шифра: 111350
цена: 396,00
са попустом: 297,00

SPORT VISION d.o.o.

Milentija Popovića 5v, Beograd

KUPUJTE PREKO
ADMINISTRATIVNE ZABRANE
U SVIM NAŠIM PRODAVNICAMA

NA

6

RATA

UZ ADMINISTRATIVNU ZABRANU

**BEZ
KAMATE**

SPORT VISION

Beograd, Bulevar Arsenija Černojevića 97a
Beograd, Bulevar Vojvode Mišića 10
Beograd, KIDS, TC Delta City, Jurija Gagarina 16
Beograd, Crnotravska 7-9
Beograd, TC Ušće, Bulevar Mihajla Pupina 4
Beograd, TC BN Bos, Batajnički drum 1/1
Beograd, TC Immo Centar, Gandijeva 21
Beograd, Požeška 67a
Beograd, Bulevar kralja Aleksandra 391
Beograd, TC Delta City, Jurija Gagarina 16
Beograd, TC Big Bg, Višnjička 84
Beograd, TC Stadion, Zaplanjska 32
Beograd, Bulevar kralja Aleksandra 108-110
Beograd, Crnotravska 4
Valjevo, TC Stop Shop, Uzun Mirkova 2b
Loznica, Vojvode Mišića 1
Kragujevac, TC Plaza, Bulevar Kraljice Marije 56
Kragujevac, Dr. Zorana Dindića 10
Kraljevo, Trg srpskih ratnika 5
Kruševac, Mirka Tomića 18
Leskovac, Trg revolucije 33
Niš, TC Forum, Obrenovićeveva 42

Niš, TC Medijana, Bulevar Medijana 21
Obrenovac, Miloša Obrenovića 36
Užice, Trg partizana 1
Zlatibor, TC KO Čajetina
Smederevo, TC Shoppy, Šalinačka bb
Čačak, Skadarska 12
Jagodina, SC Vivo, Stevana Ivanovića bb
Zaječar, Trg oslobođenja 20
Bačka Topola, Boljai Farkaša 2
Kikinda, Trg srpskih dobrovoljaca 30
Pančevo, Miloša Obrenovića 12
Subotica, TC Shoppy, Segedinski put 88
Sombor, Kralja Petra 1
Ruma, Glavna 141
Šabac, Zapadna Transverzala 4
Novi Pazar, Čerkez Mahala 2
Novi Sad, Kids, Pozorišni trg 5
Novi Sad, Zmaj Jovina 20
Novi Sad, TC Big, Sentandrejski put 11
Mladenovac, Braće Badžaka 2
Inđija, Vojvode Putnika bb
Zrenjanin, Aviv Park, Bagljaš zapad 5

Beograd, Knez Mihailova 21
Beograd, TC Ušće, Bulevar Mihajla Pupina 4
Beograd, TC Delta City, Jurija Gagarina 16
Beograd, TC Big Bg, Višnjička 84
Kragujevac, TC Plaza, Bulevar Kraljice Marije 56
Niš, TPC Kalča, Obrenovićeveva bb
Novi Sad, Zmaj Jovina 2
Novi Pazar, 28. Novembra bb
Zrenjanin, Bagljaš zapad 5
Užice, Dimitrija Tucovića 99

**EXTRA
SPORTS**
.com

Beograd, Omladinskih brigada 100
Beograd, Bulevar kralja Aleksandra 168
Beograd, Borča TC Shoppy, Zrenjaninski put bb
Kruševac, Mirka Tomića 26
Lazarevac, TC Stop Shop, Železnička bb
Valjevo, Pop Lukina 1
Piroć, Trg Piroćkih oslobođilaca bb
Vranje, Stefana Prvovenčanog 115
Sombor, Kralja Petra I 32

SPORTVISION.RS email: obustave@sportvision.rs

CALL-CENTER-BESPLATNI-POZIV
0800-003-004

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране и Војске Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Ратника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

Владимир Почуч, потпуковник

Заменик главног уредника

Александар Петровић, мајор

Уредници

Мира Швелић, Душан Глишић

Новинари

Мирјана Крстовић, капетан

Стадни сарадници

др Себастијан Балаш, др Славиша Влацић,
Милосав Ц. Ђорђевић, др Милан Мијаљковић,
др Зоран Миладиновић, др Владимир Баровић,
др Миљан Миликић, Будимир М. Попалић,
Милош Стругар, Никола Остојић, Бојан Рајић,
Влада Ристић, др Мирјана Зорић, Милена Милетић,
Александар Киш

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник)
Станислава Струњаш (техничка уредница)

Фотографија

Даримир Банда, Душка Стефановић, Јово Мамула
(фото-репортери)

Језички редактори

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски,
Јелица Живановић

Коректор

Слађана Ђрба

Секретар редакције

Татјана Шућин

Документација

Горан Станковић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3201-728; 23-728; 3349-536

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

Продаја 3201-810; 3241-254; 23-810

ТЕЛЕФАКС 3241-258

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19
odbrana@mod.gov.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs
www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд
ISSN 1452-2160
Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 313

ГЕНЕРАЛ-ПОТПУКОВНИК МИЛАН
МОЈСИЛОВИЋ, НОВИ НАЧЕЛНИК
ГЕНЕРАЛШТАБА
ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Снимио
Јово МАМУЛА

СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 192

140 година
војне дипломатије Србије

Примопредаја дужности
начелника Генералштаба
Војске Србије
ВОЈНИК СЕ РАЂА,
ВОЈНИК СЕ НЕ
ПОСТАЈЕ

Репрезентативни оркестар
Гарде задивио Белгију
ТАМО ДАЛЕКО У
ЛЕПОЈ ВАЛОНИЈИ

Нови домаћи авион

СОВА
НА КРИЛИМА
УТВЕ

- 6 Унапређења и постављења у Министарству одбране и Војсци Србије

НОВА ЕНЕРГИЈА У СИСТЕМУ ОДБРАНЕ

- 10 Генерал-потпуковник Милан Мојсиловић, нови начелник Генералштаба Војске Србије

ВОЈСКА НИКАД НИЈЕ УКАЉАЛА ОБРАЗ

- 14 Промовисани најмлађи официри Војске Србије

ОД ЧУВАЊА ЗЕМЉЕ НЕМА ВАЖНИЈЕГ ЗАДАТКА

- 21 Војничке заклетве СНАЖНА ВОЈСКА ЗА СТАБИЛАН МИР

- 22 Технички ремонтни заводи ГОДИНА РАДА И НАПРЕТКА

- 29 Студијско путовање Школе националне одбране

АНАЛИЗА ОПЕРАЦИЈА НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ

У овом броју...

Одлукама из уставне надлежности председника Републике Србије и врховног команданта Војске Србије Александра Вучића 14. септембра дошло је до најзначајније смене генерација на челним позицијама у систему одбране наше земље у последњих неколико година.

Указом председника Републике генерал-мајор Милан Мојсиловић ванредно је унапређен у чин генерал-потпуковника и постављен за новог начелника Генералштаба Војске Србије. Он је до сада вршио дужност помоћника министра одбране за политику одбране. Досадашњи начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић завршио је професионалну војну службу на лични захтев.

Бригадни генерал Петар Цветковић унапређен је у чин генерал-мајора и постављен за заменика начелника Генералштаба.

– Ово су велике промене од којих очекујемо додатну, нову енергију, још бржу модернизацију и јачање Војске Србије у наредном периоду, које би требало да буду одвраћајући фактор за сваког потенцијалног агресора на нашу земљу. Не спремамо се за сукобе ни за ратове са било ким, али морамо да имамо оспособљену, озбиљну, одговорну, добро опремљену и наоружану армију да сваком потенцијалном агресору у било ком тренутку буде у стању да одговори – изјавио је председник Вучић после читања указа.

– Војник се рађа, војник се не постаје. Генерал Мојсиловић био је уз своју земљу, учествовао у сваком њеном тешком дану – од командира тенка до генерала. Од њега очекујемо да једног дана, када он буде предавао своју значку, остави Војску бољом него што је затекао – уређенију, бројнију, наоружанију – поручио је министар Вулин на примопредаји дужности начелника Генералштаба. Министар је захвалио генералу Диковићу на служби, подсетио да је досадашњи први човек Генералштаба, ратник и командант који је свих ових година успешно водио Војску Србије, те је оставља у значајно бољем стању него што је затекао.

На свечаној церемонији испред Дома Народне скупштине 8. септембра промовисани су најмлађи потпоручници наше војске. Марширајући одсечним стројевим кораком испред државног и војног врха, 131 кадет и кадеткиња 139. класе Војне академије и 4. класе Медицинског факултета Војномедицинске академије закорачили су у војничку каријеру.

У новом броју магазина „Одбрана“ објављујемо први интервју са генерал-потпуковником Миланом Мојсиловићем од како је ступио на нову дужност. Нови начелник Генералштаба намерава да настави процесе опремања, ревитализације и модернизације Војске стављајући у први план људе.

– Рату се нико не радује, али то су искуства која вас у овом послу чине компетентним. Не могу да кажем да сам био срећан у том амбијенту. Као војник не могу рећи ни да ми је то била непознаница. То је мој посао, за то се спремамо. Ако дође до рата, а ја молим Бога да никада не дође, нико не сме да сумња у војника, нити у то да ће он урадити свој део посла. То је кроз историју више пута доказано. Војска никад није укаљала образ – рекао је, између осталог, генерал Мојсиловић. ■

УНАПРЕЂЕЊА И ПОСТАВЉЕЊА У МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ И ВОЈСЦИ СРБИЈЕ

НОВА ЕНЕРГИЈА У СИСТЕМУ ОДБРАНЕ

Не спремамо се за сукобе ни за ратове са било ким, али морамо да имамо оспособљену, озбиљну, одговорну, добро опремљену и наоружану армију која ће сваком потенцијалном агресору у било ком тренутку бити у стању да одговори

седник Републике, захваливши му на часном, пожртвованом и посвећеном односу који је показао, као и на љубави коју је показао према отаџбини.

Такође је подсетио, да је у току оружаних сукоба на територији Босне и Херцеговине, генерал Диковић био затворен од непријатељских снага. Нагласио је и да се он часно, јуначки и храбро супротстављао агресији НАТО-а 1999. године, те да је један од људи који је најдуже био на месту начелника Генералштаба Војске Србије.

За остварене резултате у дугогодишњем раду, председник Републике донео је Указ о одликовању генерала Љубише Диковића Орденом Карађорђевог звезда Првог степена.

Одлукама из уставне надлежности председника Републике Србије и врховног команданта Војске Србије Александра Вучића 14. септембра дошло је до најзначајније смене генерација на челним позицијама у систему одбране наше земље у последњих неколико година.

Указом председника Републике генерал-мајор Милан Мојсиловић ванредно је унапређен у чин генерал-потпуковника и постављен за новог начелника Генералштаба Војске Србије. Он је до сада вршио дужност помоћника министра одбране за политику одбране. Досадашњи начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић завршио је професионалну војну службу на лични захтев.

Бригадни генерал Петар Цветковић унапређен је у чин генерал-мајора и постављен за заменика начелника Генералштаба, формацијско место које је било упражњено од марта прошле године, када је пензионисан генерал-потпуковник Јовица Драганић.

– У складу с Уставом Републике Србије и после бројних консултација с Министарством одбране и челним људима Војске Србије донео сам више указа и више одлука о постављењу, именовану и разрешењу. Најпре желим да вас обавестим да сам прихватио захтев начелника Генералштаба Војске Србије генерала Љубише Диковића за пензионисање – рекао је пред-

– Веома сам захвалан генералу Диковићу на послу који је обављао, на томе што је последњих година озбиљно и одговорно радио на модернизацији Војске Србије, унапређењу њене борбене готовости, али и на целоживотној посвећености Републици Србији и српском народу – рекао је председник, нагласивши да је то највиши орден који је један војник икада добио.

Он је истакао да тај орден не представља само част за генерала Диковића, већ је и обавеза пред онима који треба да га наследе.

– Ово су велике промене од којих очекујемо додатну, нову енергију, још бржу модернизацију и јачање Војске Србије у наредном периоду, које би требало да буду одвраћајући фактор за сваког потенцијалног агресора на нашу земљу. Не спремамо се за сукобе ни за ратове са било ким, али морамо да имамо оспособљену, озбиљну, одговорну, добро опремљену и наоружану армију да сваком потенцијалном агресору у било ком тренутку буде у стању да одговори – изјавио је председник Вучић и додао да су, у складу с тим, у претходних неколико година наша средства наоружања и опрема вишеструко унапређене, али је подвукао да и даље нисмо задовољни.

ПОСТАВЉЕЊА

Нова постављења добили су и генерал-мајор Горан Радовановић, који је нови ректор Универзитета одбране, генерал-мајор Бојан Зрнић, који је постављен за начелника Војне академије, док је генерал-мајор Младен Вуруна нови начелник Управе за одбрамбене технологије. Генерал-мајор Миле Јелић постављен је за директора Инспектората Министарства одбране, бригадни генерал Зоран Стојковић директор је Војнообавештајне агенције, док је нови командант Треће бригаде Копнене војске пуковник Слађан Стаменковић. Пуковник Ђуро Јованић нови је директор Војнобезбедносне агенције, пуковник Љубиша Ђоловић постављен је за начелника Управе за телекомуникације и информатику у Генералштабу Војске Србије, а бригадни генерал Мирослав Талијан на дужност команданта Специјалне бригаде.

УНАПРЕЂЕЊА

У чин генерал-мајора унапређени су бригадни генерали Петар Цветковић, Миле Јелић и Душко Жарковић. Осим њих, ванредно је унапређен у чин генерал-мајора и бригадни генерал Илија Тодоров.

У бригадне генерале унапређени су пуковници: Угљеша Јовичић, Рајко Миловановић, Владета Балтић, Жељко Кузмановић, Предраг Грбић, Слободан Стопа, Александар Бјелић, Жељко Билић, Мирослав Талијан и Зоран Стојковић. У чин бригадног генерала ванредно је унапређен и пуковник Драган Динчић.

Указом председника професионална војна служба престала је бригадним генералима Зорану Величковићу и Предрагу Грбићу.

– Посебно морамо да обезбедимо већи прилив људи у Војску Србије у наредном периоду. Због тога тежак, озбиљан и одговоран посао очекује генерала Мојсиловића. Сигуран сам да ће увек имати подршку и генерала Диковића и свих других људи који су одани држави, часни официри и увек им је држава Србија била важнија и преча од било чијих личних интереса – рекао је он и додао да је ситуација у свету таква да није лако предвиђати догађаје.

– Не морам да говорим колико је тешка позиција Србије и због односа с Албанцима, проблем који имамо око Косова и Метохије, али и чињенице да неки у региону Србе који живе у њиховим земљама доживљавају као реметилачки фактор и неретко би желели да Србију и наш народ представе као реметилачки чинилац, иако ми само хоћемо да наши људи буду „своји на своме“, да имају право на живот као и сви други и не угрожавајући ничији територијални интегритет, не сезајући ни за било чијим територијама, већ само желећи да чувамо своје – поручио је Вучић.

Он је изразио уверење да ће припадници Војске Србије добро и часно обављати свој посао, да ће се борити за Србију, а да ће људи у Србији у своју војску, као и до сада, имати поверења као у институцију коју највише поштују, цене, воле и верују.

– Надам се да ћете ви, генерале Мојсиловићу, обавити велики и важан посао за будућност Србије и њене Војске – закључио је председник честитајући официрима нова постављења и пожелевши им успех у раду на новим дужностима. ■

Екипа магазина „Одбрана“

ВОЈНИК СЕ РАЂА, ВОЈНИК СЕ НЕ ПОСТАЈЕ

Генерал Мојсиловић, као и сви ми, следиће политику врховног команданта, политику војне неутралности, очувања интереса Србије и српског народа, политику заштите српског народа без обзира где он живи, политику снажне и моћне Србије која зна где су јој интереси и која је за њих спремна да се бори

Поводом уручења указа председника Републике Србије и примопредаје дужности начелника Генералштаба Војске Србије, у Великој ратној сали старог Генералштаба у Београду 18. септембра одржана је свечаност у присуству министра одбране Александра Вулина.

После свечаног дочека министра одбране и интонирања химне Републике Србије, прочитани су и уручени укази председника Србије о престанку професионалне војне службе генералу Љубиши Диковићу и постављењу на дужност начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковника Милана Мојсиловића, као и укази о постављењима и унапређењима официра Војске Србије.

Министар Вулин честитао је, у име председника Републике, свим унапређеним и новопостављеним официрима и старешинама који на лични захтев напуштају професионалну војну службу.

– Војска Србије са захвалношћу доживљава напоре и подршку врховног команданта Војске Србије Александра Вучића да буде опремљенија, сигурнија, да имамо веће плате, дневнице, да добијамо станове, да нас опреме бољим и модернијим средствима и, изнад свега, његов искрени, одлучни рад на томе да Војска Србије буде вољена и поштована као што заслужује. Генерал Мојсиловић, као и сви ми, следиће политику врховног команданта, политику војне неутралности, очувања интереса Србије и српског народа, политику заштите српског народа без обзира где он живи, политику снажне и моћне Србије која зна где су јој интереси и која је за њих спремна да се бори – поручио је министар Вулин.

Он је подсетио да је генерал Диковић, ратник и командант који је свих ових година успешно водио Војску Србије, те је оставља у значајно бољем стању него што је затекао.

– Генерал Диковић је провео живот служећи својој војсци и својој држави. На нама је да наставимо баш тим путем – Војска Србије јача, опредељенија, сигурнија, поноси се својом прошлосту и с поуздањем гледа у будућност – рекао је министар одбране и додао да „сваки војник заслужује поштовање, а посебно онај који је војску свих ових година водио“.

Министар Вулин је подсетио да војни позив није посао као сваки други, већ мисија којој се човек трајно обавезује да докле год постоји, и у каквом год статусу био, служи својој и држави.

– Војник се рађа, војник се не постаје. Генерал Мојсиловић био је уз своју земљу, учествовао у сваком њеном тешком дану – од командира тенка до генерала. Од њега очекујемо да једног дана, када он буде предавао своју значку, остави Војску бољом него што је затекао – уређенију, бројнију, наоружанију – поручио је министар Вулин и додао да су пред

Војском Србије времена са више изазова и претњи, у којима ће наша снага и одлучност често бити стављани на испит.

Он је нагласио да је Војска Србије најпоштованија и највољенија институција у нашем народу која то није постала указом ни наређењем, већ захваљујући труду и раду генерација војника, подсетивши да она с правом и заслугом ужива поверење државног руководства, своје земље и свог народа.

После потписивања записника о примопредаји дужности, генерал Диковић предао је прелазну значку начелника Генералштаба генералу Мојсиловићу, а потом је министар Вулин њему уручио златну плакету Министарства одбране и значку начелника Генералштаба Војске Србије у трајно власништво.

Генерал Мојсиловић захвалио је председнику Вучићу и министру Вулину на указаном поверењу за постављење на дужност начелника Генералштаба Војске Србије.

– Потпуно сам свестан данашњице, укупне комплексне ситуације. Свестан сам изазова у региону и ризика у Србији, одговорности које са собом носи функција и дужност начелника Генералштаба и у потпуности свестан потребе да правремено наставимо све започете процесе у систему одбране, посебно у погледу опремања, модернизације Војске Србије, које су до сада с већим успехом водили врховни командант, министар одбране и досадашњи начелник Генералштаба. Посебно сам охрабрен чињеницом да напори које улаже највише државно руководство почињу да дају резултате и

утичу на укупно јачање способности Војске Србије – рекао је генерал Мојсиловић и захвалио генералу Диковићу на свему што је урадио за Војску Србије и државу Србију.

Досадашњи начелник Генералштаба генерал Диковић захвалио је председнику Србије и врховном команданту Војске Србије, као и министру одбране на досадашњој сарадњи, а свим унапређеним и новопостављеним официрима честитао и пожелело успех у даљем раду.

– Предајући дужност начелника Генералштаба, желим да се у години када обележавамо век од велике победе у Првом светском рату захвалим нашим прецима на великом јунаштву и херојству којим су задивили свет. Међу њима је и мој прадеда Веселин, коме се ни данас гроба не зна, а био је војник наше војске. И мој деда Драган, чији је гроб далеко на северу Норвешке, који је после Бањичког логора деинтерниран и стрељан 1943. године. Да одам признање и захвалим се отаџбини Србији, у којој сам рођен и у којој сам стасао. Да се захвалим својим родитељима, што су ме у тој Србији створили и одгајили муко-трпно, али часно и заједно са војском од мене направили човека. Да се захвалим свим својим саборцима, посебно онима који су изгубили живот за своју отаџбину, често и поред мене – рекао је генерал Диковић.

Том приликом, посебно се захвалио председнику Републике Србије и врховном команданту Александру Вучићу на указаној части, али и примеру како се поштује војник, његова оданост и част.

– Захваљујем се свим министрима, а било их је шесторица са којима сам радио, за рад на јачању наше војске. Да се захвалим и својој породици, супрузи, ћерки, сину, том гнезду из кога сам излетао и ком сам слетао, што су ми омогућили да се у потпуности посветим позиву и да будем поносан отац – рекао је бивши начелник Генералштаба Војске Србије.

– Највећу захвалност дугујем припадницима наше војске, војницима, цивилним лицима, подофицирима и официрима за све поднете напоре, извршења задатака и частан однос према отаџбини и према својим претпостављенима. Србија наша, грађани Србије, будите срећни што имате овакву Војску, а Војско моја, још снажније чувајмо Србију и њене грађане. Држава што има нама даје. Ви заслужујете и више и Србија заслужује више, и то више, полако али сигурно, већ је закорачило на наше прагове. Издржали смо време умањења и плата и дневница и свега другог и сада је време повећања стандарда, способности, мало помало, али и више и више. Тај издржај тог тешког времена умањења није био узалудан и нашу војску очекују бољи дани као и нашу Србију – рекао је генерал Диковић.

Он је нагласио да о себи никада није говорио речима, већ радом и делима и то кроз четрдесет година дугу војничку каријеру.

– Желим да се захвалим министру одбране Вулину на разумевању, подршци, на напорима које улаже да се јачање наше војске види на дневном нивоу и да самим тим оснажим и његова и наша настојања, јер сам сигуран да ће наша војска у кратком периоду бити знатно боља под његовим руководством, под командом генерала Мојсиловића, коме честитам на пријему ове одговорне и часне дужности. Желим му успех у раду као што сам то желео и самом себи. Одлазим срећан и богат у души јер сам служио Србији. Ја сам увек ту за своју отаџбину, за нашу војску, без штапа, а и са њим. Живела Србија! Живела Војска Србије! – поручио је Диковић. ■

Екипа магазина „Одбрана“

ГЕНЕРАЛ-ПОТПУКОВНИК МИЛАН МОЈСИЛОВИЋ,
НОВИ НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ВОЈСКА НИКАДА НИЈЕ УКАЉАЛА ОБРАЗ

У само три сата пошто је око поднева 20. јула 1991. године бацио шапку увис у знак завршетка четворогодишњег школовања на Војној академији, тада потпоручник оклопно-механизованих јединица Милан Мојсиловић, као и већина колега из његове класе, спаковао је опрему и кренуо у борбена дејства. Те године почела је акутна фаза распада велике државе којој су се заклели официри ЈНА. Требало је савладати емоције, постати професионалац и, што је најважније, одмах у пракси применити оно што је до тада, на Академији, била само теорија. Служба је потпоручника Мојсиловића водила кроз грађански рат све до 19. маја 1992. године, када је, одлуком Владе Савезне Републике Југославије, као и сви припадници војске рођени на територији Србије, повучен из Босне и Херцеговине.

Искуство из рата помогло је Мојсиловићу да с успехом обавља командне и наставне дужности у Школском центру оклопно-механизованих јединица. Затим је уследило усавршавање. Недуго потом, 1999. године, тада мајор Милан Мојсиловић, командант батаљона у Првој оклопној бригади, премештен је у састав Приштинског корпуса, где је обављао дужност начелника оперативног одсека у 243. механизованој бригади. После агресије НАТО-а наставио је каријеру у истој јединици, на дужности начелника штаба, са које је у периоду од годину и по дана заступао команданта бригаде. Управо у то време одвијала се антитерористичка операција на југу Србије, а Мојсиловићева јединица имала је пред собом низ сложених и опасних задатака. Командовао је 15. оклопном бригадом од 2004. до 2006, након чега је каријеру наставио у оперативном штабним органима Команде оперативних снага Здружене оперативне команде, чији је заменик команданта постао 2007. године. Само две године касније унапређен је у чин бригадног генерала. Да је Милан Мојсиловић „виђен“ за највише командне дужности постало је јасно 2011. године, када је ступио на место команданта Копнене војске. Шеф Војног представништва у Мисији Републике Србије при НАТО-у постао је 2013. године. Од 2017. до септембра 2018. године вршио је дужност помоћника министра за политику одбране, када је, Указом председника Републике, постављен за начелника Генералштаба.

– Војничка каријера има свој ток и не постоји официр који на тај ток има потпун и коначан утицај. – Тако је начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милан Мојсиловић у интервјуу за магазин „Одбрана“ прокоментарисао постављење на нову дужност, која се у свакој армији света сматра кру-

ном каријере. Војска какву генерал Мојсиловић жели је модернизована и професионална. „Професионална у односу, а можда комбинована у попуни. Војска која обезбеђује да ова држава може да се посвети економији, али и свим оним социјалним и друштвеним питањима која нас чине бољим и јачим.“

Q На месту првог човека Војске долазише након што сте прошли све командантске дужности, закључно с дужношћу команданта Копнене војске, а представљали сте нас и у Бриселу. Последњих година водили сте полицику одбране у Министарству одбране. Колико ће Вам преходно искуство значити у обављању нове дужности?

– У јавности се доста спекулише да сам у Бриселу био зато што сам то лично желео или тражио. Не. Тамо сам упућен на исти начин као што сам упућен и у Приштински корпус, и мој однос је, у професионалном смислу, био исти. Ја сам на првом месту војник, испуњавам задатке, радим у корист интереса Републике Србије, а о наређењима не дискутујем. Основни задатак шефа Војног представништва у Мисији Републике Србије при НАТО-у јесте заступање интереса Министарства одбране и Војске Србије у међународној организацији коју данас чини 29 земаља. Имао сам прилику да сагледам како ту ствари у пракси функционишу и да у директном контакту с људима заступам наше интересе унутар те организације. Тамо се, наиме, одлуке доносе политичким консензусом. Кад то разумете, тек онда схватате место и улогу наведене организације. Био сам сведок појединих турбулентних момената, од нарушавања односа с Руском Федерацијом, до намере НАТО-а да ојача своје источно крило. Ако ту додате, условно речено, и тај политички сегмент који се бави одлучивањем и употребом силе, а учествујете у процесу као посматрач, можете својој земљи понудити правовременост у погледу информисања, не само војног него и државног руководства.

Q Шта ће Вам бити приоритет у раду и коју ће бити први кораци на новој дужности?

– Намеравам, пре свега, да наставим процесе опремања, ревитализације и модернизације Војске. Желим да сваки сегмент система има капацитет да задатке реализује потпуно и правовремено. Ипак, људи ће бити приоритет, и то у свим категоријама – од официра, преко подофицира, до војника. Има простора да се у квалитативном и квантитативном смислу јасно определимо, да поставимо реалне циљеве, јер само реал-

Намеравам, пре свега, да наставим процесе опремања, ревитализације и модернизације Војске. Желим да сваки сегмент система има капацитет да задатке реализује потпуно и правовремено. Ипак, људи ће бити приоритет, и то у свим категоријама — од официра, преко подофицира, до војника.

ност води ка испуњењу. Имамо професионалне припаднике с капацитетом да буду носиоци приоритетних задатака. С друге стране, охрабрен сам чињеницом да уживамо посвећеност државног врха, председника Републике, министра одбране, да се опремљеност Војске доведе на одређен ниво. Неутралност Републике Србије захтева такав однос. Економски бољитак ће оснажити и наше позиције, а и ми томе треба да допринесемо.

Q *Имајте искуство рада у међународном окружењу. Како официри других земаља оцењују српску војску, а како Ви видите српског војника?*

– Квалитет реализованих задатака припадника Војске Србије ангажованих у међународном окружењу оцењиван је од представника Уједињених нација и држава партнера са којима су непосредно извршавали задатке искључиво највишим оценама. Свакодневно пратимо њихов рад и са задовољством могу да кажем да су Војска Србије и Република Србија поносни на њих, на њихов војнички однос према обавезама и човечност коју показују у току ангажовања широм света. Наши припадници у свету своје дужности извршавају часно, поштено и одговорно, уз максимално залагање, представљајући Војску Србије на начин који доликује српском војнику.

Q *Република Србија је војно неутрална земља, која поједнако сарађује и са Русијом и са Западом. Ви сте се школовали у Русији, а службовали у Бриселу. Колико ће Вам ова искуства помоћи у улози првог човека Војске?*

– Према свим анализама и проценама, позиција Републике Србије је таква да неутралност може да се одржи. Али на њој треба радити. А како? Тако што јачамо капацитете државе. Један од елемената је и Војска Србије, као њена оружана сила.

Q *Једна од актуелних тема ових дана јесте и враћање редовног служења војног рока. Неке земље су већ повукле такве пошезе, а неке их разматрају. Какав је Ваш лични став о томе?*

– Питате војника да ли би хтео да се бави војском? Одлуке које су доношене о суспензији војног рока биле су директно везане за један временски период када су околности и опредељење Републике Србије били потпуно другачији. Околности данас захтевају промене. Није реч о томе да ли Војска Србије треба да образује и васпитава омладину. То није примарно. Важна је способност грађана Србије да бране своју отаџбину. Зна се ко може да донесе одлуку о томе. Мој лични став је – за. Генералштаб детаљно анализира све аспекте тог питања и државно руководство ће имати потребне параметре за доношење одлуке – колико то кошта, шта би обухватило, колико би трајало...

Q *У систему одбране обука је од кључног значаја. Видите ли још простор за унапређење и шта могу да очекују војници и старешине у блиској будућности?*

– С обзиром на то да је основни задатак Војске у миру обука и унапређење оперативних способности, претходних година Војска Србије је интензивно радила на оспособљавању команди и јединица за хитно реаговање у све три додељене мисије. Тежиште у обуци било је на потпуном оспособљавању команди и јединица које улазе у састав Снага за реаговање, а у

наредном периоду тежиште ће бити на унапређењу обучености професионалног састава и дела резервног састава Главних одбрамбених снага. Планирамо и изградњу полигона за борбу у урбаној средини у Ковину, који ће бити намењен за обуку свих јединица Војске. Предвиђена је изградња нових и доградња постојећих тактичких стаза за индивидуалну обуку војника и колективну обуку јединица до нивоа вода, а динамика реализације обухвата период од 2018. до 2021. године. Стрелишта ћемо опремити новим комплетима стрелишне опреме са радио-управљањем за гађање из стрелачког наоружања, за вучу мета, као и за подизање тешких мета.

Развојем савремених симулатора и тренажера тежимо да смањимо трошкове обуке, а да се задржи потребан квалитет обучености и појединца и јединица.

Q *Све се чешиће увежбавамо с припадницима других армија и шта искуства имају непроцењиву вредности. Хоћемо ли у наредном периоду имати више мултинационалних вежби?*

– Ниво и број мултинационалних вежби на којима ВС учествује задњих година износи између 25 и 30 годишње и начелно укључује ангажовање јединица нивоа вода до чете на тактичким вежбама у иностранству, односно ангажовање штабних официра или посматрача на командно-штабним вежбама.

Само у 2017. години реализовали смо 230 различитих вежби команди и јединица ранга батаљона и вишег, као и многобројна увежбавања подржана рачунарским симулацијама. Учешћем у 27 мултинационалних вежби са више од 30 армија света потврдили смо висок ниво интероперабилности у примени заједничких процедура и стандарда и система за командовање и руковођење, те у коришћењу заједничких ресурса. Више од 1.000 наших војника и старешина су на територији Србије и ван ње, са колегама из иностранства, својом стручношћу и способношћу доказали да смо отворени за сарадњу и да можемо парирати свим армијама света.

Q *Сведоци смо да се убрзано ради на модернизацији средстава наоружања и набавци рајне технике из иностранства.*

сѣва. Сѣигли су МиГ-ови и хеликоптери, Сѣицијална бригада се оѣрема најновијим наоружањем. Шѣа ће се још ново наћи у уѣошреби у јединицама наше војске?

– Видљиво је да подижемо способности ловачке авијације и то иде заиста добром динамиком. Изградња способности за вертикални маневар у Ратном ваздухопловству одражава се и на јединице Копнене војске. Видљиво је да у модернизацији хеликоптерских снага имамо и источну и западну компоненту – „Ербасови” Х-145, односно Ми-17 и Ми-35. Очекујемо долазак и испоруку 30 руских тенкова модернизоване верзије Т-72, с термовизијом и осталим побољшањима. Очекујемо испоруку 30 модернизованих БРДМ-2, с дизел-моторима. Наравно, ту је и наша одбрамбена индустрија – у завршним смо фазама одређених испитивања, па мислим да ћемо се у скорје време и отуда ојачати новим средствима цевне артиљерије, оклопних, али и неборбених возила, а све зарад покретљивости и подизања способности Војске Србије за копнени маневар.

О Срѣски војници који ѣод ѣлавом береѣшком ѣредсѣављају земљу у свеѣу свуда су хваљени као ѣоуздани и високо обучени ѣрофесионалци. Да ли нас очекује ангажман у неким новим мисијама?

– Тачно је да су припадници Војске Србије веома цењени у свим мултинационалним операцијама и да важе за војнике од поверења, којима се често додељују најсложенији задаци, у најосетљивијим деловима кризних региона. Српски војник професионално извршава сваки задатак који се пред њега постави, без обзира да ли га извршава у мирнодопским или ратним условима, у својој земљи или иностранству. Тачно је и то да припадници Војске Србије имају мотив више приликом ангажовања у мисији, као што и наши репрезентативци наступају на међународним такмичењима. То је, пре свега, жеља да своју земљу представе на најбољи могући начин и покажу своја знања и војничке вештине пред припадницима страних оружаних снага. Верујем да има истине у томе да жеља за доказивањем и истицањем најчистијих војничких врлина долази из историјског наслеђа наших предака, а да је све то негде уписано у гене припадника Војске Србије. Тренутно ван граница земље имамо 278 припадника, који се упућују на основу Годишњег плана. Верујем да ће нових мисија бити, али о томе ћемо доносити одлуке у складу са интересима наше државе и Војске.

О Сѣорѣ у војсци све више добија на значају. Имамо ли међу својим ѣријадницима истакнутиѣ сѣорѣисѣѣе и колико смо сѣремни да им сѣтворимо услове за врхунске резултате, јер су они амбасадори Војске Србије у свеѣу?

– Војна професија и спорт су уско повезани и некако је природно да се међу војницима траже и нађу они који имају потенцијал да постигну врхунске резултате у спорту. У нашој Војсци има много истакнутих спортиста и не бих сада никога посебно издвајао. Уосталом, ви сваке године поводом Дана Медија центра „Одбрана” организујете избор најбољег спортисте и најбоље спортске екипе Војске Србије, па и сами знате колико је тешко било кога издвојити. Република Србија је чланица Међународног савета за војне спортове (CISM), а наша Делегација при CISM реализовала је више од 150 спортских манифестација из његовог програма. Бројне медаље које припадници Министарства одбране и Војске Србије освајају потврда су њихових дипломатских активности, па заиста можемо рећи да су они „амбасадори” наше земље.

О Председник Рѣпублике и врховни команданѣ Војске Србије Александар Вучић рекао је да је један од главних задатака целог сисѣема, а ѣосебно Вас, да се обезбеди већи ѣрилић људи у Војску. Имаѣе ли већ неке конкретне идеје како ѣо осѣвариѣи?

– Природно је да сваки човек настоји да себи створи боље услове за живот. Колико сам радостан што економија расте, свестан сам да то утиче и на попуњу Војске. Тржиште рада постаје конкурентније. Чињеница је да се позитивни економски тренд одражава и на нас и охрабрен сам јер се то рефлектује и на наше зараде. Можда не тако брзо како би то већина очекивала, али после деценија стагнације није могуће ништа урадити преко ноћи. Битно је да смо изашли из негативне спирале и да се стандард побољшава. Недавно смо о томе озбиљно разговарали и закључак је да систем одбране као послодавац мора да прати узлазне економске трендове и остане конкурентан. Наравно, не треба заборавити да је војни позив специфичан, изазован и да систем војног образовања може понудити много тога што на другим местима не можете наћи, поред осталог и сигурност запослења и неке друге бенефиције.

Ове године обележавамо 100 година од завршеѣка Првог свеѣског рата, а следеће 20 година од НАТО агресије. Срѣска војска, али и народ, више ѣуѣа кроз исѣорију ѣоказали су одлучносѣ да се боре за слободу. Да ли је у данас ѣо врховна вредносѣ која нас ѣокреће?

– Сетимо се догађаја од пре само неколико година, када се државни врх стидео наших ратних командира и команданата, преко ноћи их и без икаквог објашњења пензионисао и слао на клупе сурових истражитеља. Сетимо се догађаја када смо преко ноћи, без икакве новчане надокнаде, послали на стотине наших цивилних лица на улицу. То је пример супротности онога за шта се сада залажемо и настојимо да из тих догађаја извучемо поуку, како не бисмо више понављали такве и сличне грешке. Неговање традиција је нешто што ми поштујемо и развијамо, а најбољи пример за то је пројекат „Ратник”, „Сећања” као и учешће припадника Војске Србије у снимању филма о догађајима на Кошарама и Паштрику, али и другим ослободилачким ратовима које је Србија, нажалост, током историје била принуђена да води. На овај начин шаљемо снажну поруку да дела људи који су дали оно највредније што су имали – своје животе – никада нећемо заборавити, да смо поносни на њихову храброст и хуманост. Они су перјаница наше војске и врховна вредност која нема цену и која нас покреће.

О Учесѣвовали сѣѣе у ратним дејсѣтвима ѣоком НАТО агресије на СРЈ и у оѣерацијама у Коѣненој зони безбедносѣи. Каква су ваша искусѣва?

– Рату се нико не радује, али то су искуства која вас у овом послу чине компетентним. Не могу да кажем да сам био срећан у том амбијенту. Као војник не могу рећи ни да ми је то била непознаница. То је мој посао, за то се спремамо. Ако дође до рата, а ја молим Бога да никада не дође, нико не сме да сумња у војника, нити у то да ће он урадити свој део посла. То је кроз историју више пута доказано. Војска никад није укаљала образ. Достојанствено и часно у одбрани своје отаѣбине многи су дали своје животе. Има ли узвишеније жртве? ■

Мирјана КРСТОВИЋ
Александар ПЕТРОВИЋ
Снимео Јово МАМУЛА

догађаји

ПРОМОВИСАНИ НАЈМЛАЂИ ОФИЦИРИ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ОД ЧУВАЊА ЗЕМЉЕ НЕМА ВАЖНИЈЕГ ЗАДАТКА

Избором да будете припадници Војске Србије и заветом да будете достојни и поносни наследници часних предака показали сте да су њихови идеали живи и вечни, да је дух слободе, који је био њихова водиља, у вашем уму и вашим срцима – поручио је председник Вучић најмлађим официрима.

На свечаној церемонији испред Дома Народне скупштине 8. септембра промовисани су најмлађи потпоручници наше војске. Марширајући одсечним стројевим корак испред државног и војног врха, 131 кадет и кадеткиња 139. класе Војне академије и 4. класе Медицинског факултета Војномедицинске академије закорачили су у војничку каријеру.

Најбољима у рангу сабље је уручио председник и врховни командант Војске Србије Александар Вучић, док је најуспешнијим дипломцима Медицинског факултета ВМА

министар одбране Александар Вулин доделио парадне бодеже. Младим потпоручницима који су остварили најбоље резултате по видовима и службама начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић уручио је пиштоље са посветом.

Достојни наследници часних предака

Честитајући им прве официрске чинове, председник Србије Александар Вучић истакао је да са осећањем части и поноса стоји пред најмлађом генерацијом потпоручника Војске Србије, испред оних који су одлучили да служе отаџбини, да својим знањима и вештинама, снагом свог морала и родољубља бране њену независност и слободу.

– Од чувања земље нема важнијег, ни племенитијег задатка! Ви следите путоказе наших великана који су кроз бурна историјска времена с барјаком слободе предводили српску војску, не питајући колика је снага непријатеља, јер су знали да не може бити већа од њихове љубави према слободи и према српској отаџбини! Које су биле посвећене њихове мисли када су чврсто држали штит и високо уздизали мач? Посвећене су нама који данас живимо у слободној, вољеној и поштованој Србији. А ви сте, драги кадети, сво-

јим избором да будете припадници Војске Србије и заветом да будете достојни и поносни наследници часних предака, показали да су њихови идеали живи и вечни, да је дух слободе, који је био њихова водиља, данас на овом платоу, у вашем уму и вашим срцима – рекао је председник.

Врховни командант одао је признање и породицама младих официра које су им, како је истакао, пренеле тај дух васпитањем кроз предања и поуке шта их чини људима и шта су вредности за које вреди живети и борити се.

– Војна академија је током 168 година свог постојања била стуб и тврђава непоколебљиве и несаломиве одбране Србије. У њој су школоване бројне генерације официра. Она је неговала и преносила здраве војничке традиције нашег народа и у њој су усавршавани таленти за војне вештине који су нас прославили у свету. Нема периода у историји војних сукоба у коме се није исказала супериорност знања, храбрости и морала српских официра и српских војника – од победа устаника 1804. до 1813. године, које су омогућиле стварање модерне српске државе, преко балканских ратова и великих битака у Првом светском рату, које су мали, али херојски српски народ уздигле до висова које човечанство бележи у антологијама највећих подвига – рекао је председник Републике, додавши да су голоруки и често голобради српски војници остварили максимум, да је слава оно што се мора освојити, а да се част не сме изгубити.

Борба за трајни мир

Председник Републике подсетио је да је српски народ тешко страдао и у Другом светском рату, као и у сукобима деведесетих.

– Изгубили смо и наше демографске капацитете, као и економску снагу и оставили земљу и народ који данас очајнички тражи дугорочни мир и право на будућност. Управо ви јесте они, чија снага мора да буде одвраћајући фактор за свакога ко жели да нас уведе у сукобе и ратове – рекао је председник, додавши да је данас важан дан у животу најмлађих потпоручника који ће остати урезан у њихова сећања.

Председник Вучић истакао је да су млади официри сада завршили формално школовање и да почињу другу етапу живота, те да ће њихова будућност зависити само од

УЗ РОЗЕТУ – БЕБА

Једновремени бат угланцих војничких потпетица увежбавао се недељама на Војној академији. Од првог дана међу подешелонима најбољи су били будући потпоручници, дајући свој максимум да савршеним кораком умарширају у официрски строј. Након положених испита и одбрањених дипломских радова, већини је једина брига била где ће добити распоред. Али не и Лазару Адамовићу, потпоручнику санитетске службе. Он је тих дана мислио само о супрузи Јелени, која је ушла у девети месец трудноће и уз здравствене тегобе смештена у новосадско породилиште.

Чак ни будно око старешина који су припремали генерације за промоцију није успело да примети недостатке у његовом раду. На увежбавању је увек давао све од себе, користећи сваку паузу да сазна шта се дешава са супругом и бебом.

– Наишао сам на изузетно разумевање начелника класе и команданта Кадетске бригаде, који су ми дозволили да одем за Нови Сад чим сам чуо да ће ми супругу породити оперативним путем – каже тек унапређени потпоручник и новопечени отац, коме су претпостављени ишази у сусрет, свесни чињенице да неће бити на генералној проби.

Већ ујутро, 8. септембра, Лазар је био свечано обучен, затегнут и угланцан, спреман за промоцију испред Дома Народне скупштине. Радост унапређења у први официрски чин са њим су поделили отац, мајка, браћа, ујак, тетка и ташта. Радовала се и супруга у Новом Саду. Двоструко. Тих дана су јој се догодиле две лепе ствари у животу.

После свих преподневних обавеза, организовано је у суботу у кругу породице обједињено славље поводом рођења сина Вељка и унапређења.

Потпоручник Адамовић тренутно користи слободне дане који га следеју због рођења детета, а затим ће шест месеци бити на обавезном стажу у Војној болници Нови Сад. Након тога сазнаће у ком ће гарнизону почети своју лекарску каријеру.

Јелена, његова супруга, прошле године завршила је Медицински факултет Војномедицинске академије, потпоручник је Војске Србије и службује у Пожаревцу. Трочлана породица Адамовић тренутно живи у Темерину, а како су обоје Новосађани, потајно прижељкују да се ту, уз родбину и пријатеље које познају целог живота, трајно настане.

њих самих, од даљег учења, усавршавања и напредовања.

– На нама који водимо ову земљу је да буде слободна и сигурна и да не дозволимо да ваши родитељи пролију сузу што смо узалуд гинули. Ни војници, ни цивили. Борба коју водимо за Косово и Метохију је борба за правду, борба за оп-

У СЛАВУ ХЕРОЈИМА

Авиони МиГ-29 који су прелетели престоницу у част најмлађих потпоручника, по наређењу и на иницијативу председника Републике Србије и врховног команданта Александра Вучића, носе имена пуковника Миленка Павловића, потпуковника Слободана Медића и мајора Зорана Радосављевића, pilota који су дали животе за слободу Србије.

станак Срба на својим огњиштима, али и борба за трајни мир, како наши потомци не би морали да у новим крвавим биткама бране своје – истакао је председник.

Он је нагласио да су године проведене на Војној академији биле довољне и добро искористићене да се изврши стручна припрема нових официра. Они су своје студије завршили са високим просечним оценама, на чему је председник честитао Универзитету одбране, нагласивши да треба и мора још боље да се ради у годинама које долазе.

Отаџбина је била и остала највећа светиња

Председник је подсетио да је уз много мудрости и упорности, уз јасну визију будућности и искрену посвећеност свих земаља у региону, могуће остварити нове односе и трајни мир као највећу вредност.

– Драги кадети, ви сте чувари угледа Војске Србије, која је увек била гарант заштите националних интереса! Сигуран сам да ћете достојанствено са поносом и поштовањем неговати сећање на славне победе српског војника из даље и ближе прошлости. Њему је отаџбина била највећа светиња и за њу је био спреман да да и свој живот – подсетио је Вучић и нагласио да је наша света обавеза да то никада не заборавимо и да то увек поштујемо.

Председник државе изразио је уверење да ће најмлађи потпоручници Војске Србије с много воље и ентузијазма поћи путем јунака који су им утабали стазе славе и херојства и да ће своју личну храброст, стечено образовање и људске врлине користити за квалитетно и одговорно обављање свог животног позива и тиме учинити да Србија у миру остварује напредак на свим пољима.

– Најмлађи потпоручници наше војске, убеђен сам да сте нестрпљиви да одлучно кренете часним путем којим кроз живот корачају српски официри! У то име вам од срца честитам почетни официрски чин и желим вам да budete снажна узданица наше отаџбине и наших грађана! Ми верујемо у вас! Србија верује у вас! Живела Војска Србије! Живела Србија – узвикнуо је врховни коман-

НАЈБОЉИ МЕЂУ НАЈБОЉИМА

Међу 102 кадета 139. класе Војне академије најуспешнији су били Маша Илић (општи успех 9,81, студијски програм Јавне финансије), Катарина Јанковић (општи успех 9,69, студијски програм Менаџмент у одбрани, модул артиљерија) и Дејан Малица (општи успех 9,67, студијски програм Јавне финансије).

У виду Копнена војска најбољи успех остварио је Александар Нужић (општи успех 9,65, студијски програм Менаџмент у одбрани, модул Артиљерија), а у службама Душан Миљковић (општи успех 9,60, студијски програм Војноелектронско инжењерство, модул информациони системи).

Током школовања на Медицинском факултету ВМА најбоље резултате постигли су Сања Милутиновић (општи успех 10,00), Невена Николић (општи успех 9,98) и Никола Трифуновић (општи успех 9,94).

дант на крају свог обраћања свечаном строју младих официра.

Најмлађим кадетима и свим присутним на свечаности обратио се и начелник Војне академије пуковник Мирослав Талијан. Он је истакао да нема места сумњичавости јер ће наш народ и данас, са својим наслеђеним војничким геном, развијаним у биткама и ратовима за слободу, са Војском Србије и њеним старешинама, чији је кор ојачан стројем нових официра, успешно одговорити свим савременим безбедносним изазовима, ризицима и претњама.

– С пуним поверењем у вас, с надом и жељом да ће вас срећа пратити и вером да ће вам Бог помагати, у име свих учесника овог свечаног скупа желим вам срећан пут у јединице Војске Србије и организационе целине Министарства одбране – рекао је пуковник Талијан, поручивши им да на новим страницама свога живота исписују дела за незаборав.

Свечаној промоцији потпоручника присуствовало је највише државно и војно руководство, представници дипломатског кора, делегације оружаних снага пријатељских земаља, верских организација, бројни гости из земље и иностранства, породице и пријатељи новопроизведених потпоручника и грађани.

Ове године Војну академију завршили су 102 кадета и кадеткиња 139. класе Војне академије, међу којима су двојица кадета из Оружаних снага Босне и Херцеговине и један из МУП-а Републике Српске, као и 29 младића и девојка 4. класе Медицинског факултета ВМА. ■

Екипа магазина „Одбрана“

ВЕЖБА „AIR SOLUTION”

САРАДЊОМ ДО БОЉЕ ОСПОСОБЉЕНОСТИ

Билатерална ваздухопловна тактичка вежба припадника Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије и Ратног ваздухопловства Румуније „Air solution” одржана је, уз учешће ловачке, ловачко-бомбаредрске и транспортне авијације, у ваздушном простору две државе од 18. до 21. септембра. Осим авиона, на вежби су учествовале и хеликоптерске јединице на задацима трагања и спасавања.

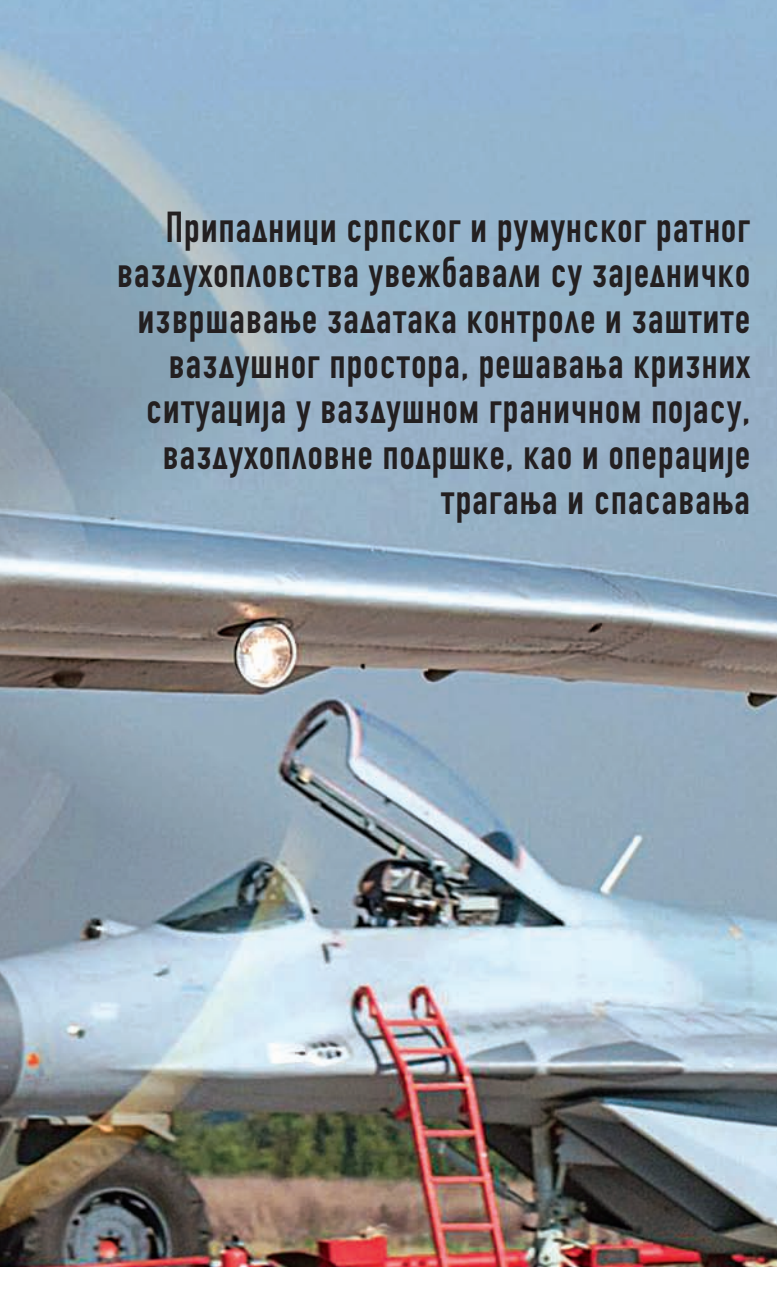
Већ првог дана на Аеродрому „Батајница” било је веома живо. Након прелета авиона „орао” у суседну Румунију, на наш војни аеродром, у пратњи српских „двадесетдеветки”, слетела су два авиона МиГ-21 Румунског ратног ваздухопловства. Људство и технику неопходне за реализацију предви-

ђених задатака превезли су транспортни авиони Ан-26 и „спартан Ц-27”. Задатке опслуживања ваздухоплова на земљи обављали су припадници матичних јединица, који су за ову прилику распоређени на аеродромима суседа.

У наставку вежбе припадници два ратна ваздухопловства увежбавали су заједничко извршавање задатака из домена контроле и заштите ваздушног простора, решавања кризних ситуација у ваздушном граничном појасу, ваздухопловне подршке и операција трагања и спасавања.

Руководилац овогодишње билатералне вежбе српских и румунских ваздухопловаца пуковник Александар Пипоски истакао је на крају да је основни циљ вежбе у потпуности остварен.

Припадници српског и румунског ратног ваздухопловства увежбавали су заједничко извршавање задатака контроле и заштите ваздушног простора, решавања кризних ситуација у ваздушном граничном појасу, ваздухопловне подршке, као и операције трагања и спасавања

– Билатерална ваздухопловна тактичка вежба „Air solution“ постала је већ традиционални облик војне сарадње између војски Србије и Румуније. Сваке друге године, почев од 2009, припадници ратних ваздухопловстава суседних земаља имају прилику да обогате и унапреде ниво извршавања својих основних задатака у домену контроле и заштите ваздушног простора – рекао је пуковник Пипоски и додао да је циљ вежбе унапређење способности ваздухопловаца двеју војски за извршавање основних задатака у контроли заштите ваздушног простора, операцијама трагања и спасавања и решавању кризних ситуација у ваздушном простору.

Напоменуто је да је вежба прилика за изградњу и унапређење интероперабилности између два ваздухопловства, која свакако представља предуслов за ефикасно извршавање заједничких задатака.

– Током ова три дана успели смо да реализујемо све предвиђене циљеве и извршимо низ значајних задатака, првенствено у области оспособљавања и обуке. Показало се да су припадници наших авијацијских и хеликоптерских јединица оспособљени за ефикасно заједничко деловање. И ова вежба је, попут ранијих, била прилика да увежбамо нешто ново и тако повећамо нашу оспособљеност – рекао је руководилац вежбе.

Билатералну ваздухопловну тактичку вежбу припадника Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије и Ратног ваздухопловства Румуније, пету по реду, посматрали су и припадници Националне гарде Охаја. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимио Игор САЛИНГЕР

ВОЈНИЧКЕ ЗАКЛЕТВЕ

СНАЖНА

ВОЈСКА ЗА

СТАБИЛАН

МИР

Свечаности поводом полагања војничке заклетве кадета, ученика средње стручне војне школе, слушалаца класе резервних официра Војне академије и Војномедицинске академије, као и

војника на добровољном служењу војног рока, одржане су 21. септембра у касарнама у Сомбору, Лесковцу и Ваљеву.

Речи заклетве у касарни „Аеродром“ у Сомбору пред

требало разговарати језиком силе – нагласио је министар Вулин, подсећајући да Србија није изазивала ратове нити их је тражила.

У касарни „Војвода Петар Бојовић“ у Лесковцу, у Трећем Центру за обуку, војничку заклетву положило је 154 војника на добровољном служењу војног рока, међу којима су и 33 девојке.

Честитајући војницима у Лесковцу положену заклетву, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Милан Мојсиловић подсетио је да је одбрана отаџбине за наш народ одувек представљала одраз части и била више од обавезе.

– Онај ко изабере да постане војник, тај заслужује посебно поштовање. Бити војник значи бити спреман на напоре, на одрицања ради одбране отаџбине и остваривања

министром одбране Александром Вулином и замеником начелника Генералштаба Војске Србије генерал-мајором Петром Цветковићем изговорило је 138 војника и 86 кадета 143. класе Војне академије.

Честитајући полагање војничке заклетве, министар Вулин је нагласио да је Војска Србије поносна на ову нову генерацију младих људи, мушкараца и жена који ће чувати и бранити своју земљу.

– Војска Србије је гарант наше стабилности и гарант наше слободе. Што будемо снажнији, опремљенији и обученији, то ћемо бити сигурнији и представљати одвраћајући фактор за свакога ко мисли да би са Србијом

најплеменитијих вредности друштва – рекао је генерал Мојсиловић и додао да њихово опредељење да добровољно служе војни рок представља част и показује одважност и спремност да се служи узвишеном циљу – безбедности и угледу Србије.

У ваљевској касарни је пред командантом Команде за обуку генерал-потпуковником Ђокицом Петровићем заклетву положило 198 војника на добровољном служењу војног рока генерације „септембар 2018. године“, кадета, ученика средње стручне војне школе и слушалаца класе резервних официра Војне академије и Војномедицинске академије генерације „септембар 2018. године“. ■

ТЕХНИЧКИ РЕМОНТНИ ЗАВОДИ

ГОДИНА РАДА И НАПРЕТКА

Технички ремонтни завод „Чачак“, установа Војске Србије, обележиће 30. септембра 93. годишњицу постојања, а Технички ремонтни завод НХ „Ђурђе Димитријевић Ђура“ из Крагујевца, војнодоходовна установа и део Управе за одбрамбене технологије, 26. септембра 2018. прославља 68 година успешног рада и пословања. Ове установе имају заједничку главну активност, а то је ремонт средстава НВО. Ипак, у много чему се и разликују.

Шта је у протеклих годину дана рађено и урађено у њима и какви су им будући планови, сазнали смо од челних људи тих установа.

Инвестициона улагања у чачански ТРЗ

Ремонт средстава, освајање ремонта нових средстава, производња и регенерација резервних делова, производња нових средстава наоружања и војне опрема и модификација старих средстава, главни су функционални за-

Технички ремонтни заводи из Чачка и Крагујевца у септембру обележавају свој дан. Шта је у протеклих годину дана рађено и урађено у њима и какви су им будући планови.

даци ТРЗ „Чачак“. Завод је оспособљен за ремонт највећег броја средстава која се налазе у наоружању Војске Србије. Освојене су и технологије производње и регенерације великог броја резервних делова као подршка ремонту, а паралелно тече и процес освајања производње резервних делова и специјалних алата.

Средства НВО усавршавају се у сарадњи са Војнотехничким институтом, као носиоцем модернизације – модификације и у складу са њиховим динамичким планом. Захваљујући тој сарадњи у последњем периоду реализоване су модернизације – модификације тежишно на тенку М-84 и БВП

М-80 А, на развојном задатку ПА-САРС, дигитализованом „огњу“ и преоружавању бродова РФ.

– Као посебно истичем модификацију и уградњу постоља за митраљез 12,7 mm М87 на моторно возило високе мобилности НАМЕР, чији је произвођач после дужег времена у потпуности наш завод – истиче директор пуковник Срђан Петковић и додаје да су, захваљујући одобреном плану опремања, набили савремену нумеричку опрему за машинску обраду делова и алата (нумеричка глодалица, струг и преса) произвођача НААС, оптичко-емисиони спектрометар, типа „BELEC 5000S“, помоћу којег су унапредили испитивање хемијског састава материјала који се користи у процесу производње (челика, бакра, алуминијума и њихових легура). Тај уређај ради на принципу излагања узорка материјала дејству високонапонске кондензоване варнице, а добијени спектар присутних хемијских елемената анализира се тренутно.

Током марта 2018. године ТРЗ „Чачак“ прешао је и приступио „Интегрисаном систему менаџмента“, квали-

тета заштите животне средине и заштите здравља и безбедности на раду, који је имплементиран у складу са захтевима стандарда SRPS ISO 9001:2015, SRPS ISO 14001:2015, SRPS OHSAS 18001:2008 и СОРС 9000/14. Захваљујући наведеном створени су услови за побољшавање пословних процеса и укупних перформанси пословања.

Применом тих стандарда Завод ће моћи да конзистентно испоручује производе и услуге који испуњавају потребе и очекивања корисника, да примењује различите облике побољшавања (почев од корекција и сталних побољшавања, реорганизација, иновација и других применљивих поступака), бави се ризицима, али и превентивни управљањем, како би се негативни ефекти свели на минимум, а максимално искористиле добре прилике.

– Од када се Завод налази у саставу Копнене војске уложено је више од 620.000.000,00 динара превасходно на отклањању последица НАТО бомбардовања и увођењу нових технологија. У току је реализација инвестиционог пројекта вредног око 360.000.000,00 динара. Средства су одобрена одлуком Владе Републике Србије – каже директор.

Он појашњава на шта се та инвестициона улагања односе. Најпре на стварање инфраструктурних услова за интеграцију, развој и ремонт покретних средстава, оптоелектронике, термовизије и остале електронике и електромеханике. Кроз извођење грађевинско-зататских и инсталатерских радова на реконструкцији објекта за ремонт средстава везе и електронике и набавку радионичког и канцеларијског инвентара. У претходном периоду замењене су дотрајале цевне инсталације радијаторског грејања и извршено је повезивање на новоизграђену савремену вреловодну гасну контејнерску котларницу и топлотну подстанцију у објектима првог приоритета и управне зграде Завода. Такође, средства су наменски искоришћена и за изградњу савремене рачунарске мреже и набавку рачунарске опреме за подршку. У току је израда техничке документације за реконструкцију инсталација грејања и вентилације, а касније и за извођење радова на реконструкцији више објеката – у објектима II приоритета (објекта галванизације и централне перионице).

Изглед савремене котларнице за грејање, вентилацију и климатизацију

Поред наведеног, постоји и План инвестиционих улагања за наредни период, који ће се тежишно односити на наставак изградње дела нових објеката на месту расходованих, који су страдали у агресији НАТО-а, на завршетак реконструкције инсталација грејања, вентилације и климатизације у осталим објектима, у складу са приоритетима, и на редовну изградњу, реконструкцију и санацију других објеката у ТРЗ „Чачак“.

– Очекујемо да ћемо захваљујући одобреним инвестиционим улагањима повећати производне капацитета за серијску интеграцију покретних телекомуникационих система, успоставити потребне услова за трансфер технологије одржавања оптоелектронских и термовизијских уређаја, створити услове за динамичнију модернизацију

борбених и командних возила интеграцијом нове ТКИ опреме и развој командно-информационог система. Модернизоваћемо технолошки процес коришћењем већ набављене опреме у адекватним микроклиматским условима, повећаћемо производне капацитете за машинску обраду резањем и регенерацију виталних склопова и делова, обезбедићемо прописан квалитет отпадних вода из објекта галванизације, централне перионице и перионице у објекту за ремонт гусеничара, повећати квалитет и продуктивности површинске заштите металних делова. И наравно, поред свега, наставићемо модернизацију технолошког процеса, куповином нове опреме и инсталацијом аутоматизоване линије нумеричких (ЦНЦ) машина – истиче пуковник Петковић.

Модификовани „бофорс“

Крагујевачки ремонтери најјачи кад им је најтеже

Технички ремонтни завод НХ „Ђурђе Димитријевић Ђура“ намењен је за одржавање убојних средстава, што га чини препознатљивим не само у земљи већ и у региону. Поред одржавања убојних средстава (УБС) за потребе Војске Србије, који обухвата генерални ремонт УБС, врши се и демилитаризацију вишкова УБС и дијагностиковање и праћење стања УБС. Када техничке карактеристике то дозвољавају, приликом процеса генералног ремонта обавља се и модернизација тих средстава НВО. Завод је освојио генерални ремонт артиљеријске муниције закључно с калибром 155 mm, минобачачких мина калибра 60–160 mm, ПА муниције калибра 30–57 mm, невођених ракета, ручних бомби, авио-бомби... Тренутно, интензивно се ради на освајању одржавања и генералног ремонта вођених ракета.

Ремонтована убојна средства у потпуности задовољавају захтеве квалитета као новопроизведена, а цена ремонта је 30–50% од вредности цене новопроизведених, тако да је корист вишеструка. Добијају се у потпуности технички исправна убојна средства по знатно нижој цени, која су безбедна за складиштење и чување.

– Процес демилитаризације вишкова УБС, имајући у виду да је реч о

убојним средствима са истеклим ресурсима, врло је захтеван, сложен и ризичан. Завод је у последњих 12 година знатан део својих капацитета ангажовао на тим пословима. На безбедан начин уништио је више од 25.000 тона вишкова УБС, а пиротехничка безбедност складишта УБС Војске Србије доведена је на захтеван ниво – истиче директор Завода потпуковник Душан Коварбашић.

Према његовим речима, последњих шест-седам година, знатан део капацитета Завод ангажује за потребе тржишта на пословима трансфера технологија из области одржавања убојних средстава, изради специјалних алата и уређаја за одржавање УБС, интеграцији (производњи) УБС и производњи амбалаже. Захваљујући реализацији тих послова остварени су знатни финансијски резултати.

У историји крагујевачког ТРЗ биће записана трагедија, најтежа од како постоји, која се десила 28. фебруара прошле године. У ванредном догађају живот су изгубила четири припадника Завода – потпуковник Мирослав Перишић, капетан Дарко Костић, те цивилна лица Жељко Николић и Дејан Ковачевић, а теже је и лакше повређено 25 лица. Припадници Завода се са великим пијететом сећају својих пострадалих припадника и настоје да њихова дела не падну у заборав. У најтежем тренутку збијени су редови и уз помоћ Владе Републике Србије, Министар-

ства одбране, Војске Србије, локалне самоуправе и предузећа Одбрамбене индустрије Србије притекло се у помоћ породицама пострадалих.

Поред људских губитака, уништен је и део ремонтних капацитета.

– Одмах након акцидента приступили смо санацији терена и оштећених капацитета. Уклоњена су неексплодирани убојна средства, срушени оштећени објекти, а оправљени објекти са мањим оштећењима. У врло кратком року сви витални процеси доведени су у функционално стање и у њима је настављен рад. То много говори о припадницима Завода – ко су, шта могу и да су најјачи кад им је најтеже – истиче потпуковник Коварбашић.

Значај Завода за систем одбране препознала је и Влада Републике Србије, која је кроз Инвестициони пројекат издвојила два милиона евра за изградњу и опремање савремене радионице за одржавање убојних средстава и за реконструкцију лабораторије за испитивање хемијске стабилности барута и ракетних горива. Завршетком тих инвестиција, чија се реализација

Изградња нових објеката после прошлогодишњег ванредног догађаја

очекује до kraja ove godine, znatno ће се повећати и унапредити капацитети за одржавање убојних средстава.

Иако је много урађено, руководство Завода мисли да има доста простора за будући развој. Да тако раде и размишљају, доказ су урађена три нова инвестициона пројекта за проширење капацитета Завода, која би се финансирала средствима Владе Републике Србије, а чија реализација је планирана у 2019. години.

– Имајући у виду врло сложене услове пословања у 2017. и 2018. години, припадници Завода могу бити задовољни постигнутим резултатима. Завод је позитивно пословао у 2017. години. Редовно је измиривао финансијске обавезе према запосленима и добављачима и плаћао порезе и доприносе држави. Карактеристично је да је око 40% прихода остварено од система одбране, а све остало реализовано је на тржишту. Радам за потребе тржишта упослени су слободни капацитети и то је знатно допринело позитивном финансијском резултату. Интезивно је рађено на проналажењу по-

слова и упошљавању капацитета. Тај рад је уродио плодом и капацитети Завода су ове години у потпуности употребљени – наглашава директор.

У будућности себе виде као војну установу која ће бити ослонац система одбране за одржавање свих убојних средстава која се у њему налазе. Сло-

бодне капацитете планирају да ангажују за потребе тржишта на пословима трансфера технологија из области одржавања УБС, изради специјалних алата и уређаја за одржавање УБС, интеграцији (производњи) УБС и производњи амбалаже. ■

Мира ШВЕДИЋ

РЕПРЕЗЕНТАТИВНИ ОРКЕСТАР ГАРДЕ ЗАДИВНО БЕЛГИЈУ

ТАМО ДАЛЕКО У ЛЕПОЈ ВАЛОНИЈИ

Универзални језик музике током једног викенда изградио је мост дуг 1.300 километара између две државе и два града која су исписала историју Првог светског рата

Само дан пре но што је немачки генерал Ерих фон Лудендорф немилосрдним бомбардовањем спољног прстена утврђења сломио отпор белгијског града Лијежа, делови Комбиноване дивизије 1. позива српске војске сударили су се са аустроугарским извидницама које је на планину Цер послао генерал Поћорек. Две краљевине, Србија и Белгија, августа 1914. године невољно су се нашле на путу исте моћ-

не коалиције која је силом оружја покушавала да прекроји политичку архитектуру тадашње Европе. Премда је град у Валонији после десет дана поклекао пред завојевачима, храброст његових бранилаца улила је самопоуздање савезничкој армији за долазеће битке на Западном фронту. Француска република, до које су кроз територију Белгије управо покушавале да допру немачке трупе, доделила је Лијежу и његовим становницима Орден Легије части због хе-

ројске одбране. Исто одликовање за херојство у Великом рату добио је и Београд 1920. године, поставши тиме други град носилац тога знамења ван француске територије.

Хумани дух Старог континента

Век пошто је окончан до тада највећи сукоб у историји човечанства, и Србија и Белгија с поносом се сећају својих хероја бранећи њихове подвиге од заборава низом културних манифестација. Пошто су пре четири године, на фестивалу војних оркестара поводом стогодишњице почетка Великог рата, Лијежом први пут одјекнуле мелодије српских војних корачница, тактови „Марша на Дрину“ поново су 15. и 16. септембра убрза-

ли крвоток осунчаног валонског града. Ехо речи белгијског краља Алберта изговорене на церемонији 2014. године да је „рат апсурд, недостојан људске расе... резултат недостатка дијалога, толеранције, интелигенције и креативности“ одјекнуо је неупитном логиком у надахнутим наступима дувачких оркестара из Белгије, Француске, Холандије, Италије, Немачке и Србије пославши поруку да савремена Европа није саздана на развалинама сукоба, већ на тековинама мира, науке и уметности, али и помирења, разумевања и праштања.

Репрезентативни оркестар Гарде Војске Србије музиком је подсетио Белгију на старо пријатељство које две државе, како каже амбасадор Републике Србије у тој земљи др Марина Јовићевић, спаја још од 19. века.

– Овације које смо чули током наступа нашег оркестра говоре у прилог томе да су људи овде спремни да отвореног срца прихвате друкчију, лепшу слику Србије од оне која им се наметала током сукоба деведесетих. Не смемо пропустити ниједну прилику да подсетимо Европу шта је наша земља учинила и у Првом и у Другом светском рату и какве је вредности баштинила – нагласила је амбасадор Јовићевић поносна што је застава Србије, једина из нашег региона, била изложена са заставама земаља оснивача Европске уније на згради Le Palais pro-

vincial (Палата провинције), симболичном седишту извршне и судске власти Лијежа.

Палата провинције није случајно изабрана да се на њеном унутрашњем платоу догоди завршна свечаност Фестивала војних оркестара, иначе главни догађај овогодишњег Фестивала Валоније. То здање дело је архитекте Шарла Делзоа из 1887. године, доминантно готске спољашњости са спорадичним додирима класицизма и раскошним барокним ентери-

јером, савршено осликава дух наслеђа старог града чији је шарм одолевао ерозији времена, ратовима и пролазним трендовима.

Хук Дрине на Мези

Када су се на позив диригента мајора Александра Ђурова огласили инструменти Репрезентативног оркестра Гарде, Србија се у најлепшем светлу преселила на каменом поплочани унутрашњи плато Палате про-

винције. Мелодије српских родољубивих песама – „Хеј трубачу“, „Онамо нама“, „Ој Србијо мила мати“, „Востани Србије“, „Тамо далеко“, а нарочито „Грлица“ Стевана Христића – измиле су снажне аплаузе публике навикнуте да препозна и награди искрену интерпретацију. А када се проломио одсечни такт „Марша на Дрину“, неколико хиљада посетилаца и високих званица спонтано је плескањем подржало ритам бубња у композицији чувеног Станислава Биничког. Амбасадор др Марина Јовићевић, бригадни генерал Предраг Бандић, шеф Мисије Републике Србије при НАТО-у, и војни изасланик капетан фрегате Иван Зарић нису крили понос због начина на који се у срцу модерне Европе доживљава културно наслеђе земље коју представљају.

– Лепо је данас овде бити Србин, а нарочито је лепо и поносно носити униформу Војске Србије – рекао је генерал Бандић непосредно после концерта честитајући нашим музичарима и потпуковнику Марку Марјановићу, официру Гарде који је предводио делегацију наше војске на путу у Белгију.

– Показали смо савезницима из периода Великог рата колико нам је стало до светле традиције наших предака и колико је тај период историје важан за нас – изјавио је капетан фрегате Иван Зарић, изасланик одбране Републике Србије у Краљевини Белгији.

После индивидуалних петнаестоминутних наступа шест дувачких оркестара ујединило је снаге у изведби неколико познатих композиција класичне и популарне музике – „Ода радости“, „Вердан“, „Amazing grace“, „West side story“ Леонарда Бернштајна...

Променада српске културе

Дан уочи финалне свечаности Фестивал војних оркестара понудио је грађанима Лијежа серију променадних концерата једног домаћег и пет гостујућих ансамбала, који су зачинили иначе већ веселу, готово карневал-

ОРКЕСТРИ

Осим оркестра Гарде, који је представљао нашу државу, у Лијежу су се нашли и оркестри Краљевског ратног ваздухопловства Белгије, ватрогасне бригаде из Париза, Ратног ваздухопловства Савезне Републике Немачке, затим гајдашки оркестар полиције из Холандије, док је Италију представљао дувачки оркестар „Фанфара де Барсилијери“. Сваки од ансамбла приказао је сопствену кореографију кретњи и фигура уз музику, демонстрирајући тиме не само вештину музицирања него и стројеву изграђеност. Посебну атракцију представљали су гимнастичари ватрогасци из Париза, који су у паузи између наступа оркестара публику задивили својим акробацијама.

ску атмосферу. Септембар је месец када се традиционално, у свим провинцијама и градовима белгијске регије Валонија организује мноштво културних и забавних садржаја. Концерти, позоришне представе, књижевне вечери, сликарске колоније, уметничке радионице, сајмови аутентичних укуса хране и пића ове су године, због обележавања годишњице окончања Првог светског рата, добили ништа мање атрактивну допуну у виду ревије оркестара лимених дувача у атрактивним војним и полицијским униформама.

Сунчаног суботњег поподнева погледи пролазника пратили су строј музичара у плавом од Палате провинци-

је, поред здања Опере, широким поплочаним улицама све до трга испред градске катедрале, куда се пронео звук маршева компонованих у славу српских краљева – Петра и Александра Карађорђевића и Милана Обреновића. Дивљење је прешло у одушевљење када је Репрезентативни оркестар засвирао заразни фанки ритам „Superstition“ Стива Вондера.

Неупућени у симболе на униформама наших гардиста, многи грађани су покушавали да проникну из које земље долазе, а када би сазнали, њихово изненађење је бивало веће, а клицање „Бравооо! Бравоооо!“, после сваке мере громогласније. ■

Александар ПЕТРОВИЋ

АНАЛИЗА ОПЕРАЦИЈА НА СОЛУНСКОМ ФРОНТУ

На овогодишњем студијском путовању, које је реализовано од 11. до 16. септембра, учествовала је група полазника 61. класе Генералштабног и 64. класе Командно-штабног усавршавања, чланови истраживачког тима Универзитета одбране и сарадници на научноистраживачком пројекту.

Учесници студијског путовања имали су прилику да анализирају различите аспекте операција на Солунском фронту на тактичком, оперативном и стратегијском нивоу. Ради реализације овог задатка посетили су места великих битака и победа српске и савезничке војске дуж северне Грчке, као што су Веви (Баница), Кела (Горничево), Кајмакчалан, Добро поље и Дојрани.

Полагањем венца на спомен-обележје на Српском војничком гробљу у Солуну завршено је треће студијско путовање у оквиру реализације научноистраживачког пројекта Школе националне одбране Универзитета одбране под називом „Историјско-компаративна анализа операција на Солунском фронту 1916–1918”

Посебан значај има анализа битка на Кајмакчалану и Добром пољу. Победа српске војске у Горничевској бици, освајање Кајмакчалана и ослобођење Битоља у јесен 1916. значили су опоравак и консолидацију српске војске после албанске голготе, а коначан пробој Солунског фронта на Добром пољу, који су у септембру 1918. године извели српски јунаци у садејству са савезницима на целој линији фронта, најавио је

брзи победнички поход за ослобођење отаџбине и преломни догађај за завршетак Првог светског рата.

Учесници студијског путовања ове године први пут су изашли на Добро поље, на граници Грчке и Македоније. О значају велике српске и савезничке победе говорили су француски генерал Бернар Барера и пуковник Марко Зеленовић из Школе националне одбране. Учеснике активности поздравио је грчки генерал Христос Дривас.

На Британском војничком гробљу у месту Дојрани, изасланик одбране Уједињеног Краљевства у Београду пуковник Никола Илић подсетио је на важност победничке битке, коју је британска армија водила заједно са војском Грчке на том делу фронта, везујући бугарске снаге да не дају подршку својим јединицама на Добром пољу. На спомен-обележја погинулим британским војницима у Дојранију и на Британском војничком гробљу у Солуну венеце је положио Денис Киф, амбасадор Уједињеног Краљевства у Београду.

Оцењујући реализацију циљева студијског путовања, пуковник др Раде Славковић, начелник Катедре оператике, која је носилац реализације пројекта, истакао је да су сви планирани циљеви остварени веома успешно. Учесници активности сагледали су кључне елементе окружења и битака на Солунском фронту од 1916. до 1918. године. Будући војни лидери на тактичком и оперативном нивоу одлучивања, користећи научене лекције из прошлости, боље ће разумети савремене операције и научно адекватно применити у будућим операцијама. За наставнике Универзитета одбране студијско путовање је веома корисно у развијању новог наставног облика током процеса школовања официра у Школи националне одбране.

Пуковник Славковић посебно је истакао заједничко учешће на студијском путовању официра савезничких армија у Првом светском рату – Србије, Уједињеног Краљевства, Француске и Грчке, која је ове године пружила одличну логистичку подршку реализацији активности.

У славу и част погинулим српским јунацима на Солунском фронту и биткама за слободу Србије, учесници активности положили су венце на спомен-обележја у Солуну, на Кајмакчалану, у Ситари код Флорине, Српском војничком гробљу у Битољу и у крипти Цркве Светог архангела Михаила у Скопљу.

Студијским путовањем и предстојећи научним скупом почетком новембра Универзитет одбране обележава стогодишњицу завршетка Првог светског рата. ■

Р. МУТАВЦИЋ

ВОЈНА ПОЛИЦИЈА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ПРЕВЕНЦИЈОМ ДО БЕЗБЕДНОСТИ

Обука припадника и јединица војне полиције један је од кључних задатака у миру, којим се стварају услови да имају високо стручно оспособљене припаднике и јединице, али и да се војни полицајци упознају са актуелним безбедносним изазовима и претњама безбедности код нас и у свету

Војна полиција постоји од 14. септембра 1955, када је као посебна целина формирана у некадашњој ЈНА, мада јој корени сежу много дубље, до 1876. године, када је књаз Милан Обреновић формирао прва полицијска одељења у јединицама тадашње војске. Формирана је са задатком да војни полицајци контролишу војни ред и дисциплину, те да делимично обављају посло-

ве из области безбедности. С временом је војна полиција бројчано и технички ојачана, а поред поменутих задатака, њени припадници обучавани су и за послове безбедности и заштите, контролу и регулацију војног саобраћаја, те сузбијање криминалитета. Данас је то савремен, добро опремљен, врхунски обучен и

препознатљив део Војске Србије, који извршава сложене задатке и даје велики допринос укупним оперативним и функционалним способностима система.

Обележавање Дана војне полиције био је повод да разговарамо са начелником Управе војне полиције пуковником Рајком Миловановићем и његовим сарадницима о најзначајнијим оствареним резултатима и даљем развоју те организационе целине наше војске.

– Увек смо били елитни део Војске, али тај војнички елитизам никада нисмо доживљавали као привилегију, већ као нашу специфичност у пословима и специјалним задацима које извршавамо и обавезу да сваки војни полицајац буде оличење части, поштења, правичности, одговорности, оданости јединици, Војсци и држави, љубави према народу и отаџбини – истиче пуковник Миловановић, који већ 30 година носи униформу војног полицајца.

Нова нормативна документа

Објективно гледано, нема сумње да војна полиција извршава сложеније задатке у односу на остале организационе целине Војске Србије, поготово у делу специјализоване подршке војним јединицама у свим мирнодопским и борбеним условима. Најновије измене *Закона о Војсци* и *Закона о Полицији* и нове уредбе, правила, правилници и упутства, изведени на основу поменутих закона, привукли су пажњу јавности, пре свега због наводно широк овлашћења припадника војне полиције. Истина је да су сва овлашћења заправо изве-

дена из Закона о одбрани, који даје најшири оквир за поступање војне полиције, сврставањем војнополицијских послова у обавештајно-безбедносне послове од значаја за одбрану, па војни полицајци морају имати овлашћења службених лица идентична или слична онима која имају припадници МУП-а. Наравно, у том послу морају се фокусирати пре свега на кривична дела и друге безбедносне догађаје који имају везе са Војском.

Нова Уредба Владе Републике Србије о полицијским мерама и радњама и полицијским овлашћењима, изгледу, издавању, коришћењу и уништавању службене легитимације и значке овлашћених службених лица војне полиције, као и нови правилници наметнули су израду или доградњу постојећих упутстава, правила, приручника и литературе која се користи у обуци њених припадника. Ради се на изради приручника за обуку војних полицајаца, чиме ће на једном месту бити обједињени сви стручни садржаји битни за савремену функционисање јединица војне полиције.

Обука је један од кључних задатака у миру, којим се стварају услови да војна полиција има високо стручно оспособљене припаднике и јединице. Центар за обуку кадрова заузима важно место у процесу оспособљавања њених припадника, поготово у настојањима да се план курсева прилагоди актуелним збивањима и претњама безбедности

код нас и у свету. Центар је, на пример, ове године започео Курс борбе против тероризма и Курс поступања јединица војне полиције у условима мигрантске кризе, ценећи да су то појаве које ће још дуго оптерећивати безбедност.

Сузбијање криминалитета

Рад припадника војне полиције усмерен је, пре свега, на сузбијање криминалитета, контролу и одржавање војног реда и дисциплине, обезбеђење најзначајнијих војних објеката, одређених лица, докумената и наоружања, регулисање и контролу војног саобраћаја и противтерористичку заштиту. Послови и задаци дати у надлежност војној полицији су, по речима пуковника Рајка Миловановића, основ за дефинисање способности које она мора да достигне у све три мисије Војске Србије.

Ове године остварени су добри резултати на свим пољима, нарочито на плану сузбијања криминалитета у виду злоупотреба службеног положаја и штета нанетих имовини Министарства одбране и Војске Србије.

СПОРТСКО ТАКМИЧЕЊЕ

У сусрет Дану војне полиције одржан је 16. спортско првенство јединица војне полиције Војске Србије, које се организује у част капетана Владана Јовановића и млађег водника Срђана Стевановића, који су трагично страдали у саобраћајној несрећи на ауто-путу Београд–Ниш.

Снагу и вештину одмерило је шест екипа из Трећег, Петог и 25. батаљона војне полиције, Батаљона за противтерористичка дејства, Батаљона војне полиције специјалне намене „Кобре“ и Криминалистичко-истражне групе. После великих борби у малом фудбалу прво место освојили су фудбалери из Петог батаљона војне полиције, друго је припало екипи Трећег батаљона, док је треће место заузела екипа Противтерористичког батаљона.

– Посебну пажњу посвећујемо превентивном деловању ради елиминасања потенцијалних облика угрожавања безбедности јединица и установа система одбране и појаве кривичних дела – крађе оружја и борбене опреме, као и илегалне трговине оружјем – истиче пуковник Миловановић, наглашавајући да су, упркос чињеници да Војска поседује велике количине наоружања, муниције, борбене технике и разних експлозивних

и убојних средстава, отуђења тих средстава ретка.

У протеклој години Управа војне полиције ставила је акценат на опремање јединица најсавременијим средствима, у чему је имала велику подршку члених људи Министарства одбране и Војске Србије. Њихову ватрену моћ умногоме је повећало опремање новим „FN SCAR“ пушкама.

Војна полиција наше војске обавља и послове противдиверзијске заштите, што није пракса у свим армијама света.

Ове године су, ради повећања противдиверзијских способности, набављена специјализована возила којима су повећане функционалне способности тима и омогућено успешније откривање евентуалних експлозивних направа. У наредном периоду саобраћајна војна полиција биће опремљена новим мотоциклима, што ће подићи на виши ниво обезбеђење одређених личности, а покренуте су и набавке нових униформи.

За њих нема дилеме – перспектива развоја опреме мора обезбедити ефикасну и безбедну реализацију војнополицијских задатака у новим, специфичним условима које диктирају савремени безбедносни изазови.

– У годинама које долазе, припадници војне полиције изграђиваће своје способности и достизати већу оперативност и ефикасност у раду, јачати безбедност јединица и установа у Министарству одбране и Војсци Србије, развијати партнерске односе на међународном нивоу – каже пуковник Миловановић, наглашавајући да ће, такође, унапређивати начин и систем школовања кадра у складу са савременим безбедносним изазовима и ризицима, те наставити опремање савременим наоружањем и техничким средствима. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ВОЗАЧИ – ПОСЛУЖИОЦИ ПОНТОНСКОГ МОСТА У РЕЧНОЈ ФЛОТИЛИ

ПОНТОНИРСКИ ТЕШКАШИ

Приликом извлачења понтонског чланка из воде на платформу моћног дванаестотонског камиона цео предњи трап, ослањајући се на задњу осовину, издигне се готово два метра у ваздух, што и за најiskusнијег возача представља тренутни удар адреналина и, баш сваки пут, изузетан и тешко описив осећај

јединици пролазе кроз планску дообуку за управљање војним моторним возилом.

– Наш рад се одвија искључиво уз воду и на води, па, како би стекли војноевиденциону специјалност возача, уједно послужиоца понтонског моста, морају, баш због стицања те додатне специфичне специјалности, проћи додатни систем обуке – каже потпуковник Владимир Ивошев, командант Другог понтонирског батаљона.

Према његовим речима, потребно је овладати низом сложених радњи везаних за спуштање понтонског чланка у воду, и његово подизање из воде, где ни најмањим

Возачи ФАП-овог камиона, ознаке 2026 БДС/АВ, конструисаног за транспорт чланка понтонског моста у понтонирским батаљонима Речне флотиле нису тек обични возачи. За управљање возилом које има

више од двеста коњских снага, укупне масе од око 20 тона, потребно је много више знања, вештине, присебности, па и возачке храбрости. Због тога возачи, мада имају положен возачки испит за „Ц“ или „Е“ категорију, при запошљавању у понтонирској

грешкама нема места. То нашег возача разликује од осталих возача моторних возила.

Један од дугогодишњих и најiskusнијих у том послу, у понтонирској јединици смештеној у новосадској касарни „Александар Берих“,

јесте професионални војник десетар Милан Давидовић из Црвенке.

– Пуних дванаест година сам за воланом овог камиона. Није лако, али не жалим се – истиче на почетку разговора десетар Давидовић, који је по занимању пољопривредни техничар.

– Пољопривреда ме није занима-ла, више сам се бавио моторима у својој радионици. Тражећи посао у којем бих уживао обрео сам се у понтонирима Речне флотиле. Сада, ни после дванаест година, овај посао не бих мењао за било који други, мада је било прилике – каже, додајући како на посао свакодневно долази својим двоточкашем марке „хонда“, прела-зећи 63 километра у једном правцу.

Иначе, камион с чланком понтонског моста на платформи по габариту прелази за око метар габарите стандардних возила, што приликом кретања у саобраћају, или пак паркирања, од возача захтева изузетну оријентацију и понекад милиметарску прецизност. И не само то. Возач мора да води бригу о исправности целокупног система и нарочито челичних сајли које се користе приликом спуштања или подизања пловног чланка.

– Веома је битна и беспрекорна уиграност возача и командира који командама, сигнаlima и гласом руководи целокупним процесом рада на обали речног тока, тик уз воду. Приликом извлачења понтонског чланка из воде на платформу моћног дванаестотонског камиона, цео предњи трап, ослањајући се на задњу осовину, издигне се готово два метра у ваздух, што и за најискуснијег возача представља тренутни удар адреналина и, баш сваки пут, изузетан и тешко описив осећај – објашњава десетар Давидовић.

У Другом понтонирском батаљону задовољни су и стручношћу и професионалношћу својих возача. Ни динамике не недостаје. Терени и редовне вежбе су чести, организује се обука резервног састава, пружа помоћ становништву и привредним организацијама приликом поплава, задовољавају потребе цивилних структура... На тај начин стичу се и преко потребна знања, као и практичне вештине – тврде искусни понтонири и возачи понтонирских тешкаша. ■

Будимир М. ПОПАДИЋ

БАЗЕН „ВРЕЖИНА“

РАЈ ЗА ПЛИВАЧЕ

**Припадници Треће бригаде
Копнене војске вратили су
стари сјај базену и тако
омогућили да осим за обуку и
рекреацију
професионалног састава
Војске Србије – буде место
на коме ће спас од летње
жеге пронаћи и многобројни
грађани Ниша**

Сезона купања на Пливачком базену „Врежина“ код Ниша успешно је завршена, мада је, због неповољних временских прилика и честих киша, „права“ сезона стартовала почетком августа. Више хиљада Нишлија спас од врућина потражило је на базену, удаљеном седам километара од града. Посетиоце на десној обали Нишаве увек пријатно изненади тај спортски комплекс, окружен зеленилом, с кристално чистом водом и добро урађеним објектима инфраструктуре попут великог и малог базена, амбуланте, купатила, гардеробе, спортског полигона и угоститељског блока.

Основне контуре данашњег изгледа базен је добио 1975. године, али му је залагањем припадника Треће бригаде враћен стари сјај. Челни људи Треће бригаде успели су из године у годину да унапређују изглед тог простора, обогаћују његове спортске и рекреативне садржаје, што је тај објекат учинило једним од најпопуларнијих у Нишу и околини.

– С радошћу смо дочекивали наше суграђане и настојојали да им омогућимо да се у овом предивном амбијенту рекреирају, освеже и одmore од свакодневних обавеза. Вишеструким контролама обезбедили смо максималну хемијску и бактериолошку исправност и чистоћу воде у базену, док су се искусне лекарске, спасилачке и редарске екипе свакодневно бринуле о купачима. Наши посетиоци могли су да користе травнате површине на шест хектара, спортске терене за кошарку, одбојку, тенис и мали фудбал и квалитетну угоститељску услугу Војне установе „Дедиње“. Водили смо рачуна да се све активности одвијају безбедно и задовољан сам што нисмо имали ванредних догађаја – истиче управник капетан Игор Војиновић.

Остваривање финансијске добити није приоритет за управу „Врежина“. Припадници Министарства одбране и Војске Србије, војни пензионери и чланови њихових породица плаћали су сезонске карте по повољнијим ценама од 1.000 динара, а за грађане Ниша улазнице су биле дупло јефтиније него на осталим базенима у граду.

Истинско задовољство за припаднике Треће бригаде представља чињеница да на десетине хиљада купача одлазе с „Врежине“ носећи лепе утиске. Није се, међутим, заборавила ни основна намена базена – припадници извиђачких јединица Бригаде и 63. падобранског батаљона недавно су у том комплексу успешно извели обуку у пливању. ■

3. М.

ХУМАНОСТ СРПСКОГ ПОДОФИЦИРА И ЊЕГОВЕ СУПРУГЕ

СПАСИЛИ ЖИВОТ ПОВРЕЂЕНОМ БИЦИКЛИСТИ

Брачни пар Стојиљковић, заставник Дејан и његова супруга Анка, нису ни слутили да ће једног септембарског дана, на путу ка Петроварадину, присуствовати једној од најпотреснијих сцена у животу. Наиме, један од аутомобила у колони испред њиховог возила ударио је бициклисту, који је од силине удarca полетео кроз ваздух десетак метара и пао директно на главу. Док су бројни пролазници у неверици посматрали драматичну сцену, Стојиљковићи су реаговали онако како им то војничка, али и медицинска професија налаже – пожурили су да помогну.

– Супруга и ја одмах смо пришли повређеном младићу и пружили му помоћ. Обилно је крварио. Из његовог ранца извадио сам пешкир и некако успео да зауставим крварење – прича заставник Стојиљковић, додајући да је све време причао са повређеним младићем, како би га одржао у свесном стању.

Тек кад је угледао супругу поред себе која је такође притрчала да помогне, схватио је да је њихово троје малишана, који су том приликом били са њима у возилу, све време посматрало родитеље и њихову борбу да сачувају живот непознатог човека који је крварио на улици.

– Наша је дужност и обавеза да када се нађемо у таквој ситуацији, као припадници Војске Србије, применимо оно што смо научили и помогнемо коме год је потребно – наглашава заставник Стојиљковић на служби у Војној болници Нови Сад, а чија је супруга Анка медицинска сестра у новосадском дому здравља.

Највеће признање за исказану храброст, како кажу, добили су од своје деце, која су после свега поносно изјавила да су им родитељи хероји.

Министар одбране Александар Вулин и начелник Генералштаба Војске

Захваљујући прибраности заставника Дејана Стојиљковића и његове супруге Анке, драма која се пре месец дана догодила у Булевару Михаила Пупина у Новом Саду није имала трагичан исход

ност, већ по томе што су увек и безусловно спремни да изађу у сусрет свакоме коме је помоћ потребна, жртвујући себе и свој живот, здравље и безбедност, често и будућност своје породице, да би помогли ономе коме је помоћ потребна и да би били уз Србију и сваког човека коме је тешко.

Изразио је захвалност породици Стојиљковић на храбрости и примеру како сваки припадник Војске Србије може и треба да реагује, баш као што

Србије генерал Љубиша Диковић примили су заставника Дејана Стојиљковића и његову супругу Анку, који су показали храброст и хуманост спасавајући живот повређеном младићу.

Честитајући брачном пару Стојиљковић на хуманом подвигу, министар Вулин истакао је да се припадници Војске Србије од сви других грађана Србије не разликују само по томе што носе униформу, пролазе обуку и живот проводе чувајући нашу безбед-

би и свако људско биће могло и требало да учини.

Придружујући се честиткама, генерал Диковић истакао је да је њихов поступак диван пример људске солидарности и примене Кодекса части припадника Војске.

Министар Вулин и генерал Диковић наградили су заставника Стојиљковића и његову породицу седмодневним боравком на Тари. ■

Б. МИЉИЋ
Снимимо Ј. МАМУЛА

АКЦИЈА ВРЕДНА ПАЖЊЕ

Екипа из Војне болнице Ниш пружала је медицинску помоћ цивилним осигураницима у општини Тутин

Медицинска екипа, коју су чинили потпуковник, примаријус др Небојша Божиновић, интерниста, др Оливера Милосављевић, ендокринолог, медицински техничари Јасмина Спасојевић и Весна Ћирић, те возач Дејан Живковић из Војне болнице у Нишу, обрели су се 12. августа у Тутину, на основу наређења Управе за војно здравство МО, како би прегледали, лечили и збрињавали цивилне осигуранике на територији те општине.

У реализацији добро осмишљеног пројекта учествовало је више организација и појединаца и сви су дали свој допринос, почев од команданта касарне у Новом Пазару, преко екипе Дома здравља у Тутину, главног ендокринолога специјалне болнице „Меркур“ из Врњачке Бање до председника удружења „Сахар“ Сеада Реча. Пројекат је био и информативно покривен на телевизијским каналима Новог Пазара и Тутина.

Војномедицинске посленике дочекали су представници градских структура, руководства Удружења дијабетичара „Сахар“ из Тутина и локално становништво, а дан по смештају екипе Војне болнице Ниш у касарни „Рифат Бурџевић Тршо“ у Новом Пазару, 13. августа у 9.30 часова, започео је њихов медицински рад на главном градском тргу у Тутину.

Медицински део акције одвијао се на три пункта, у импровизованим, али добро осмишљеним условима (шаторима које је развила логистика касарне из Новог Пазара). На првом

пункту, пријемном, формирана је медицинска документација, мерена телесна тежина и висина заинтересованих грађана, те одређиван ниво шећера у крви. На другом пункту, интернистичком, прегледани су пацијенти са дијабетесом, хипертензијом и ангином пекторис, а на трећем ендокринолошки пацијенти.

Одзив је био изузетан, па је померен предвиђени термин – са 13 на 15 часова. Укупно је обављено 211 прегледа – 84 интернистичка и 127 ендокринолошких прегледа.

– Као искусни лекар, могу рећи да одавно нисам видео такву топлину, жар у очима и захвалност тих горштака што смо их посетили, питали за здравље и предложили неке модалитете у лечењу њихових болести – рекао је потпуковник примаријус др Небојша Божиновић, вођа тима.

По завршеној акцији потпуковник др Божиновић и др Оливера Милосављевић, са председником Удружења дијабетичара општине Тутин, одржали су у Дому културе конференцију за штампу која је имала за циљ подизање опште здравствене културе локалног становништва и промену стила живота дијабетичара.

На скупу који су потом организатори приредили гостима закључено је да је акција у потпуности успела, да је

број прегледаних пацијената био више пута премашен у односу на очекивану цифру, те да би овакве активности требало планирати и у предстојећем периоду.

Иако је санитарска екипа Војне болнице Ниш имали много посла у Тутину, слободно време искористили су за разгледање града и обилазак значајнијих грађевина исламске архитектуре и културно-историјских знаменитости у околини – посетили су Петрову цркву у Новом Пазару, где су припадници лозе Немањића ударили темеље српској државности, и манастир Црна река. ■

Н. БОЖИНОВИЋ

ПРВА БРИГАДА НА ПРОСЛАВИ ЈУБИЛЕЈА СРПСКЕ ВОЈСКЕ

Богатим културно-уметничким програмом и тактичко-техничким збором наоружања и војне опреме, мештани Шајкаша и околних места обележили су век од победе у Великом рату и присаједињења Војводине Краљевини Србији

У Основној школи „Исидора Секулић” у Шајкашу, месту у Општини Тител, ђаци, наставници и мештани свечано су обележили стогодишњицу победе српске војске у Великом рату и присаједињење Војводине Краљевини Србији, поносно преносећи славу предака поколењима.

У оквиру богатог програма, који је почео оглашавањем звона са звоника оближњег православног храма, међу стотинак учесника – чувеног хора и оркестра новосадске гимназије „Јован Јовановић Змај”, рецитатора, извиђача, чланова Црвеног крста Војводине – били су и припадници Прве бригаде Копнене војске.

Војвођански војници приредили су тактичко-технички збор и прика-

зали део покретних средстава и опреме којима располажу извиђачке јединице, јединице пешадије, артиљерије, инжењерије, телекомуникација и информатике, као и одељење за здравствену заштиту.

Више од пет стотина знатижељника, међу којима онајвише ученика основних школа из Шајкаша, Мошорина и Титела, те грађана околних места, могли су изблиза да виде минобацаче разних калибара, аутоматски бацач граната, далекометну пушку, самоходни вишецевни лансер ракета 128 милиметара, оптоелектронска средства и још много тога. Такође, могли су да уживају у непосредном дружењу, разговору и фотографисању с војницима.

Одсек за људске ресурсе Прве бригаде омогућио је да се у холу школе приказују видео-записи о животу и раду припадника те јединице, како би заинтересовани могли да сазнају из прве руке како да се упишу у Војну гимназију, Стручну војну школу или постану професионални војници.

– Ова школа носи војску у свом срцу. Желимо да и на овај начин преносимо славу наших предака на поколења и младе генерације, да на најлепши начин промо-

ПРИСАЈЕДИЊЕЊЕ КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ

Одлуком Велике народне скупштине Војводине од 25. новембра 1918. године Банат, Бачка и Барања присаједињени су тадашњој Краљевини Србији, а дан раније исту одлуку донела је и скупштина Срема са седиштем у Руми. Акт о прикључењу Краљевини Србији, као јединственој држави, прочитао је један од лидера Срба некадашње Аустроугарске, политичар и новинар Јаша Томић. Он је том приликом рекао да се Војводина прикључује Краљевини Србији „која својим досадашњим радом и развојем ујемчава слободу, равноправност и напредак у сваком правцу”. Седници Скупштине на којој је проглашено присаједињење присуствовало је 757 посланика – 578 Срба, 84 Буњевца, 62 Словака, 21 Русин, шест Немаца, три Шокца, два Хрвата и један Мађар.

вишемо нашу војску, а њене припаднике приближимо деци – рекла је Мирјана Николић Мушицки, директорка Основне школе „Исидора Секулић”, уједно и домаћин свечаности.

Осим школараца, омладине и грађана свечаности су присуствовале и старешине Команде Прве бригаде, начелник јужнобачког Управног округа Милан Новаковић, председник Општине Тител Драган Божић и многобројни гости. ■

Б. М. ПОПАДИЋ

ШАЈКАШИМА ВОЈСКА У СРЦУ

Већ три године готово свакога дана др Милојко Николић походи Дом Војске Србије у Београду или је на путу ка некој од организација резервних војних старешина широм Србије да би учествовао у раду форума или допринео некој од активности организације, којој је у претходном периоду претила опасност да буде укинута. Често је са сарадницима у Министарству одбране и међу скупштинским посланицима, али понајвише с резервним војним старешинама који нису погазили војничку заклетву – са онима који се са истим еланом баве организацијом, не допуштајући да нестане са друштвене сцене.

Први резултати велике битке већ се назире. Наиме, у новим законским решењима о одбрани организација резервних војних старешина препозната је као институција од значаја за одбрану земље, што је статус какав је имала раније, али и пут препорода, какав се с правом очекује. Шта организација представља данас, с којима се проблемима сусреће и шта се може очекивати у будућности, теме су разговора који смо водили са њеним председником др Милојком Николићем.

Q Последњих месеци широм Србије осећа се активност организације резервних војних старешина. Шта је све њоме допринело?

– После ратова деведесетих година, у време свеопштих превирања и преиспитивања свега што је било, потиснут је систем општенародне одбране. У неким круговима упорно су лансиране идеје да нам војска није потребна и да се Србија никада више неће наћи на путу ратних похода. У раширеном рушењу постојећег, па и оних тековина које су деценијама опстајале као светионик народа, нашла се и организација резервних војних старешина. На хиљаде оних који су знали смисао постојања организације, као гарант опстајања државе и народа, чудним токовима, нашле су се и резервне војне старешине. Неки људи који су се једног тренутка нашли на одговорним местима у држави напосто су се такмичили ко ће више да потре нашу организацију, систем одбране, па и војску.

**РАЗГОВОР С ДР МИЛОЈКОМ НИКОЛИЋЕМ,
ПРЕДСЕДНИКОМ САВЕЗА ОРГАНИЗАЦИЈА РВС СРБИЈЕ**

КАДАР ЗА АКТИВНУ И РЕЗЕРВНУ ВОЈСКУ

Организација која ће идуће године обележити век од како ју је основао војвода Степа Степановић, нашла се између својеврсног друштвеног чекића и наковња јер јој је, и поред нарастања потреба да се развија и шири, претило гашење. Министарство одбране и Генералштаб Војске Србије препознали су од коликог је значаја за одбрану земље постојање те организације, па су створени неопходни услови да она доживи нови замах примерен ходу времена и укупних догађања.

Многима су сада отворене очи о томе шта нам се догодило и шта нам ваља чинити. Ентузијаста из наше организације упорно су државним органима предочавали ситуацију, покушавајући да у свему оживи организација резервних војних старешина. Најзад, у новом закону који регулише систем одбране, поново ће се наћи и наша организација. Тиме је отворен пут за пуно деловање у друштвеном миљеу. Интензивирани су многе активности, а у овом часу се осећа једино недостатак новчаних средстава. Очекујемо да тај проблем ове јесени буде ублажен и да се од нове године крене пуним темпом и капацитетом. Без материјалне основе не може се даље.

Q Некада је ОРВС била прва и најважнија друштвена организација. Шта се догодило, ошкудњена њена њасивизација у слободарској Србији?

– Транзицијом нашег друштва у последње две и по деценије десиле су се крупне промене у свим аспектима живота, па тако и области припреме друштва за одбрану земље. Извршене су бројне организационо-техничке промене – од укидања војне обавезе, преко формирања професионалне војске, до измештања бројних организација које се баве питањима одбране земље из владиног у невладин сектор, чиме је њихова егзистенција битно измењена.

Такав је случај и са СОРВС Србије, организацијом која се искључиво бави питањима одбране земље и која у себи интегрише укупан руководећи потенцијал који би у евентуалном рату морао одговорити изазову командовања јединицама резервног састава. У њему су интегрисане и будуће резервне старешине, што организацији додатно даје на тежини као актуелној снази одбране, без обзира на период и измену осталих околности. Партиципација у мотивисању, обуци и распореду резервног састава чини организацију кључним партнером Војске Србије у извршавању задатака из области попуње резервног састава. Чланови СОРВС Србије су организације резервних војних старешина у општинама и градовима са својим чланством, а таквих је тренутно 85.

Шта је промењено у легислативи Србије да би СОРВС Србије могао нормално да функционише?

– У сарадњи са Министарством одбране СОРВС Србије је почетком 2017. године покренуо и предложио допуне члана Закона о одбрани који се односи на невладине организације (НВО) у надлежности Министарства одбране. Наиме, покренутом иницијативом успели смо да се изборимо за потребу критеријума и категоризације, односно постигнуто је то да се међу овим организацијама издвоје оне које имају посебан значај за одбрану. Већ сам изнео у чему се ми издвајамо од осталих НВО и у чему је наш значај за систем одбране.

Каква су искуства сачењена у рату 1999. године када је реч о организацији резервних војних старешина?

– Агресија НАТО-а на СРЈ планирана је и реализована према савреме-

ним доктринама, од којих је у првом плану била ваздушно-космичка битка. Девтнаест најразвијенијих земаља света кренуло је високософистицираним оружјем на малу државу каква је наша. У њиховим ратним плановима главни циљ био је одвајање Космета од матице земље. Однос снага, мерен војним аршинима, био је 1:700 у корист НАТО-а. Бранили смо се застарелим наоружањем, махом друге генерације, а нападани смо борбеним системима четврте генерације. Знатан део старешинског кадра у ратним јединицама чиниле су управо резервне војне старешине. У историји ратовања остаће записано да је једна мала земља успела да се одбрани од највеће светске силе.

За појуну наше ратне војске потребно је неколико питања више старешина него што их има Војска Србије. Да ли садашњи Курс резервних официра обезбеђује довољан прилив кадра?

– Држава је резервне војне старешине обучавала у школама и на курсевима. Потребна искуства стекли су на војним вежбама, а многи су учествовали и у борбеним дејствима током ратова од 1991. до 1999. године.

Друштвени и државни значај СОРВС Србије у првом реду односи се на Војску Србије, јер се ратна војска попуњава резервним саставом, имајући у виду да је начелан однос мирнодопске и ратне војске 1:3. Тренутна ситуација указује да је сада то оптимално стање, али сведоци смо наглих и непредвидивих безбедносних догађаја и промена у свету и непосредном окружењу. Намеће се потреба да се одговори на још веће турбуленције (војне и невојне), које би захтевале и бројнији резервни састав.

У Србији је некако зајостављена област цивилне заштите и цивилне одбране. Шта у тим областима могу да ураде резервне старешине?

– Ванредне ситуације у свету, па и код нас (поплаве, пожари, земљотреси...), указују на велике организацијске проблеме. Овде у првом реду треба посматрати способност процене, предвиђања и одговора на кризу. Организација РВС има велики потенцијал, првенствено са аспекта спо-

собности којима резервне старешине располажу, посебно у области цивилне одбране и заштите од савремених изазова, ризика и претњи, у условима ванредних ситуација, несрећа ширих размера, до учешћа у супротстављању тероризму, организованом криминалу и борби против корупције. Неспорно је да су резервне старешине стручна лица из области за које су се школовали, а највећи део са вредним професионалним искуством и поседовањем проверених лидерских и дугих способности и квалитета које су погодни и корисни и које их препоручују за укључивање у штабове за ванредне ситуације, командовање и вођење цивилне заштите и одбране.

Финансирање је данас у држави и друштву највећи камен ситицања. Какав је случај са организацијом резервних војних старешина?

– Само са дефинисаном друштвеном улогом, неавосмислена је и обавеза државе да такву организацију усмерава, али и финансира одређене њене активности. Раније, њена друштвена улога била је дефинисана – била је оглашена организацијом од посебног значаја за одбрану одговарајућом одлуком Владе, али је губитак тог статуса отежао и искомпликовао њену позицију у систему одбране. Надамо се да ће до краја ове године системски бити решено финансирање организације резервних војних старешина, чиме ће држава изразити свој однос према организацији која је један од темеља система одбране.

Да ли сте задовољни сарадњом са Министарством одбране и Војском Србије и шта би у тим релацијама ваљало унапредити?

– Увек сарадња може бити боља. У последњих годину и по учињени су знатни позитивни помаци и тај тренд је сада већ видљив. За досадашњи однос кривицу не сноси ни Министарство одбране нити Генералштаб Војске Србије. Једноставно, у друштву је била створена неповољна клима према резервним војним старешинама, а и законске одредбе нису нам ишле на руку. Садашњи резултати проистекли су, пре свега, из ентузијазма чланства и жеље да организација опстане. Напори руководства били су усмерени на

проналажење одрживог начина финансирања као услова опстанка организације. У том смислу идентификовали смо комбиновани модел који подразумева: поправљање статуса РВС „тражењем“ места у подзаконским актима Закона о одбрани, дакле „под окриљем“ ресорног министарства, у комбинацији са одрживим развојем организације, који подразумева прилагођавање новонасталим условима и трендовима.

○ *Колико је међу младима популаран Курс резервних војних старешина?*

– Да бисмо мериторно нешто тврдили потребно је истраживање. Међутим, охрабрује одзив за служење војног рока и оних који су изразили жељу да школовањем постану резервне старешине и даје наду да ћемо обезбедити потребан кадар. У сваком случају, у будуће ваља развити информативну компоненту и учинити напор да се младима обезбеде и одређене погодности. Да би резервни састав био користан и одзив пун, потребно је да постоји и пакет стимулативних мера. На пример, са завршеном школом (курсом) за резервног официра и подофицира могао би да има неколико поена више од осталих кандидата приликом запошљавања у државној служби, неке погодности у здравственом систему и др. Као научни радник и професор на факултету и високој струковној школи, из мени показаног студентског интересовања, тврдим да и те како има девојака

и младића који би желели да прођу кроз поменуто војно оспособљавање.

○ *Шта све у програму рада има ОРВС, чиме се тренутно бави и који су облици обуке коју организујете?*

– Посебно истичем тесну сарадњу са Командом Команде за обуку ГШ ВС која помаже и подржава све облике практичне обуке које организујемо. Не треба заборавити и одличну сарадњу с Управом за обавезе одбране на дефинисању задатака организационих јединица Министарства одбране и нашег Савеза у вези са обучавањем грађана за одбрану земље, заштиту и спасавање. Сматрам да је тај пројекат Министарства одбране један од најважнијих државних пројеката. Такође, пажњу посвећујемо обуци и информисању резервних војних старешина и других грађана о разним темама везаним за безбедност, војностручну обуку, али и обележавању значајних датума и догађаја. Тако је тежишне активности усмерено на едукацију и информисање РВС, пре свега млађих годишта, о најактуелнијим збивањима у области безбедности, новинама у Војсци Србије и њеним најзначајнијим активностима у оквиру мисија које обавља, као и о задацима у области заштите и спасавања у ванредним ситуацијама.

Значај Савеза препознајемо и са аспекта неговања националног идентитета и слободарске традиције и вредности нашег народа који су сада

више него икад раније у историји угрожени пре свега излобированом и нечасном пројектованом сликом у свету коју по сваку цену треба мењати у правцу истинске представе о нама. Није мање значајна ни чињеница да релативно мали број земаља у близини, а и у ширем окружењу, има удружење које баштини стогодишњу традицију.

○ *Да ли је организацију РВС пошребно још професионалаца, како би се нормално одвијале своје њене активности?*

– Главне полуге у функционисању било које организације јесу људи, то наше највеће богатство одбране треба неговати и у сваком погледу јачати. Више професионалаца значи унапређење и квалитета и квантитета у активностима резервних војних старешина, наравно све у складу са друштвеним могућностима.

○ *Коју бисте поруку упутили јавности?*

– Ову организацију требало би по сваку цену сачувати, оснажити, подмладити, држати на окупу. Непосредним радом у заједничким пројектима, даљим унапређењем знања и вештина, те конкретним домаћима у систему одбране и заштите створиће се постојан бастион коме стремимо. У разгранатом систему припрема за одбрану и заштиту земље има места за све родољубе којима је у срцу Србија. ■

Звонимир ПЕШИЋ

ПРОЈЕКАТ МИНИСТАРСТВА
ОДБРАНЕ И ПАДОБРАНскоГ
КЛУБА „АРХИСТРАТИГ”

ПОДСЕЋАЊЕ НА ВОЈНИЧКЕ ДАНЕ

Манифестација „Падобрански скок ветерана” одржана је од 8. до 14. септембра на спортском аеродрому „Лисичји јарак” код Београда и нишком војном аеродрому „Наредник пилот Михаило Петровић”. Акцију је организовао Падобрански клуб ветерана 63. падобранске бригаде „Архистратиг”, а подржало Министарства одбране и Војска Србије. Више од тридесет ветерана падобранаца најпре је на спортском аеродрому „Лисичји јарак” извело падобранску обуку, први падобрански скок и тандем падобранске скокове, а потом су на војном аеродрому у Нишу реализовали стотињак падобранских скокова падобранцима типа „крило”, у шест налета и са висина од 1.200, 1.500 и 3.000 метара.

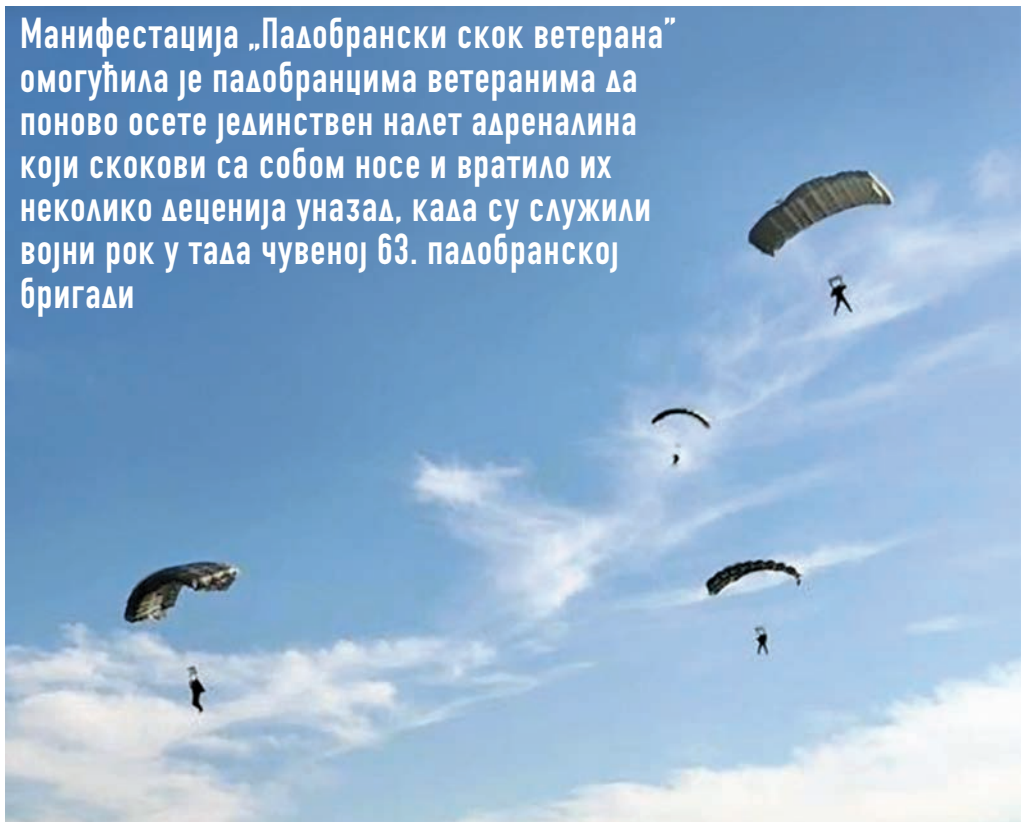
Људи посебног кова

Падобрански клуб ветерана 63. падобранске бригаде „Архистратиг” основан је пре четири године и познат је јавности по организацији више манифестација, од којих је „Балкански скок пријатељства” свакако најатрактивнији. Ове године су се пуковник у пензији Ненад Кузмановић и његови сарадници одлучили да реализују пројекат који има основни циљ да падобранце ветеране, који нису скакали од краја одслужења војног рока, врате у падобрански спорт.

– Пројектом се промовишу ветерани, вредности духа патриотизма, војничке и ратничке части, али се и негују и развијају традиције. Захвални смо министру одбране Александру Вулину и челним људима Министарства одбране што су препознали добру страну овог пројекта и омогућили да падобранци после више десетина година од одслужења војног рока поново скачу – каже пуковник у пензији Ненад Кузмановић.

Нема сумње да је избор Кузмановића за реализатора пројекта пун погодак, јер је реч о човеку који се деценијама бави падобранством, дугогодишњи је члан Падобранске екипе Војске Србије „Небеске видре” и Управног одбора Ваздухопловног савеза Србије, као и руководица Центра за обуку падобранаца.

Манифестација „Падобрански скок ветерана” омогућила је падобранцима ветеранима да поново осете јединствен налет адреналина који скокови са собом носе и вратило их неколико деценија уназад, када су служили војни рок у тада чувеној 63. падобранској бригади

Идеју да падобранци који дуго нису скакали опет изведу падобранске скокове успешно је спровео. Видело се то већ у Лисичјем јарку, када је 26 падобранаца дошло на основну падобранску обуку, тандем скокове и самостални падобрански

скок. На нишки војни аеродром „Наредник пилот Михаило Петровић“ стигло је још више падобранаца, који су имали први пут прилику да скачу падобранима типа „крило“.

Занимљиво је било видети људе од 70 година, који нису скакали скоро пола века, како без већих проблема изводе сложене падобранске скокове. Осим несвакидашњег „удара“ адреналина, падобранци ветерани подсетили су се војничких дана, када је већина њих војни рок служила у славној 63. падобранској бригади. Да је реч о људима посебног кова најбоље говори чињеница да су се у

ратним временима, док су друге јединице имале проблем с одзивом резервног састава, падобрански ветерани самостално јављали.

Нове падобранске технике

Главни инструктор за обуку ветерана Радослав Кораћ истиче да су ветерани изузетно мотивисани и да имају велику жељу за учењем, јер се вештина падобранства, баш као и све друго у животу, с временом заборавља.

– Ветеране смо пре сваког скока уводили у тренаж и припремали у складу с њиховим нивоом обучености како би могли безбедно да реализују скокове. Има људи који су дошли после тридесет или четрдесет година, а технологија је много напредовала – данас су и падобрани и технике скакања нешто другачији – наглашава инструктор Кораћ.

Љубомир Христов из Чачка један је од оних који су на нишки аеродром дошли после 45 година.

– Осећам се невероватно. За овај аеродром ме вежу лепе успомене. Част ми је што сам добио прилику да скачем. Трема увек постоји, али она се савлада вештином и тренирањем – каже Љубомир који је давне 1972. служио војни рок.

Неки ветерани су са собом повели синове и унукe, који су такође завршили падобранску обуку и скакали заједно са њима. Заставник прве класе у пензији Павле Ћинђић скочио је са сином Бојаном.

– Пауза коју сам направио у скоковима не значи пуно у смислу слободног пада. Једино у шта нисам био сигуран јесте како да правилно склопим падобран. Највеће узбуђење било је при првом скоку. Касније сам имао осећај као да нисам престао да скачем пре тринаест година – каже Павле Ћинђић, додајући да је срећан што је син пошао његовим стопама.

Пуковник у пензији Ненад Кузмановић презадовољан је сарадњом с јединицама Копнене војске и Ратног ваздухопловства и противваздухопловне одбране с нишког аеродрома, које су створиле услове да се падобранци ветерани осећају пријатно и успешно изведу све што су замислили. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ДУШАН ПРОРОКОВИЋ: „ЕРА МУЛТИПОЛАРНОСТИ”

ПРИРУЧНИК ЗА ПРЕДВИЂАЊЕ СВЕТА

Пре скоро тридесет година угледни амерички политички мислилац Франсис Фукујама дао је једну од најинтригантнијих теорија о уређењу света, ону о крају историје, у коме државе губе на значају, свет постаје глобално село, а доминирају међународне организације, капитал и људска права. Иако је погрешно, у њу су многи, захваљујући глобализацији и америчкој доминацији последњих деценија, дуго веровали... Државе, међутим, нису нестале. Осећај националне припадности и даље је један од најприсутнијих, а није ни завладао општи мир.

Фукујама је у међувремену створио нову теорију – о „крају хармоније”. Коренима те теорије, као и многих других о уређењу света и будућности, бави се нова књига Душана Пророковића, предавача и начелника Центра за евроазијске студије Института за међународну политику и привреду. „Ера мултиполарности”, обимна, двотомна анализа, на чијим се страницама боја још није осушила, а већ је изазвала интересовање стручне јавности, објављена је у издању „Службеног гласника” и обрађује тему коју многи виде као тешко сагледиву – формирање новог поретка, чија је главна одлика вишеполарност и јачање нових сила, самим тиме и односа међу државама, нових институција које морају настати, као и начина да се тај процес колико толико предвиди. И, изнад свега, како предвидети ту будућност?

Кровови краја историје и промене у хијерархији света

Пад Берлинског зида, револуција у Румунији и распад Совјетског Савеза били су и крај биполарног поретка и почетак света у коме је доминирала једна сила. У том „крају

Једнополарни свет је окончан, а мултиполарни се гради. Реч је о процесу који ће трајати можда и неколико деценија и, упркос обрисима који се сад назире, веома неизвесном.

вој омогућиле су преовлађујуће неолибералне теорије које су заступале, између осталог, максимално отварање тржишта, што је погодвало пре свега међународним компанијама и довело до додатног сиромашења бројних земаља. Кризе су и даље ту. Последњих година сведочимо расту етничких и верских тензија, па и сукоба са свим особинама религијских. Можда и зато што се у времену нестабилности човек природно враћа оној најужој заједници за коју зна да ће штити његова права – држави, етничкој или верској заједници – па је теза Семјуела Хантингтона да су верски сукоби зато нормална појава јер је религија једна од суштинских ставки људског идентитета.

Дакле, већ од средине деведесетих година прошлог века почеле су се наслућивати промене у новом поретку. Оснивање појединих међународних организација попут

историје” требало је да настане боље друштво, државе да изгубе на значају, да настану нове идеологије. Свет је требало да постане друштво у коме би се земље бавиле побољшањем „лоших кровова” негде у Рјазању, како је то у одговору једном свом колеги написао „руски Буковски”, писац Захар Прилепин, објашњавајући зашто ти кровови, ма колико важни били појединцу, не могу бити важнији руској држави од дешавања у Донбасу или на Криму.

Убрзо се показало да од таквог светског друштва нема ништа. Владавина међународних корпорација, америчка супремација (која ипак није остварила рах americana), ера интервенционизма, која је свет коштала много нестабилности, сиромашење бројних држава и народа, светска криза миграција, постали су редовна појава. Такав раз-

не свет је, тврде Пророковић и Шаклеина, дефинитивно више-центричан, а питања која се намећу су ко ствара тај нови поредак, које су његове главне установе и полуге моћи и решавања питања, како се те нове установе уклапају са старим, већ постојећим. Које ће земље једног дана чинити то друштво моћних полова што одлучују о судбини планете? Односно, шта ће бити језгро светске политике које ће одређивати ток развоја света, региона и земаља и завршити трансформацију постојећих организација и правила игре?

Како предвидети будућност?

„Међународна политика усмерава или у крајњој линији утиче на све политичке процесе, било да је реч о спољној или унутрашњој арени. У одређеној мери, тако је било и у ранијим историјским раздобљима, али је данас постало очигледније. Глобализација је учинила своје”, пише Пророковић. И пита се како то да и данас много размишљамо о безбедности, интересима, држави, промени светског поретка и поправљању света?

Тачно је да су људска права и либерални концепти постали доминантне теме у свету (које ће наставити да буду битне и у будућности), а од средине деведесетих разговори о државама и интересима замрли у научним дебатама. Стварност је, ипак, наметала друге теме, оне ван оквира

контекста „краја историје”, у којима безбедност остаје кључни проблем свих. Да би се ти проблеми решили, морају се дати одговори на бројна питања и, изнад свега, мора се предвиђати. Зато се Душан Пророковић бави, не толико одговором на питање које ће силе кројити судбине малих земаља, већ свим начинима да се тај неизвесни процес предвиди.

Да би то остварио, аутор се, најпре, осврће на бројне теорије које су стварали политички мислиоци од памтивека до данас, покушавајући да објасне свет политике и међдржавних односа. Предмет његовог интересовања су античка времена и далекоисточне политичке филозофије. Јер, подсећа аутор, Хенри Кисинџер је управо на примеру Кине и њене политичке орбите објаснио колико су погрешна неолиберална схватања света скројена према запад-

Шангајске иницијативе навестило је будуће покушаје држава да се у догледном периоду позиционирају као силе које ће се питати. Државе се, наиме, тешко одричу статуса силе уколико су га већ стекле, а још теже могућности да то постану. Зато је питање новог поретка у свету, како каже Татјана Шаклеина, професор и шеф Катедре примењених анализа у Московском државном институту међународних односа Министарства иностраних послова Руске Федерације, заправо одмах отворено по окончању хладног рата и рушењу биполарног поретка између Русије и САД, без обзира на тадашњу неравнотежу моћи између ових земаља. Показало се да су супротности између америчких тежњи да створе свет заснован на неолибералним теоријама, у коме ће апсолутно доминирати, и стварности, превелике. Од 2010. годи-

ном моделу скоро као „једином могућем” – сви делови света имали су неко своје уређење међународних односа. Примером Жерикоове слике „Сплав ‘Медуза’”, инспирисане стварним бродоломом и потоњом грчевитом борбом морнара између себе за парче сплава, Пророковић подсећа на Хобсову теорију о небезбедности као природном стању које проистиче из несавршене људске природе. А што даље утиче на људска друштва.

Уз бројне теорије о међународним односима – математичке, неореалистичке, либералне, неолибералне – аутор се бави и бројним чиниоцима од утицаја на положај држава, као што су војна, политичка, економска моћ, затим данас веома важна тзв. мека моћ и начини њене употребе, демографски фактор, културна политика итд. Такође, бави се бројним појавама од утицаја – новим друштвеним трендовима, идеологијама, културним феноменима, економским променама, па чак и оним из сфере биологије и других природних наука. Приступ проблемима и питањима који Пророковић заступа је практично упоредни и свеобухватан. Само таква свеобухватна методологија, у којој се фактори обрађују кроз разне теорије и моделе, може донети веома необичне резултате, каткад скривене оку посматрача опредељеном за само један идеолошки приступ. У том обиљу, Пророковић се опредељује за, по њему, најпоузданији начин да се предвиди будућност и узбуркани процес пред којим се свет налази – теорију реализма.

Рађање нових сила

Сагледавајући све факторе, теорије и моделе, Душан Пророковић долази до закључка да би свет будућности могао имати можда чак тридесетак сила, различитог нивоа и карактера моћи. Занимљиво је да се међу тим државама, по неким параметрима, могу наћи чак и земље попут Мађарске или Вијетнама. Да ли ће то и бити, зависиће од веома дугог низа фактора. Државе које данас већ видимо као будуће силе, попут Индије, Јужноафричке Републике или Немачке, тек треба да прођу мукотрпан пут до те позиције, са многим замкама успут. Индија, на пример, иако је већ данас по бројним параметрима сила, због нуклеарних капацитета, свемирског програма и растуће привреде, да би дошла до тог статуса мора најпре да реши огромне социјалне разлике и сиромаштво милиона својих житеља које је непосредно угрожава. Јапан, већ данас несумњиво сила, има проблем малих природних богатстава, а мораће и да одлучи о будућности својих оружаних снага. Немачка, сада економски џин, за многе ствари се и те како пита, мада има један велики проблем који је доводи у ризик да остане само регионална сила у будућим деценијама – Европску унију са свим њеним проблемима и данас преовлађујућу идеју о томе шта би Европа требало да буде.

Аутор предвиђа да ће старе колонијалне силе попут Велике Британије и Француске остати и даље земље које се питају, али њихова моћ се већ данас крњи, због различитих разлога. Британија, рецимо, данас има проблем Шкотске, али и све веће разлике у богатству слојева. Но, оно што је чека у будућности је крњење утицаја у Комонвелту. Већ сада је приметно дистанцирање појединих земаља те организације од британске политике – оне и даље поштују

институцију краљевства, али све чешће граде отклон од острвске спољне политике.

Говорећи о афричким земљама, аутор предвиђа да ће Јужноафричка Република несумњиво и даље бити сила на континенту, а хоће ли то постати и на светском нивоу, зависиће како од решавања њених унутрашњих питања, позиције међу другим моћним државама у Африци, тако и од утицаја који може остварити кроз БРИКС, организацију за коју аутор верује да ће несумњиво јачати. Уважавајући бројне проблеме афричког континента, али и Семјуела Хантингтона, аутор верује да ће се данас моћна и утицајна (због свог економског раста) Нигерија наћи у великом проблему – ову државу потресају сукоби са елементом религије који неће стати.

Говорећи о великој светској ваги на којој се мери моћ држава и будућност, аутор је дао и пример две исламске земље – Египта и Саудијске Арабије. Наиме, у оба случаја постоји низ ограничавајућих фактора за њихов раст, а главни је сиромаштво најширих слојева становништва. Обе земље су већ стасале у праве мале војне силе, али њихову будућност у светској хијерархији одредиће и способност да реше социјалне проблеме, као и утицај и ривалство у исламском свету. А како се тас ове „ваге” помера, најбоље се види на изградњи војне моћи обе земље – дуго је Египат био војно супериорнији од Саудијске Арабије, али последњих четврт века нафтни џин је знатно појачао своје војне капацитете.

Стварање суперсила и нивелација моћи

Аутор нема дилему да ће САД остати суперсила и наредних деценија, али ни да ће се њихова моћ крњити током година. Јер, нове суперсиле стасавају. Један од фактора који ће утицати на позицију ове земље је способност да фокус свог интересовања и развоја преусмере са Блиског истока и многих других тачака на Пацифички регион, што је већ покушала Обамина администрација. Наиме, све већи број снажних међународних играча који шире свој утицај на разне континенте ствара велике потешкоће овој сили, па је процењено да би преусмеравање било заправо пожељно, као нека врста концентрисања снага. Јер, Пацифички регион и доминација у њему значиће бољу контролу нових конкурената попут Кине, која управо гради своју поморску силу, али и свих поморских путева света. Такође, економски проблеми, висок дуг (нарочито према Кини) и појава могућих нових ривала попут Јапана или Немачке, утичу на положај САД.

Што се тиче Русије, иако је последњих година обновила позицију силе, остаје да се види хоће ли успети да врати и статус суперсиле. Наиме, да би то постигла, верује аутор, Русија мора да реши питање своје територије и демографских прилика, тј. да повећа број становника на властитој територији, али и у зони свог највећег интереса. Један од начина да ово постигне је да врати у своју орбиту неке земље из најближег окружења. Такође, битно је да задржи упоришта у Средњој Азији и какву-такву контролу над Далеким истоком. Уколико то не учини, њен меки трбух ће бити угрожен, а конкуренција на Далеком истоку угрозиће и

саму територију Русије (већ сада је јасно да кинески интерес у Сибиру – популациона политика – може произвести ривалство са Русијом).

Несумњиво је да ће у наредној деценији однос у троуглу Вашингтон–Москва–Београд креирати светске токове. С тим у вези, садашње руско-кинеско партнерство је од изузетног значаја за успостављање равнотеже моћи. То партнерство је практично почело успостављањем баланса снага две земље 1996. године, а од 2007. је и фактичко. Ипак, како ће се ствари у будуће развијати, није баш једноставно прогнозирати. Кина, наиме, неће стати са развојем, како економским тако и војним и политичким, а већ сада се назиру обриси економских сукоба између Београда и бројних центара моћи, попут ЕУ и Вашингтона. Кинески економски раст је већ угрозио ове центре. У наредних неколико година, Кина ће постати прва економска сила света. И мада далекоисточни цин врло пажљиво развија своју политику моћи и деловања, чињеница је да су већ сада бројне земље практично економски зависне од Кине. Оно што охрабрује је да Кина, упркос огромној моћи, уопште не одустаје од меке спољне политике, а у њеним стратешким документима добри односи са свима и меко поступање су приоритет и даље.

Неизвестан пут до вишеполарног света

Једино што је извесно данас је да се свет креће ка вишецентричном поретку, те да је то скоро па неповратан процес. Због исувише великог броја фактора који одлучују о развоју земаља, превише је тога што нарушава једнополарни поредак и његову моћ, доводи до великих нестабилности, па је самим тиме вишецентрични систем најприроднији поредак. Све државе, наиме, теже ка повећању своје моћи, из разлога безбедности. Но, колико ће половина тај будући свет имати, тешко да ико сада може предвидети. Пророковић и бројни други аутори сматрају да се до тога неће доћи глатком путањом – сукоби и нестабилности су неминовни. Уосталом, тако је било одувек – мир је постојао само док је постојећи поредак давао одговоре на изазове, а кад год би поредак био нарушен, почињали су ратови. Пред светом је дуг и несигуран пут, од најмање неколико деценија. Србији би ваљало да овога пута буде максимално припремљена за изазове. ■

Милена МИЛЕТИЋ
Снимила Уна ШКАНДРО

ИСТИНЕ И МИСТЕРИЈЕ О НЕИДЕНТИФИКОВАНИМ
ЛЕТЕЋИМ ОБЈЕКТИМА

ИСТОРИЈА НЕДОУМИЦА

Ово је неки дрон... Изгледа да их је цела флота, погледај, види се на АСА... Мој Боже! Погледај, леће сујројно ветру!... Ветар дува 120 миља ка западу... Погледај ово човече, невероватно је! Роџира! Како брзо лећи, шта је ово?! – текао је разговор америчких пилота Дејвида Фервора и Џима Слејта на лету изнад Сан Дијега у Калифорнији, када су, одговоривши на позив команданта брода „Принстон“, покушали да прате непознати летећи објекат који је посада брода већ две недеље гледала у својој близини.

Драматични снимак направљен је инфрацрвеним радаром ATFLIR из авиона F-18 „супер хорнет“, из више угло-

ва. Необични „тик-так“ најпре се појавио на 24.000 метара висине да би се потом, невероватном брзином која је запрепастила искусне пилоте, спустио на 6.000 метара. У трнутку, лебдео је на само 15 метара изнад површине мора. Према речима очевидца, кретао се неправилно, скоро скакутаво. Када је Фрејвор спустио авион да боље осмотри летелицу, „тик-так“ се устремио ка њему, дижући се невероватном брзином. „Убрзао је као ништа што сам видео“, рекао је потом официр „Њујорк тајмсу“.

Све то десило се 2004. године, али је снимак објављен недавно, недуго после признања Пентагона да су годинама након што су НЛО-и „изашли из моде“ имали програм испитивања и праћења могућих претњи с неба, такозвани „На-

Многи од хиљада случајева појаве НЛО разјашњени су као природне појаве или догађаји настали услед развоја технологије. Ипак, и данас има изузетно занимљивих догађаја, од којих неки остају у потпуности нејасни.

предни програм за идентификацију претњи из свемира". Снимак и сазнање да је постојао програм скривен од јавности одмах су изазвали пажњу, а пробудили су се и бројни уфолози. Разумљиво. Док је за једне основно то што можда и нисмо сами у свемиру, за већину је реч о безбедносном питању. Историја проучавања тог феномена показује да државе такве појаве схватају веома озбиљно. И да феномен заправо има многе разложности, често и сасвим овоземаљске.

Блиски сусрети

Од тренутка када су астрономи крајем 19. века први пут осмотрили површину Марса и уочили постојање фор-

мација налик каналима, људску машту распаљивала је поми-сао да можда нисмо сами у оближњем или целокупном свемиру. Није дуго прошло па је Херберт Џорџ Велс написао „Рат светова“, где Марсовци нападају нас Земљане... Дело је, у најмању руку, два пута изазвало страховиту панику – по изласку из штампе и када је Орсон Велс све пренео у уверљиву радио-драму због које су хиљаде људи у САД напустиле домове. Те ноћи, због емитовања радио-драме, чак су и неке краве настрадале, у недостатку осветљења и општој паници, осумњичене да су освајачи из свемира.

Развој науке утицао је на књижевност. Уз Жила Верна, Елина Пелина, Артура Кларка и Исака Асимова, још хиљаде писаца стварало је дела у којима је чест мотив био сусрет с неком ванземаљском расом. Ту је и филм, наравно, који није могао заобићи тако атрактивну тему. Чак се и Артур Конан Дојл, који је у центар своје књижевности ставио суву науку и разум, позабавио целестијалним догађајима, додуше, без ванземаљских путника, већ проналажењем неких других небеских бића. Но, оставимо по страни уметност и популарну културу – чињеница је да од тридесетих година прошлог века почиње развој новог феномена, захваљујући бројним необичним догађајима у којима су људи најчешће били сведоци и испитивачи.

Историја виђања необичних појава почиње још у Старом веку, али су тада и природне појаве попут Халејеве комете (забележена 467. и 240. пре нове ере) повезиване с божанствима. Познато је да је у 16. веку Нирнберг био приште једног занимљивог догађаја – појаве троугластог летећег објекта, стотина сфера и цилиндара. И 19. век је, судећи према ретким извештајима у штампи, био доба неуобичајених појава. Слично се дешавало широм Сједињених Америчких Држава 1897. године, а сведоци су пријављивали „летеће бродове“. Но, Томас Едисон, чувени проналазач, проценио је да је све била лаж.

Ни Први светски рат није прошао без необичних светала, дискова – близу Рокфорда у Великој Британији један пилот је 1916. године посматрао низ необичних светала која су потом, одједном, нестала.

Било је занимљивих случајева и између два рата, па и током Другог светског рата. Али оно што су током тог сукоба снимали и савезнички и пилоти Сила осовине, сматрало се или „Ватром Светог Елма“ или појавом Венере, те пробама неких од нацистичких тајних оружја. Права „поплава“ чудних целестијалних дешавања почиње, заправо, после највећег светског сукоба. Тако су 1946. године у првом реду шведске власти, али и француске, грчке, португалске, прикупиле податке о 2.000 виђања неуобичајених летећих објеката. У већини случајева објекти су сматрани нечим што долази из СССР-а, односно да Совјети тестирају заробљене немачке V1 и V2 ракете.

У годинама које су уследиле настала је „поплава“ виђања чудних светала, облака, објеката... Документи тајних служби разних земаља, који се тек последњих година обелодањују, говоре о десетинама хиљада случајева у свим деловима света. Седамдесете године прошлог века биле су време опште помаме за НЛО, а 1979. проглашена је годином НЛО у свету, због огромног броја таквих догађаја.

Случај „Розвел” и силуета У-2

Права хистерија почела је са случајем „Розвел”, 1947. године. На једној фарми код тог града, након олује, срушио се објекат за који многи уфолози и данас верују да је био ванземаљски брод, док ваздухопловне власти САД тврде нешто друго – да је реч о балону за до тада неиспробане висине. Тела која су наводно виђена тада била су, заправо, лутке, деформисане од притиска и удара. Случај залази у део приче о неидентификованим летећим објектима који има земаљско објашњење, а на ивици је манипулације и типичан је за период хладног рата. Наиме, балони о којима је реч и лутке били су од нових материјала, послани су на изузетно велику висину, јер је већ током рата челницима многих држава било јасно да креће нова ера – летова ка орбити планете. За такве летове морало се доћи до нових, издржљивих материјала. Укратко, реч је о новим технологијама које је требало сакри-

ловину. На њихову срећу, објекат се из непознатих разлога одједном спустио на малу висину, изнад једне куће у околини Техерана. И потом нестао. Мада се и данас сматра да су ирански пилоти имали дуел с астрономским ефектом (што јесте чест случај, због преламања светлости у атмосфери), детаљи „сусрета” и налази иранских власти кажу да је породица која је живела у кући изнад које је НЛО на крају виђен те ноћи чула снажну буку и видела заслепљујућу светлост. Мерања током истраге показала су поприлично високу радиоактивност и поремећен магнетизам око њиховог имања.

Међу занимљивим случајевима издваја се и један који није добио коначни научни епилог – „Рендлшам инцидент”. Тај блиски сусрет с необичном појавом дешавао се између 25. и 28. децембра 1980, у шуми Рендлшам, у Великој Британији, и један је од оних које ће уфолози међу првима потегнути да докажу своје теорије. Наиме, тих неколико ноћи око Божића 1980. године становници насеља око шуме, али

и особље у две војне базе смештене на два краја шуме, присуствовали су, најпре, појави необичних светала која су се кретала онако како се ниједна нама позната летелица не креће. Према обелодањеним тракама разговора између неколико официра и подофицира који су снимали дешавање на радарским инструментима, али се и лично запутили у шуму након што су светла тамо спустила, убеђени да се то спустио неки од

њихових авиона, чини се да се тај догађај тешко може објаснити атмосферским и астрономским приликама. Наиме, један од америчких подофицира који је први стигао на лице места, одмах се вратио назад и одбио да се прикључи осталима, рекавши да је видео шта је у шуми. Остали су кренули на лице места где су, наводно, видели троугласти метални објекат, нимало сличан ичему што су знали, како се већ подиже ка небу. На тракама које се могу преслушати чује се да су војници имали проблеме у комуникацији, да су уочили да су све животиње из базе потпуно утихнуле, а оне у шуми понашале се сумануто, а били су и збуњени кретањем светала. Један од њих је чак и нацртао поменути објекат – заиста је личио на летелицу.

Не могу се, међутим, занемарити и неке озбиљне чињенице. Наиме, хладни рат је тада био на врхунцу. Велика Британија одобрила је САД да на њеној територији сместе и део нуклеарног арсенала. Шпијунажа два војна блока била је интензивна, а индикативно је и то да су се многи НЛО догађаји збивали тих година баш у околинама војних постројења, нарочито оних с нуклеарним арсеналом. Да подсетимо – то је време кад се у Британији замало десио озбиљан нуклеарни

ти пред супарницима чије су обавештајне службе биле веома активне (СССР је тако дошао до прве атомске бомбе). То се као објашњење за многе неидентификоване летеће објекте показало и у случају чувеног шпијунског авиона У-2. Више десетина такозваних виђања НЛО-а, нарочито када су сведоци били путници у путничким авионима, дешавало се због проба тог авиона и његових летова. Одблесак трупа и крила У-2, нарочито ако би летео ка западу у времену сумрака, стварао је одиста необичне ефекте.

Многи од хиљада случајева данас су разјашњени као природне појаве или догађаји настали услед развоја технологије. Ипак, и даље има изузетно занимљивих догађаја, од којих неки остају нејасни, у потпуности. Поједини се издвајају по агресивности дешавања.

Један од најзанимљивијих догађаја одиграо се у Ирану 1976. године, изнад Техерана. Двојица пилота иранских F-4 угледала су неидентификовани објект и покушала да га следе. Врло брзо на небу се одиграла права драма. Два авиона покушала су да у складу с безбедносним процедурама пресретну објекат, али су им, наводно, команде отказале. Улоге су се брзо промениле – од пресретача, претворили су се у

ском пореклу, посумњали су у нешто реалније – да је неко на земљи дошао до технологије којом може толико сакрити летелицу да је она тешко видљива голом оку. А то је веома опипљива предност тог „неког“ и велика опасност за сваког ко такву технологију нема.

Мистерија над Јадраном

Ни наш простор није поштеђен сличних, узбудљивих дешавања. Својевремено је некадашњи главни инспектор за ваздухопловну безбедност у Југославији Златко Вереш причао о таквим збивањима, нарочито о појави НЛО-а изнад Београда, који је ометао домаћи лет на линији Загреб–О-

хрид. Да, подигнути су наши авиони, и на радару су видели то „нешто“, али не и голим оком, иако су били тик испред објекта. Остало је незабележено кад се тај догађај тачно десио. Пре неколико месеци домаћи медији објавили су приче војних pilota и ваздухопловаца о случају код аеродрома Голубовци код Подгорице, кад је Југословенско ратно ваздухопловство, под командом Звонка Јурјевића, такође покушало да пресретне светлећи објекат, у зиму 1975. године. Према речима Александра Костића, радаристе, НЛО се тада скоро сваког дана појављивао из правца Бриндизија и брзином од око 6.000 километара на час прелетао Јадран. Наводно, појављивао се увек кад би наши авиони на Голубовцима полетели због извршења задатака. Југословенске власти су, разумљиво, сумњале на што и владе многих земаља у таквим случајевима – шпијунажу.

Слично се дешавало и у Француској, Јапану, Кини, над СССР-ом... Према појединим подацима, у периоду између 1980. и 1990. године само у Совјетском Савезу око милион људи пријавило је необичне догађаје. Било их је и раније, и власти те земље су их веома озбиљно испитивале. Неки од стручњака совјетске авијације тврдили су да је већ на крају хладног рата донета одлука да војни pilotи који уоче такав „објекат“ уопште не крећу у пресретање, јер су у таквим дејствима Совјети изгубили у ранијим годинама 14 авиона.

Поменути необични догађаји одвијали су се у безмало свакој земљи света, негде и учесталије, па су уфолози створили теорију да је то тако зато што ванземаљске летелице користе погоне на гравитацију. Наука, међутим, има своја објашњења.

Истраге и студије

Што су необична збивања бивала учесталија, многобројне државе започеле су истраге. Најпознатији су напори САД да сазнају шта се дешава, захваљујући Закону о слободи информација. Данас знамо да је та земља водила неколико озбиљних, вишегодишњих истрага поменутих појава. Најпре је постојао пројекат „Sign“, који је с временом прерастао у пројекат „Grudge“. Од педесетих па до краја шездесетих година, главно истраживање тог феномена одвијало се у Пројекту „Плава књига“. Пројекат је имао одре-

инцидент с војним авионом натовареним тим наоружањем. Британци су тако сазнали да на својој територији имају нуклеарно наоружање друге земље. Шта се заправо десило још нико није тачно објаснио, без обзира на тврдње о превари и на различите теорије. Сведоци су тек протеклих неколико година иступили, говорећи у прилог НЛО-а, а снимци које је објавило локално удружење заинтересованих за догађај веома су узбудљиви и додатно распаљују машту.

Ништа мање није узбудљив ни мексички инцидент из 2004. године, после кога је министар одбране те земље наредио опсежну истрагу. Два мексичка војна авиона су те године, патролирајући у потрази за ваздухопловима којима нарко-дилери пребацују дрогу у САД, имала узбудљив сусрет који је почео најпре појавом једног објекта да би се убрзо нашли опкољени са чак 11 њих, који су се понашали претеће и кретали се, разуме се, неуобичајено. Сусрет је трајао отприлике пола сата, а нешто је посебно изазвало пажњу војних стручњака – објекти су снимљени на FLIR радару, али, упркос веома малој раздаљини, мексички pilotи ништа голим оком нису могли видети. Њихово министарство одбране изашло је одмах у јавност, затражена је темељна истрага. Јер, чак и да нису размишљали о ванземаљ-

ђене успехе – од нешто више од 10.000 случајева, њих око 700 нису уопште објашњени. Остали – биле су то махом атмосферске појаве, пратећи ефекти код дејства вулкана или нуклеарних проба, астрономске појаве, ефекти настали услед неких других дејстава (као код авиона Y2)... Како су САД крајем шездесетих ушле у веома важну фазу програма летова на Месец, а иначе већ биле укључене у рат у Вијетнаму и самим тиме „резале“ средства за све што није било повезано с Далеким истоком, а уз то су и поједини научници попут Едварда Кондона тврдили да налази нису оправдали средства која су очито била потребнија другде, „Плава књига“ је затворена. Ипак, само десетак година касније, ако је судећи по документима које смо гледали на основу Закона о слободи информација, бројни чланови истражног тима „Плаве књиге“, из сасвим различитих агенција САД (ФБИ, ЦИА, ДИА...), затражили су обнављање истрага због оног што се дешавало. Њима се прикључио и амерички Институт за аеронаутику и астронаутику. Захтеви ће се наставити и у каснијим годинама, па је тако пре десетак година сенатор Денис Кучинић, сам сведок чудних објеката и светлости изнад Феникса у Аризони, затражио обнављање истрага. На основу докумената рекло би се да су сви ти људи поступили здраворазумски. Ако и нису били убеђени да догађаји који су наставили да се нижу представљају нешто ванземаљско, било им је јасно да је још много тајни између неба и земље које морамо проучити да бисмо били безбедни, а и свесни да данас многе земље долазе у посед напредних технологија.

Многе земље су такође имале своје тимове за истраживање натприродних појава. Француска је, на пример, одредила посебан тим који је координисао научне студије с радом својих обавештајних агенција и тимова Француске свемирске агенције, затим студија ГЕИПАН... Према јавно доступним подацима, од 6.000 случајева које су обрадили, око 22 одсто остало је необјашњено. Французи, исто као Уругвајци и још неки истражни тимови, нису могли потврдити да ли је реч о нечем неземаљском, али нису хтели ни да у потпуности одбаце такву могућност.

Од звездане прашине до опасних шпијуна

„Кад људи тврде да посматрају истински необичан феномен, понекад је то заиста вредно истраживања. Оно што људи понекад не схватају у вези с науком јесте да често имамо феномене који остају необјашњени“, рекла је за „Њујорк тајмс“ у тексту о поменутом инциденту изнад Сан Дијега Сара Сигер, астрофизичар с Масачусетског института за технологију (MIT). Подразумевајући под тим феноменима нешто што није ванземаљска технологија, већ једна од тих преосталих тајни између језгра наше планете и њене орбите или оближњег свемира. И заиста је тако. Колико пута снимите фотографију, рецимо, пуног Месеца, а онда откријете да имате на снимку неки НЛО, то јест одблесак или бандере или Месеца који је апарат ухватио? Људи често тешко прихватају чињеницу да вулкани када раде, онда производе одређене ефекте, због гасова и атмосфере. У најчешћем броју случајева НЛО-а, реч је управо о природним феноменима,

од којих се данас многобројни могу извести на сајмовима науке за младе. Јасно је, међутим, да има и оних који нису објашњени.

Такође, тај феномен прате и неке друге појаве и збивања. Наиме, чак и тамо где се може оставити простор да је реч о напредним летелицама, јасно је да владе света не смеју допустити да то остане неиспитано. Ако је ико имао илузије у вези с ванземаљским напредним цивилизацијама, у којима се подразумевало да то што су посетиоци из свемира толико технолошки напреднији од нас да могу очас посла посетити неку удаљену планету, значи да имају и веома високу свест, па нас неће угрозити, што је често било заступано у популарној култури, након „Хотела код мртвог алпинисте“, „Досијеа X“ и „Дана независности“.

Нико се не може осетити лако при помисли да тамо негде постоји нека технолошки много јача цивилизација. А уколико је реч о земаљској, а напредној технологији, важи слично – ко је има, има и предност. Уколико су неидентификовани објекти учествовали на небу око планете, није чудо што бројне владе дижу радаре у небеса и будно пазе своје небо. Историчари тајних служби две кључне суперсиле из хладног рата већ су доказале да су поменуте феномене умеле и да злоупотребе. Наиме, како ћете најбоље заштити свој научни рад и напредну технологију коју поседујете? Тако што створите паралелну причу, маску, мистерију да људи „лупају главе“. То се десило у Розвелу 1947. године, као и с Y2, те с још неким пројектима. Уосталом, седамдесетих година прошлог века програми израде стелт авиона већ су били у пуном погону. Свако би хтео да има идеалан стелт, али и начин да се од њега заштити...

Колико се феномен НЛО злоупотребљавао сведоче „Плава књига“ и документи тајних служби суперсила које данас можемо да читамо. Истражитељи „Плаве књиге“ више пута су се срили с покушајима обичних превараната да извуку новац од сведока неких необичних догађаја, играјући на карту губитка њима драгих особа. Када је реч о документима тајних служби, они показују да су се озбиљно бавиле таквим феноменима и да су чак пажљиво надзирале рад клубова љубитеља НЛО-а, схватајући да има људи погодних за манипулацију и злоупотребу зарад овоземаљске шпијунаже.

Такође, тајне службе обе суперсиле истраживале су појаве НЛО-а на територијама оне друге силе, али и однос супарничке стране према тим појавама, и то како их истражују. Тако се сазнавало за догађаје, за оно необјашњиво, а тако су очито контролисали и себе на изванредан начин. Постоји још нешто кад је реч о америчким службама, што се може видети из докумената – страховито ривалство, неповерење и то код најосетљивијих и најнеобичнијих догађаја. Рецимо, неки документи ФБИ показују да је Едгар Хувер често био немоћан пред другим агенцијама кад су у питању били чак и његови људи, агенти који су или учествовали у истрагама или били сведоци поменутих феномена. Занимљиво је и да су извештаји о најнеобичнијим догађајима који нису објашњени ишли на чак 14 адреса у систему.

Када је сенатор Денис Кучинић постао сведок необичних лоптастих светала у Аризони затражио је да буде обавештен да ли су то потенцијалне претње из свемира, па је покренут нови пројекат „Напредни програм за изучавање претњи из свемира“. Од 2007. до 2012. програм се бавио сваком могућом претњом, укључујући и астероиде и слично, али и радом на новим летелицама. Иначе, од закључивања програ-

ма „Спејсшатл“, САД су ослоњене на руске бродове и њима полећу у свемир. „Спејс Х“ Елона Маска већ је произвео озбиљне летелице, али то очито још није довољно. Зато није чудо што се прва сила света и овако бави свемиром. Програм је коначно покренут на захтев демократског сенатора Харија Рида. Иако је био само мала ставка у годишњим буџетима Пентагона, угашен је, упркос томе што су његови актери упозорили на то да су скупили довољно материјала да могу тврдити да су над нашим главама не само комете и астероиди, већ и летелице веома напредне технологије какву нико на земљи нема. Највише новца за тај програм заправо је отишло у приватну компанију коју води милијардер Роберт Бигелу, који заједно с НАСА-ом ради на новим летелицама.

А зашто је тај програм затворен, не знамо. Не знамо ни да ли је нешто необично што видимо земаљско или је из друге галаксије. Испоставило се да је Артур Конан Дојл био у праву кад је написао „Ужас висина“ – „не ради се о џиновским небеским медузама, већ о јасној поруци да је још много тога што о свом свету треба да сазнамо. Чак и ако тај наш свет подразумева суседне галаксије“. Како год било, феномен необичних небеских игара веома је озбиљна и вишеслојна појава која задире у безбедност свих нас, на различите начине. Наука, ипак, свакодневно напредује и доноси решења, па је за веровати да ће једног дана решити и питање НЛО-а. „Истина је тамо негде“, рече агент Фокс Молдер у серији „Досије Х“. И био је у праву. Чак и ако је то „тамо негде“ мини лабораторија у гаражи иза наше куће, у којој је главни покретач машта даровитих или опасних људи. ■

Милена МИЛЕТИЋ

ПОСЛЕДЊА „ПЛОВИДБА” БОРБЕНЕ ПОДМОРНИЦЕ 911

ТИСА СТИГЛА ДО УШЋА

се иза шлепера чинило да из претећег прамца сваког тренутка може да одапне неку од својих смртоносних експлозивних стрела.

Безопасна ипак, јер је на поменутој релацији возена као музејски експонат, са свим папирима држава Црне Горе и Србије, који декларишу њену прву сувоземну мисију од војне локације Пристан у Боки Которској до новобеоградског Ушћа и Другог одреда Речне флотиле Војске Србије, где ће бити изложена као експонат Војног музеја.

Понос Југославије

Једна од шест истих подморница некадашње ЈРМ изграђена је захваљујући домаћој памети, технолошким

Путовање српске подморнице из Црне Горе у Србију, које је финансирало Министарство одбране Србије, а реализовао ЈП „Југоимпорт”, трајало је два дана. Двадесет метара дугачка и скоро три метра у пречнику трупa, депласмана стотињак тона, на шлеперу је била окренута крмом напред, како је налагала стабилност превоза, па се иза шлепера чинило да из претећег прамца сваког тренутка може да одапне неку од својих смртоносних експлозивних стрела.

Од трајектног пристаништа у Каменарима (Бока Которска) до Београда, путем преко Вилуса, Никшића и Подгорице, па затим кроз Морачу, Пријепоље, преко Златибора и Ибарском џаџом, има око 550 km, који се не могу прећи испод десетак сати вожње, па макар како и макар шта да возите...

Прећи ту релацију у две етапе, за 18 сати у два дана, била би права мора, ако нисте у конвоју нечега што од постанка Мораче или Златибора туда није прошло, нити ће опет до судњег дана. Било је то нешто за чим се све живо окретало и застајало да шкљоцне фото-апаратом или мобилним телефоном, да махне или аплаудира – једноставно, то је било чудо на цести.

А то чудо била је борбена подморница 911 „Тиса” из састава Југословенске ратне морнарице, из класе малих пловила, тих чудеса подводне технологије. Двадесет метара дугачка и скоро три метра у пречнику трупa, депласмана стотињак тона, на шлеперу је била окренута крмом напред, како је налагала стабилност превоза, па

способностима земље и вредним рукама инжењера и мајстора у Бродоградилшту специјалних објеката у Сплиту, у периоду 1983–1988. године. Свих шест подморница понело је називе река из свих југословенских република – *Тиса, Уна, Зеџа, Соча, Куџа и Вардар*, уз кумство *Новог Бечеја, Бихаћа, Никшића, Толмина, Карловца и Титовог Велеса*. Мало су пловиле и рониле, до разбијања Југославије 1991. године, али су, ипак, показале сву тактичку оправданост пројекта. Тешко је набројати све молбе и упите страних морнаричких експерата да им се прикажу способности тих подводних минијатура којима су управљала четири члана посаде, возећи четири поморска командоса у борбеној варијанти, или четири експерта у некој другој мисији (инжењери, оцењивачи, гости итд.). По три до четири дана под водом с дометом од 250 миља без изроњавања било је довољно да се оде до супротне обале, обави какав задатак и врати назад, а да нико не зна где је и шта ради под водом.

У хаосу '91. једна подморница је остала у Сплиту, а осталих пет је пребачено у Тиват, где их је каснија горка

судбина раставила од посада, базе инфраструктуре, финансијске подршке и разумевања војног врха, који није знао шта с њима чинити. Неизвесност је трајала до 2005. године, када је ВСО (Врховни савет одбране) укинуо подморничку флотилу.

Године 2009, на предлог Удружења „Подморничар“ из Београда, Министарство одбране Црне Горе доноси одлуку да три подморнице поклони Словенији, Хрватској и Србији, земљама које су имале највише удела у њиховом осмишљавању и градњи. Словенија прва реагује и 2011. вози свој поклон 913, „Зета“ у Пивку у Војни музеј, а 912 „Уна“ се прикључује Збирци поморског наслеђа у Тивту, где, у тандему с великом подморницом 821, чини импозантан амбијент у марици Порто Монтенегро.

Поклон намењен Србији 911 „Тиса“ суочава се с бирократским проблемима с обе стране границе безмало читаву деценију, што се коначно завршава „хепиендом“ 12. јуна ове године, када је шлепер компаније „Саватранс“ из Београда, специјализоване за превоз тешких и вангабаритних терета, са драгоценом и дуго жељеном подморницом дочекан у српској престоници.

Друмовима и тунелима

Путовање српске подморнице из Црне Горе у Србију, које је финансирало Министарство одбране Србије, а реализовао ЈП „Југоимпорт“, трајало је два дана. У циклусу зоре 11. јуна шлепер који ће је превозити допловио је трајектом „Грбаљ“, предузећа „Поморски саобраћај“, до Кумбора, где је на молу „Пристан“ посада стотонске пловне дизалице Морнарице ЦГ обавила сложену и опасну техничко-поморачку радњу пребацивања подморнице с обале на шлепер. Уследила су нужна подешавања терета, а затим протокол униформисаних представника обеју држава и по чашица домаће лозе за срећан пут. Већ око 11 сати драгоцени терет био је на Каменарима, где је царинска служба обавила своје формалности.

Шлепер је са продуженом платформом дугачак 25,5 метара и са подморницом тежио више од 90 тона. Од 15. јуна, због почетка туристичке сезоне, у Црној Гори ступа на снагу забрана транспорта такве врсте терета, па је подморница ухватила „последњи воз“.

Након проласка маршуте Липци–Вилуси–Никшић–Подгорица уследила је и прва пауза у ресторану „Тани“ у подножју небески високих стубова моста у градњи. Следио је пут поред Мораче, тунели и успон на Црквине, где је километар надморске висине. Рајко Војводић, возач МАН-ове машине од 640 коња, уверавао је да неће бити проблема. У 19.30 конвој је застао испред мотела „Крстац“ код Мојковца. Гости мотела запиткивали су старе подморничаре у пратњи, сликали терет и нудили пиће.

На граници возачи нанизаних шлепера загледају – какав је то товар који иде мимо реда. Формалности су брзе, цариници уљудни, црногорска полиција конвој „предаје“ фирми за обезбеђење „Траг“ из Београда, која је дошла у сусрет с три возила под „ротацијом“ и четвртим техничким возилом превозника. Састав путника у аутомобилима сведочи о озбиљности с којом схватају добијени задатак. Директор фирме Зоран Анђелковић је у првим колима, иза њега Александар Здравковић, а на зачељу директор Сектора за мобилно обезбеђење Бобан Џунић. Шлепер је прошао кроз Ужице и Чачак, а затим безбедно и сигурно Ибарском магистралом, захваљујући ротацијама и прецизном вођењу, уз повремене застоје зарад пропуштања колоне возила. На петљи Орловача подморница „скреће“ пут Остружнице и Добановаца, па ауто-путем поред аеродрома ка граду.

Момци из обезбеђења показују трасу кретања кроз Београд, одобрену у Путевима Србије и МУП-у. Из улице М. Миланковића подморница скреће код хотела „Holiday Inn“, па затим у улицу Шпанских бораца, па преко петље „А“ ка Палати Србија и даље ка Ушћу. Задатак је извршен до краја велемајсторски изведеној возњи уназад у комплекс Речне флотиле „Ушће“. ■

Милан КОМАР

НОВИ ДОМАЋИ АВИОН

СОВА НА КРИЛИМА

Ваздухоплов за основну обуку пилота „сова” пројектован је на основу популарне „утве 75”. Пројекат службено назван А41М премијерно је приказан на сајму НВО „Партнер 2015” у форми макете у природној величини да би на следећем сајму 2017. јавност већ могла да види прави авион, прототип на коме ће се касније и обављати летна испитивања.

Почетком августа са аеродрома панчевачке Утве полетео је прототип домаћег школског авиона сова. Неколико недеља касније, 23. августа, за госте и медије, приликом петог пробног лета, уприличена је и презентација сове. Био је то нови авион после ласџе, која је, такође, израђена у тој фабрици.

Сова је ваздухоплов за основну обуку пилота, пројектован на основу популарне утве 75, која је више од четири деценије авион на коме своја прва летачка искуства стичу будући пилоти РВ и ПВО Војске Србије и многих аеро-клубова, раније ЈНА и скоро свих држава наследница по осамостаљењу. У поређењу са претходником, уз седишта за наставника и ученика има места за још два путника, ентеријер је у потпуности редизајниран и осавременењен, авионика је

дигитализована и базирана на два гарминова Г500 уређаја са ГДУ620 приказивачима. Поједностављено речено, за разлику од утве 75 која има мноштво инструмената са показивачима, сова све потребне информације пилотима пружа на осам приказивача (LCD) у боји.

Савремена авионика омогућава летење и обуку по правилима инструменталног летења (IFR), као и сателитску навигацију. Промењен је и мотор. Сову погони клипни лајкоминг са ваздушним хлађењем (Lycoming IO-390), снаге до 154 kW са новом харцеловом (Hartzell HC-C2YR-1BFP) елисом, а редизајниран је и његов поклопац, па сада сова има лепши, аеродинамичнији носни део. Промењен је комплетан електро и горивни систем. И нови авион има опцију за инсталацију уређаја за хлађење кабине – климатизацију немају ни неки модели популарних ѓајџера и цесни.

Пројекат, службено назван А41М, јавности је први пут приказан на сајму наоружања и војне опреме „Партнер 2015” у форми макете у природној величини да би на следећем „Партнеру 2017” јавност већ могла да види прави ави-

УТВЕ

он, прототип на коме ће се касније и обављати летна испитивања. Тада се могло сазнати да је „Југоимпорт – СДПР“, који је у међувремену преузео панчевачку фабрику авиона, уговорио са „Утвом“ пројектовање, модификацију, производњу прототипа, испитивање и сертификацију авиона.

На промоцији *сове* могло се сазнати да „Утва“ ради на прибављању потребних одобрења за производњу и међународној EASA CS-23 сертификацији ваздухоплова.

„Југоимпорт – СДПР“ у својим материјалима наводи да се *сова* поред основне обуке, може користити за извиђање, аерофото-снимање и друге радње, али предвиђа и могућност ограниченог ношења наоружања на подвесним тачкама испод крила.

„Авион може изводити обуку у гађању, ракетирању и бомбардовању, после опремања колиматорским нишаном и са средствима наоружања подвешеним на две линије испод крила“, наводе у СДПР-у. Предвиђено наоружање за *сову* јесу митраљези 7,62 mm, лансери са по седам невођењих ракета 57 mm и авио-бомбе масе до 50 килограма. ■

Текст и фотографије Игор САЛИНГЕР

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ

Макс. полетна маса.....	1.250 kg
Маса празног авиона.....	750 kg
Дужина авиона.....	7.110 m
Размах крила.....	9.804 m
Висина.....	3.149 m
Површина крила.....	15,1 m ²
Макс. хоризонтална брзина на нивоу мора.....	230 km/h
Најбоља брзина пењања.....	150 km/h
Плафон лета.....	3.200 m
Дужина полетања преко 15 m.....	690 m
Дужина слетања са 15 m.....	610 m
Истрајност (економска брзина).....	4,2 сата
Долет.....	670 km
Погонска група.....	Lycoming IO-390-A3 A6
Максимална трајна снага.....	210 КС (154,4 kW)
Снага крстарења 75%.....	157,5 КС (115,8 kW)
Економска снага65%.....	136,5 КС (110,4 kW)

СТРОГА ВОЈНА И ЦРКВЕНА ХИЈЕРАРХИЈА

Врховна војна власт темпларског реда била је скупштина. У хијерархији реда, налик на војну, најважнији су били високи официри, односно мајстор храма, велики заповедник, сенешал, маршал, заповедници покрајина (Триполи, Антиохија и Јерусалим), капелани и заповедници кућа.

Из пера крсташког хроничара из 12. века видимо на који начин су монаси витезови добили име, прво имање и поседе, које су касније проширивали донацијама владара и племића, као и самих витезова новооснованог темпларског реда. Првобитно су били познати као „сиромашни витезови Соломоновог храма“, односно „Pauperes Commilitones Christi Templique solomonis“. Католичка црква их је признала на савету у шпанској вароши Троа, 13. јануара 1128, када је Свети Бернар де Клервоа, оснивач цистерцитског реда, добио задужење да напише правила новоустановљеног реда. Цистерцити су посебна грана бенедиктинаца, названа по месту Цистерциум, где им је било седиште. Познати су по монашком подвигу који се огледа у тешком раду – крчењу шума, обради земље.

Према распрострањеном уверењу правила темплара написао је Свети Бернар. Међутим, Лоран Делијез сматра да он ипак није учествовао у састављању текста. Делијезов извор, Жак од Витрија тврдио је да је Свети Бернар одбио да напише Правилник, а други извори кажу то је урадио Жан Мишел.

„Краљ (Бодуен Први), његови витезови и пречасни патријарх (Дамберт) осетише се испуњени саосећањем према тим племенитим људима, који зарад Христа све оставише па им уступише нека имања и одобрише извесне повластице како би подмирили своје потребе, а и за спас душе дародавца. Пошто немадоше ниједну богомољу (темплари) или другу станицу које би им припало, краљ их смести у своје дворцу близу храма Господњег“ – каже древни летописац о оснивању тем-

пларског реда. Палата је у ствари била бивша џамија Ал-Акса, саграђена на оригиналним темељима великог Соломоновог храма. Опат и редовни калуђери храма уделише темпларима земљиште недалеко од дворца ради обављања њихове службе и отуда њих назваше храмовницима односно темплари.

Мистична иницијација

Процес увођења у ред садржао је доста сложену обредну процедуру, која има доста мистичних момената. Обред је обављан обично након велике мисе на већи верски празник, а вршио га је заповедник провинције, што је био чин високог темпларског официра. Након заповедничког

питања да ли траже друштво реда темплара, да ли су католичке вере, припадају ли неком другом реду, да ли су ожењени и покушавају ли ући митом у ред, заповедник се повлачи на већање са другим темпларима. За то време молиоци се окрећу према капели и молитвом траже помоћ од Бога да им услиши жеље и прими их у ред.

Након краћег времена темплари се враћају, а иницирани клекну склапајући руке пред заповедником и молећи га да их прими и том приликом изјављују да ће бити покорни робови реда. Обећавају да ће слушати наређења, живети без имовине и неће дозволити да хришћанин буде убијен. Тада их заповедник прима у ред, ритуално им даје огртаче, благосиља их, усправи и љуби што чине и остала браћа. Приликом ступања у темпларски ред, нови брат полаже заклетву и обавезује се на доживотно служење Богу, под заповестима мајстора. Сам папа је према традицији пружао апостолску заштиту сваком човеку који је ступао у тај ред.

Иницијација темплара, као и састанци њихових скупштина, држани су у потпуној тајности. Сваки темплар који

открије нешто од ритуала, чак и другом брату нижег ранга него што је његов, био би кажњен и искључен из реда. Почетнику се откривао онај део правила који му је омогућавао да заузме своје место на најнижој лествици реда. Како је напредовао у хијерархији реда, тако су му се откривали и тумачили нови делови правила. Познавање садржаја комплетног правила било је доступно само највишим круговима реда. Тај моменат је био кључан у мистификацији темпларског реда и погодовао је ширењу разних гласина и непроверених прича – да су темплари имали неке скривене тајне, да су обожавали демонска бића, имали хомосексуалне односе, чували скривена знања и сл. Те гласине и приче биће коришћене као докази када ред буде проскрибован, забрањен, а

његови официри и мајстори похапшени, мучени и осуђени на страшну смрт.

Војничко-витешка опрема и оружје

Након увођења у ред, сваки нови темплар добијао је војничко-витешку опрему: две кошуље, тунику уских рукава, два пара ципела и доњег веша, дугачак прслук, летњи плашт, зимски капут, широк кожни каиш тј. опасач. Такође је добијао и два пешкира (један за сто, други за купање), постелину и дебело ћебе са белим и црним пругама, што је била темпларска боја.

Од бојне опреме темплар је имао право на три јахаћа коња и једног коњушара или штитоношу. У борби је на себи обавезно имао (а од витешког реда бесплатно добијао) панцирне кошуље и дуге гаће од металних жица исплетених са кожним нитима. На глави је носио калпак (гвоздени шешир, пљоснат тако да је лице било откривено), односно кацигу која је боље штитила главу витеза. Такође, добијали су и ве-

ПРОТЕИНИ СУ НЕИЗОСТАВНИ

Мада су били строги поштоваоци свих манастирских правила, нарочито оних у исхрани и ћутању, на темпларској трпези месо је било уобичајено и није било у супротности са њиховим монаштвом, о чему сведочи и проповед бискупа Акре Жака де Витрија коју је одржао темпларима:

„Једном су нека браћа витезови из ваше куће била тако ватрена у посту и строгости да су лако подлегла Сараценима због слабости тела. Чуо сам за једног од њих врло побожног витеза, али без снаге, који је пао са коња после првог ударца копљем у окршају с неверницима. Један брат му је помогао да се врати у седло, уз велику опасност по себе, а наш витез је поново појахао према Сараценима. Опет су га срушили са коња. Други витез, који га је двапут подигао и спасао рекао је: 'Од сада брини сам о себи Господине Хлеб-и-вода, јер ако те поново оборе ја нећу бити ту да те подигнем.'"

ома квалитетан али тежак оклоп: панцирну кошуљу и доколенице, кацигу, ципеле и тунику беле боје која се носила преко оклопа и имала црвени крст на предњој и задњој страни. Од наоружања које се добија приликом (иницијације) увођења у ред сваки темплар је имао мач: са две оштрице, прав са заобљеним врхом, што је условљавало ударац само по дужини, штит троугластог облика са две благо савијене стране, израђен од дрвета и пресвучен кожом, турски маљ (на врху дугог дрвеног штапа налазила се гвоздена глава са испупченим квргама налик на џилит) и ножеве (постојале су три врсте – бодез који се носио на десној страни појаса, мали нож за сечење хлеба и кама равног сечива).

У склопу опреме био је и плашт за покривање оклопа, који је усвојен од Сарацена, а коришћен је за време спарних дана, када је сунце могло да усија металне делове.

Постелина витеза монаха састојала се обично од сламарице, чаршава, лаког вуненог прекривача и дебљег вуненог прекривача (који штити од хладноће, кише).

Правила реда и свакодневни живот

У складу са монашком традицијом, живот темплара био је строго уређен Правилником, који је саставио Жан Мишел и

имао 72 члана. Ниједан брат није смео да држи Правилник код себе без дозволе самогана. Ова напомена је важна, а Статут нам објашњава разлог овој забрани: „Ово је самостан забранио јер су га коњушари у више наврата нашли и читали. А они су потом открили наше установе световним људима, што је могло да буде од несагледиве штете за нашу веру. Да се то не би десило, самостан је утврдио да ни један брат не може да га држи, ако није неки изасланик или ако не треба да га држи због природе своје службе.“

Првих седам чланова Правилника прописују богослужења и верске обреде и правила током њих. У поноћ је (као и у сваком манастиру средњег века) звонило на поноћну службу, која се пратила стојећи или на коленима уз потпуну преданост молитви када се у капели 13 пута понављало Оче наш. Уколико је неки темплар био спречен да присуствује поноћној служби, био је обавезан да Оче наш говори 13 пута ујутру, девет пута увече и по седам пута за остале часове.

После поноћне службе темплари би одлазили у коњушнице да нахране и напоје коње, а затим се враћали у монашке ћелије, прочитали једном Оче наш и затим одлазили на спавање (током целе ноћи остајало је да гори упаљено кандило у ћелији). Према Правилнику, јутрење је лети почињало у четири, а зими у шест часова, када је почињала миса у цркви. Тада су изговаране молитве за први, трећи и шести канонски сат, јер је то био обичај темпларске куће.

Први оброк у току дана (после мисе) био је ручак, када су темплари обедовали у заједничкој трпезарији, у тишини слушајући науку из светог писма. Витезови храмовници су трпезарију звали палатом на Светој земљи. Трпезарија се састојала од велике дворане коју је ходочасник Јохан од Вирицбурга описао на следећи начин: „На зидовима су били ратни трофеји у оружју, мачеви, обојени штитови, панцири и други предмети заплениени непријатељу“. Сви су седели за истим столом један наспрам другог, а само су мајстор и капелан имали одвојене столове. Прво би били послужени наредници и витезови, а потом слуге (на прво звоно седали су витезови, а потом наредници). Месо је служено три пута недељно и то уторком, четвртом и недељом, а избор се сводио на говедину и овчетину. Осталим данима јеловник се сводио на два до три јела од поврћа или пиреа, док се петком јела риба, а пост се држао од Свих светих до Ускрса са изузетком празника Рођења Христовог (Божић) и посвеће-

них Богородици и Апостолима. Пост је био укинут на дан Богојављења, Свећнице и Светог апостола Матије, а иначе је било строго забрањено да темплар без одобрења пости мимо дана одређених Правилником. То се тумачи чињеницом да су темплари били витезови монаси и да им је на првом месту била борбена готовост припадника реда. Остаци јела давани су сиромасима и нико није устајао од стола док сви не заврше обед. Постојали су изузеци када би темплар могао устати од стола за време заједничког обеда, а хроничар пише у којим случајевима се то догађало: „Осим ако не би прокрварио на нос, а морао је да се врати кад заустави крварење. Од стола се могло устати ако се чуо поклич ‘у бој’ или ‘на оружје’, и ако би се пастуви тукли у штали“.

Послеподневној служби која је била у два, три или шест сати, сви су морали присуствовати, осим оних спречених неким послом, па су и они по завршетку истог морали да читају одговарајуће молитве. После вечерње службе вечерало се такође уз смерно ћутање и читање Светог писма. Ћутало се у току оброка и ноћу, па чак и када се марширало, то се морало чинити у тишини (осим ако је крајња војна потреба изискивала супротно). У девет сати је звонило за седми канонски сат, браћа су се сакупљала да приме инструкције од старешине за наредни дан и тада се пила беванда. Сама природа борбеног монашког реда подразумевала је да и пост буде прилагођен ратницима који су сваког трена морали бити спремни за рат.

Темељни принцип реда била је послушност, што је регулисано Правилником. Браћа нису смела ништа да учине без знања и одобрења старешине, чак ни да чувају поклоне од родитеља, чак су и родитељска писма упућена темпларима читана пред мајстором. У боју, без наредбе нису смели да предузимају напад, а током шевошеа (коњичка служба у пратњи – првобитно је значила војну обавезу у коњичкој јединици гарнизона) морали су да строго држе маршевску линију.

Беспоговорна послушност захтевала се од сваког темплара, а пошто је ред био одговоран само папи, храмовници су створили сопствени систем кажњавања чак до смртне казне за непослушност. У цркви темплара у Лондону изграђена је покајничка ћелија само 1,3 m дугачка, у којој је због непоштовања наређења мајстора био затворен и брат маршал за Ирску. У том каменом затвору, у коме није могао да се испружи ни да се усправи, умро је од глади. ■

(Насијавак у следећем броју)

ОБЕЛЕЖЕНА 104. ГОДИШЊИЦА ЦЕРСКЕ БИТКЕ БЕСМРТНИ ЈУНАЦИ ВЕЛИКЕ СРПСКЕ ПОБЕДЕ

Државна делегација, коју је предводио министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања Зоран Ђорђевић и делегација Војске Србије положиле су 19. августа, у селу Текериш, у импозантном Спомен-комплексу подигнутом у славу палих јунака Церске битке, венце у знак сећања на прву српску и савезничку победу у Првом светском рату.

– На овом месту обележавамо дан велике и величанствене победе српске војске и државе у Првом светском рату – дан чувене херојске Церске битке – обратио се окупљеним грађанима Зоран Ђорђевић.

– Статистички, она представља прву битку у Првом светском рату у којој је једна земља Антанте извојевала победу над војском Централних сила. За нас, међутим, далеко већу важност има симболички значај Церске битке, управо онај значај који ниједна статистика не може да дефинише. Треба рећи да је Србију тада директно напала једна велика империја, Аустроугарска монархија, држава чији су моћ и утицај непрекидно расли током многих векова. У тренутку агресије на нашу земљу Хабзбуршка монархија била је десетоструко већа од Србије, како по територији, тако и по броју становника.

Слободољубивост српског народа у то време дуго је била трн у оку Беча. Победа Србије у Царинском рату, њено држање током Анексионе кризе и спремност да се успротиви арбитрарној употреби силе приликом аустроугарске анексије Босне и Херцеговине, затим и ослобођење балканских народа од вишевековног отоманског јарма током балканских ратова, чији је један од главних иницијатора и протагониста била управо Краљевина Србија – све то допринело је да бечки двор и Генералштаб за свој најважнији ратни циљ поставе уништење Србије. Не само њен пораз, не само присаједињење делова њене територије, већ потпуно уништење српске државе и потпуно понижење српског народа.

Дивљачки злочиначки однос који је аустроугарска војска имала према српском цивилном сеоском становништву

У име државе пошту погинулим официрима, подофицирима и војницима одао је министар Зоран Ђорђевић

Августа 1914. године, у директном судару са војницима првог позива Церске ударне групе, аустроугарска војска није се показала једнако ефикасном као што је била у обрачуну са голоруким српским становништвом у Мачви. И тада се, као и много пута у историји, показало да је крајњи исход мржње – кукавичлук, а награда за мучеништво – венац славе.

Поцерине и Мачве чим је ступила на тло Србије представљала су својеврсни „sui generis“ у Европи у Првом светском рату. Међутим, у августу 1914. године, у директном судару са војницима првог позива Церске ударне групе аустроугарска војска није се показала једнако ефикасном као што је била у обрачуну са голоруким српским становништвом. Српска војска је дословно разбила бројно и технички надмоћног противника, а незаробљене остатке Поћорекове неславне армије натерала на панични бег преко реке Дрине.

– Данас се од нас не тражи, као давне 1914. године, да херојском смрћу исписујемо славне странице српске историје, али је потребно да поседујемо свест да ће наш живот и рад бити уграђени у будућност Србије. Како се данас будемо односили према држави која нас је изградила, такав ће сутра живот наша деца живети у њој. Како будемо поштовали сами себе, тако ће нас поштовати и други. Али, пре свега морамо знати

Тихомир Арсић у улози војводе Степе Степановића

да свако од нас појединачно чини Србију, да је држава колективитет, а не апстрактни појам који нема везе или је у sukобу са индивидуалитетом грађана – рекао је министар Ђорђевић.

У уметничком делу програма учествовали су глумци Иван Исаиловић, Тихомир Арсић и Милан Милосављевић, гудачки квартет „Интермецо“ и вокални састав „Бели анђео“.

3. ПЕШИЋ

култура

37. ИНТЕРНАЦИОНАЛНИ
СИМПОЗИЈУМ „ТЕРА”
У КИКИНДИ

ГЛИНЕНЕ СКУЛПТУРЕ

Недавно преуређен мањез кикинске касарне у музејски простор постао је уметнички, креативни и едукативни центар мултимедијалног карактера. Тако су Музеј „Тера” и његов атеље, у адаптираној старој циглани, постали значајно место за скулпторе, уметнике, истраживаче и студенте из земље, али и целог света.

Годишњом изложбом великих скулптура од глине, насталих на прошлогодишњем Међународном симпозијуму „Тера”, свечано је обележено отварање овогодишњег 37. сазива.

Испред галерије „Тера” у Кикинди изложени су прошлогодишњи радови чији су аутори били Карен Махер Неста (Перу), Тагир Субханкулов (Русија), Илија Шошкић (Италија), Игор Смиљанић (Србија) Драган Војводић (Србија) и Давор Дукић (Србија).

У међувремену, у Атељеу „Тера”, у старој фабрици црепа, своја дела у глини већ су почели да стварају Розарија Јазета (Италија), Кохта Сакаи (Јапан), Хана Киселова (Украјина), Милица Мургић Ђебић (Србија), Никола Мацура (Србија) и Јован Блат (Србија).

– Кикинда је једини пункт на којем се сваке године, у јулу, окупи вајарска елита света и на којем настају теракоте великог, али и галеријског формата – каже Слободан Којић, директор Центра за ликовну и примењену уметност „Тера”.

– „Тера” је институција која није важна само за Кикинду, Војводину и Србију, него и за цео регион и Европу. Почаствовани смо што се из године у годину развија

је већи део поставке видела публика у Београду, бројним градовима Србије, али и изван наших граница.

Зашио је „Тера“ магично привлачна уметницима, критичарима, историчарима и публици?

– „Тера“ је, пре свега, центар у којем је рехабилитована глина као трајни скулпторски материјал, место у којем се обнавља и истражује древна технологија грађења и сушења монументалних глинених скулптура, тајна позната Етрурцима и Кинезима. Незаобилазан допринос „Тере“ јесте и подршка и афирмација скулптуре као медија – истиче Љиљана Ђинкул, историчарка уметности из Београда и објашњава:

– Симпозијум „Тера“ већ четврту деценију има веома важну улогу на националној, регионалној и интернационалној визуелној сцени, показујући изузетан слух и разумевање за нове уметничке појаве. Глина је основни или додатни материјал у којем се пројектује, гради или конструише, а уводе се и нови поступци, користе се готови индустријски производи, али се и остали материјали интегришу у дело. Учесници „Тере“ доносе нови дух савремене уметности. Скулптура је објект нове осећајности и нове духовности карактеристичне за нови миленијум. Смисао за праћење нових појава јесте и један од основних квалитета Симпозијума „Тера“.

Према њеним речима, преуређењем дела старе касарне у музејски простор прошле године добијен је својеврсни уметничко-креативни центар мултимедијалног карактера. Зато је комплекс Музеја и Атељеа „Тера“ постао значајан савремени едукативно-уметнички центар за уметнике, истраживаче и студенте из земље, као и целог света.

Иза убедљивих аргумената да је Музеј „Тера“ питање цивилизацијског односа према културном благу стоји и јединствени фондус од око 1.000 скулптура насталих управо на том месту, од 1982. до данас. Када се томе дода и податак да је на Симпозијуму, током протеклих 36 година, учествовало око 400 уметника и скулптора из око 40 земаља са свих континената, постаје јасније колика је важност те јединствене уметничке колекције коју, свакако, треба видети. ■

Душан МАРИНОВИЋ

АТЕЉЕ

Атеље „Тера“ смештен је у некадашњој фабрици црепа, бившем ИГМ „Тоза Марковић“, објекту старе индустријске архитектуре, саграђеном 1895. године.

Простор Атељеа реновиран је 2010. године и представља једinstвен радни простор за уметнике из целог света. У „Тери“ посебну пажњу привлачи пећ за печење скулптура која је, с обзиром на висину од 2,5 метра, највиша у Европи.

Радна површина Атељеа износи 600 квадрата. Објекат је опремљен по највишим стандардима и има комплетно опремљену кухињу, туш-кабину и тоалете. Сprovedено је и подно грејање, што уметницима омогућава пријатан боравак и рад током целе године.

и што можемо да је подржимо – рекла је Станислава Хрњак, председница Скупштине града Кикинде.

Одређен број скулптура у теракоти изложен је у простору око бивше фабрике црепа (у којој се и одржава симпозијум), налазе се и на градском тргу, а велика поставка изложена је у новоотвореном музеју. Треба напоменути да

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

**за пријем на рад у Војном представништву
у Мисији РС при НАТО Сектору за политику
одбране Министарства одбране
Републике Србије у 2019. години**

1. помоћник за логистику у Канцеларији Војске Србије (ФЧ потпуковник),
2. помоћник за међународне организације и операције у Канцеларији одбране, (ФЧ потпуковник).

ОПШТИ УСЛОВИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:

- да је професионални припадник Војске Србије;
- да испуњава све прописане услове за постављење на дужност, предвиђене чланом 22. Уредбом о стањима у служби професионалних војних лица и о унапређивању официра и подофицира („Службени војни лист”, број 35/12 и 119/17).

ПОСЕБНИ КРИТЕРИЈУМИ КОЈЕ КАНДИДАТИ ТРЕБА ДА ИСПУЊАВАЈУ:

- да кандидат и чланови његове породице који чине део његовог породичног домаћинства (у даљем тексту: чланови породице) и које са собом води у иностранство немају држављанство друге државе;
- да се против кандидата и чланова породице не води кривични поступак за кривично дело за које се гони по службеној дужности;
- да испуњава безбедносне критеријуме за избор на дужност у војно представништво;
- да је здрав и способан за дужност у војном представништву на коју се упућује;
- да поседују возачку дозволу за управљање моторним возилом и да њиме управља;
- да поседује ECDL сертификат;
- да није обављао исту дужност за коју конкурише;
- да познаје енглески језик на нивоу другог степена или STANAG 2 2 2 2;
- да након истека периода обављања дужности у војном представништву, које начелно траје четири године, има најмање шест месеци до испуњења услова за престанак професионалне војне службе по сили закона;
- да по повратку са дужности у иностранству прихвата да буде постављен на дужност по потреби службе.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- попуњен упитник за дужност у војном представништву;
- попуњен упитник за посебну безбедносну проверу;
- мишљење руководиоца основне, посебне или уже унутрашње јединице Министарства одбране непосредно потчињене министру одбране за припаднике Министарст-

- ва одбране, односно начелника Генералштаба Војске Србије за припаднике Генералштаба Војске Србије, о компетенцијама кандидата и планираној каријери;
- оверену фотокопију дипломе о завршеној школи;
- оверену фотокопију последње две службене оцене;
- оверену фотокопију возачке дозволе;
- уверење надлежног органа да се не води кривични поступак против кандидата и чланова породице које води у иностранство;
- оверен и потписан картон основних личних података кандидата (КОЛП);
- уверење о познавању језика;
- ECDL сертификат;
- изјаву кандидата да по повратку са дужности пристаје на распоред и постављење по потреби службе.

За кандидате који не испуњавају опште услове конкурса и посебне критеријуме и чија пријава није благовремена и потпуна неће се вршити поступак селекције.

Кандидат је дужан да испуни следеће критеријуме селекције:

- (1) провера знања енглеског језика (само за кандидате који не поседују важеће уверење);
- (2) психолошка процена кандидата;
- (3) медицинско-здравствена процена;
- (4) безбедносна провера;
- (5) мишљење надлежног старешине о квалитетима кандидата и планираној каријери.

НАПОМЕНА:

Приликом избора за дужности у војним представништвима, под истим условима, предност имају кандидати који обављају послове који су у директној вези са међународном војном сарадњом.

Образац Упитника за дужност у војном представништву је саставни део Одлуке о утврђивању посебних критеријума и конкурсне процедуре за избор кандидата за пријем на рад у војна представништва Републике Србије која је објављена у „Службеном војном листу”, број 4/17.

Образац Упитника за посебну безбедносну проверу је саставни део Правилника о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција који је објављен у „Службеном војном листу”, број 25/15 (прилози број 1, 2, 3 и 4).

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Пријава на конкурс са потребном документацијом доставља се Сектору за политику одбране, преко претпостављене команде (за лица из Министарства одбране преко сектора или самосталних управа, а за лица из Војске Србије преко Генералштаба Војске Србије).

Конкурс је отворен 30 (тридесет) дана од дана објављивања у магазину „Одбрана”.

Контакт телефон: 32-520. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКА РЕСУРСЕ**

**Управа за кадрове
расписује**

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем професионалног војног лица или државног службеника, односно намештеника у својство војног службеника и војног намештеника у радни однос на неодређено време

I Назив организационе јединице Министарства одбране Републике Србије у којој се врши попуна формацијских места:

Војна болница Нови Сад, Управа за војно здравство МО
Радна места која се попуњавају:

1. руковалац интендантских МС и РР, ССС, један извршилац,
2. возач санитетског аутомобила, КВ, један извршилац.

Услови:

- за радно место под редним бројем 1:
 - стечено средње образовање у трајању од четири године, за радно место под редним бројем 2:
 - стечено средње образовање у трајању од три године саобраћајне струке,
 - поседовање возачке дозволе „Ц“ категорије.

II Заједничко за оба радна места

Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани Одлуком о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист”, број 10/12, 6/14, 23/15 и 30/17), а који обухватају просек оцена са последњег нивоа школовања (40% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (20% од укупног броја бодова).

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на формацијским местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова. О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени губе право на даље учешће у изборном поступку.

Са кандидатима који задовоље процену психолошких капацитета биће обављен разговор. О датуму, времену и месту обављања разговора кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Такође, за кандидате који испуњавају услове конкурса, уз њихову писану сагласност, биће извршена безбедносна процена у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који се не одазову у било којој фази изборног поступка губе право на даље учешће о изборном поступку.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о општој здравственој способности.

III Место рада: Нови Сад

IV Рок за подношење пријаве на интерни конкурс је осам дана и почиње да тече од наредног дана од дана оглашавања у магазину „Одбрана”.

V Лице задужено за давање обавештења о интерном курсу: потпуковник Владимир Шмања, телефон 021/4835-591 или 51-591.

VI Адреса на коју се подноси пријава за интерни конкурс:

Поштом на адресу Војна болница Нови Сад, Трг владике Николаја 5, Петроварадин – Нови Сад, са знаком „за интерни конкурс”. Лична достава може се извршити на Деловодству Војне болнице Нови Сад на наведеној адреси (зграда број 34, приземље, канцеларија број 7, у времену од 8.00 до 15.00 часова).

VII Докази који се прилажу на наведени конкурс:

Уз пријаву, у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, mail адреса, кандидати пред кратке биографије прилажу и следеће:

- оверена фотокопија дипломе којом се потврђује захтевана стручна спрема;
- оверене фотокопије сведочанстава за завршен сваки разред средње школе;
- за формацијско место под редним бројем 2. очитана возачка дозвола, у којој се виде уписане категорије које кандидат поседује;
- мишљење и сагласност претпостављеног старешине ранга команданта батаљона или вишег;
- картон основних личних података (КОЛП).

Сви докази се прилажу у оригиналу или у фотокопији која је оверена код јавног бележника, односно у општини или суду у градовима и општинама где нису именовани јавни бележници.

VIII Лица која имају право да учествују на интерном курсу:

На интерном курсу могу да учествују професионална војна лица и државни службеници, односно намештеници из Министарства одбране и Војске Србије.

НАПОМЕНЕ:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази односно фотокопије оверене у општини, суду или код јавног бележника, биће одбачене закључком.

Интерни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране. Овај оглас објављује се на веб-страници Министарства одбране Републике Србије и у магазину „Одбрана”. ■

**ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)**

расписује

ЈАВНИ КОНКУРС
за пријем лица из грађанства у својству
цивилних лица на служби у Војсци Србије
у радни однос на неодређено време

ради попуње радних места у:

I Назив установе Војске Србије у којој се врши попуњавање радних места:

Гарда Војске Србије

Радна места која се попуњавају:

1. ветеринарски техничар, ССС, један извршилац,
2. дресер-коњаник, ССС, један извршилац,
3. узгајивач, ССС, два извршиоца,
4. поткивач, ССС, један извршилац,
5. возач, ССС, три извршиоца,
6. помоћни радник, ПКВ, три извршиоца.

Општи услови:

- да су кандидати пунолетни држављани Републике Србије,
- да су здравствено и психофизички способни за рад у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да имају одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкуришу,
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности и да нису осуђивани на казну затвора од најмање 6 месеци,
- да су безбедносно проверени и да нема безбедносних сметњи за пријем на радна места на која конкуришу.

Посебни услови:

радно место на редном броју 1:

- 4. степен стручне спреме – ветеринарска (пољопривредна) школа;

радна места на редном броју од 2 до 4:

- 3. степен стручне спреме;
- радно место на редном броју 5:
- 4. степен стручне спреме
- возачка дозвола „Ц“ категорије;
- радно место на редном броју 6:
- завршен 1. и 2. разред средње школе.

II Изборни поступак: У изборном поступку биће примењени критеријуми прописани Одлуком о утврђивању мера за спровођење стратегије каријерног вођења и саветовања у Републици Србији у Министарству одбране и Војсци Србије („Службени војни лист“, број 10/12, 6/14, 23/15 и 30/17), а који обухватају:

- за радна места на редном броју 1. до редног броја 5: просек оцена са нивоа школовања које је прописано за пријем на радно место (30% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (10% од укупног броја бодова), провера знања и способности (20% од укупног броја бодова);

- за радно место на редном броју 6: просек оцена са нивоа школовања које је прописано за пријем на радно место (40% од укупног броја бодова), психолошку процену кандидата (40% од укупног броја бодова), разговор са кандидатом (20% од укупног броја бодова).

Кандидати чије су пријаве благовремене, допуштене, разумљиве, потпуне и уз које су приложени сви докази и који испуњавају све услове за запослење на радним местима за која конкуришу биће упућени на психолошку процену капацитета у надлежне војноздравствене установе. Наведена процена врши се путем стандардизованих тестова. О датуму, времену и месту обављања процене психолошких капацитета кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Кандидати који не задовоље на психолошкој процени губе право на даље учешће у изборном поступку.

Са кандидатима који задовоље процену психолошких капацитета биће обављен разговор. О датуму, времену и месту обављања и месту обављања разговора кандидати ће бити обавештени писаним путем на адресе наведене у пријави.

Такође, за кандидате који испуњавају услове конкурса, уз њихову писану сагласност, биће извршена безбедносна провера у складу са Правилником о безбедносним проверама лица које обавља Војнобезбедносна агенција.

Кандидати који се не одазову позиву у било којој фази изборног поступка губе право на даље учешће у изборном поступку.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности за рад на радним местима на која су конкурисали.

Место рада: Београд.

III Рок за подношење пријаве на јавни конкурс: 30 (тридесет) дана и почиње да тече од наредног дана када је јавни конкурс оглашен у магазину „Одбрана“.

IV Лице задужено за давање обавештења о јавном конкурс: Бојан Симеуновић, телефон 011/2064-369.

V Адреса на коју се подноси пријава за јавни конкурс:

Поштом на адресу ВП 4795 Београд, Јована Мариновића бб, 11000 Београд, са знаком „за јавни конкурс“. Лична достава пријава може се извршити у деловодству ВП 4795 Београд, Београд.

VI Докази који се прилажу уз пријаву на јавни конкурс:

Уз пријаву у којој се наводе основни лични подаци, адреса становања, контакт телефон, mail адреса, назив и редни број радног места на које се конкурише, кандидати поред кратке биографије прилажу и следеће:

- диплому о завршеној захтеваној школи – стручној спреми;
- сведочанство за сваки разред захтеване школе;
- возачку дозволу (само за радна места возача);
- уверење о држављанству (не старије од шест месеци);
- извод из матичне књиге рођених (ако није нови образац – не старије од шест месеци);
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности (не старије од шест месеци);
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању од најмање шест (6) месеци;
- уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа.

Сви докази се прилажу у оригиналу или у фотокопији која је оверена у општини, суду или код јавног бележника.

Напомена:

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази у оригиналу или фотокопији овереној у општини, суду или код јавног бележника, биће одбачене закључком.

Приликом селекције кандидата водити рачуна о примени члана 125. Закона о Војсци Србије, којим је дефинисано да при избору за пријем у службу у својству цивилног лица на служби у Војсци Србије додатно се вреднује чињеница да је кандидат супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије, дете палог борца, супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања и супружник односно члан породице професионалног војног лица.

Пробни рад обавезан је за све оне кандидате који први пут заснивају радни однос у државном органу. Пробни рад за радни однос заснован на неодређено време траје 6 месеци. Запосленом који не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду без отказа.

Јавни конкурс спроводи конкурсна комисија коју именује министар одбране.

Одредбом члана 9. и члана 103. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС”, бр. 18/2016) прописано је, између осталог, да у поступку који се покреће по захтеву странке орган може да оствари увид, прибавља и обрађује личне податке о чињеницама о којима се води службена евиденција када је то неопходно за одлучивање, осим ако странка изричито изјави да ће податке прибавити сама.

Потребно је да кандидат попуни изјаву којом се одређује за једну од две могућности: да орган прибави податке о којима се води службена евиденција или да ће то кандидат учинити сам. Наведену изјаву могуће је преузети на сајту Министарства одбране – конкурси или лично у ВП 4795 Београд, Јована Мариновића бб, 11000 Београд. Потписану изјаву неопходно је доставити уз молбу уз напред наведене доказе како би орган могао даље да поступа.

Документа о чињеницама о којима се води службена евиденција су: уверење о држављанству; извод из матичне књиге рођених; уверење из суда и МУП-а да се против лица не води кривични поступак, односно да лице није осуђивано на казну затвора у трајању од најмање 6 месеци; уверење државног органа у којем је кандидат био на служби да му радни однос у државном органу није престао због повреде дужности из радног односа. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ СЕКТОР ЗА ЉУДСКА РЕСУРСЕ

Управа за традицију, стандард и ветеране

ИНФОРМАЦИЈА

о пословној сарадњи са Interbag Trade doo Београд

На основу уговора о пословној сарадњи са Interbag Trade doo Београд, који је потписан 8. августа 2018, запослени у Министарству одбране и Војсци Србије, давањем на увид војне легитимације или оверене потврде о запослењу, имају могућност плаћања на рате путем административне забране на максимално 6 месечних рата и попуст од 10% у односу на важеће малопродајне цене током „Дана специјалних попушта”, који ће се организовати у месецу марту, јуну, септембру и децембру календарске године, у периоду од 1. до 7. у месецу.

Прва рата по административној забрани доспева у наредном месецу у односу на месец у коме је иста оверена у надлежној организационој јединици Министарства одбране и Војске Србије. Изузетно, прва рата по административној забрани доспева у месецу у коме је оверена у надлежној организационој јединици Министарства одбране и Војске Србије, под условом да тако оверена административна забрана буде примљена у Рачуноводственом центру Сектора за буџет и финансије Министарства одбране најкасније до 10. у месецу у коме је и оверена. Уплату рате по административној забрани Рачуноводствени центар Сектора за буџет и финансије Министарства одбране врши на жиро-рачун даваоца услуга број: 170-30011248000-30 код Uni Credit банке на дан исплате другог дела плате за запослене у Министарству одбране и Војсци Србије (коначни обрачун).

Давалац услуга у обавези је да крајњег корисника – запосленог на одређено време, који услуге користи путем ад-

министративне забране, на рате, обавести да последња рата по административној забрани доспева у месецу који претходи месецу престанка радног односа на одређено време.

Крајњи корисници дужни су да истовремено са закључењем уговора доставе оверено Решење о административној забрани на примања, које је издала надлежна организациона јединица Министарства одбране и Војске Србије, а која покрива целокупни износ и не сме бити старије од 7 дана.

У случају да запослени не достави валидно Решење о административној забрани, давалац услуга није у обавези да са тим лицем закључи уговор.

Уколико запосленом, као крајњем кориснику услуге, престане радни однос у Министарству одбране и Војсци Србије организациона јединица Министарства одбране и Војске Србије, у чијем саставу се наведено лице налазило, дужна је да о томе писаним путем обавести даваоца услуга, у ком случају давалац услуга непосредно са крајњим корисником уређује обавезу измирења преосталог дуговања.

Целокупну понуду Interbag Trade doo Београд запослени у Министарству одбране и Војсци Србије могу погледати на званичној интернет презентацији Министарства одбране, у пољу Стандард – Коришћење услуга путем административних забрана, где ће се налазити линкови ка интернет презентацији Interbag Trade doo Београд и где могу преузети образац административне забране за плаћање уговорених услуга.

Целокупну понуда асортимана Interbag Trade doo Београд може се погледати на интернет адреси www.carpi-sa.it, као и доласком у неку од следећих продавница:

Булевар Краља Александра 38

11000 Београд

Јурија Гагарина 16

11070 Нови Београд

Delta City Shopping Mall

Михајла Пупина 4

11070 Нови Београд

Уšце Shopping Center ■

**НОВИ
наслови**

СТРАТЕГИЈА НАЦИОНАЛНЕ БЕЗБЕДНОСТИ

– У теорији и пракси

Б. Крга

Броширано, ф. 15×23.5, 276 стр.

шифра: 111370

цена: 660,00 **са попустом: 426,00**

Свака одговорна држава посвећује велику пажњу изградњи националне безбедности, што је један од основних услова опстанка и развоја друштва и државе. Аутор се не бави свим питањима безбедности, већ тежишно једним аспектом, а то је критичка анализа *Стратегије националне безбедности Републике Србије* у теорији и пракси. За побољшање документа и делатности која из њега произилази дате су конкретне сугестије ради доприноса унапређењу стратегијског промишљања и безбедносне културе.

Књиге можете наручити на **тел: 011/3201-810** или на **e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs**

ЕНИГМА И РАТ У ЈУГОСЛАВИЈИ

С. Ковач

Броширано, ф. 15×23, 228 стр.

шифра: 111376, цена: 660,00 **са попустом: 462,00**

Ако се погледа шта је све написано о „енигми“, о њеном начину рада, процедурама шифровања и дешифровања, начину разбијања њених кључева и декриптовања порука и улози у Другом светском рату, поставља се питање да ли је заиста написано све о овом уређају и шта би се још могло додати као допринос још бољем разумевању њеног значаја за припремање и извођење најважнијих војних операција. Без обзира на бројност литературе која се бави том темом „енигме“, чињеница је да нико до сада није разматрао њен утицај на југословенско ратиште у Другом светском рату и колико је допринела да се разреше унутрашњи сукоби, првенствено између четничког и партизанског покрета, нацистичко-ушашке Независне Државе Хрватске (НДХ) и та два покрета, а посебно спољни утицаји на те догађаје.

Књиге можете наручити на **тел: 011/3201-810** или на **e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs**

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
УПРАВА ЗА ОДНОСЕ СА ЈАВНОШЋУ
Медија центар „Одбрана“

Северни
гора

Кесла о катифици
геодиференца картана?

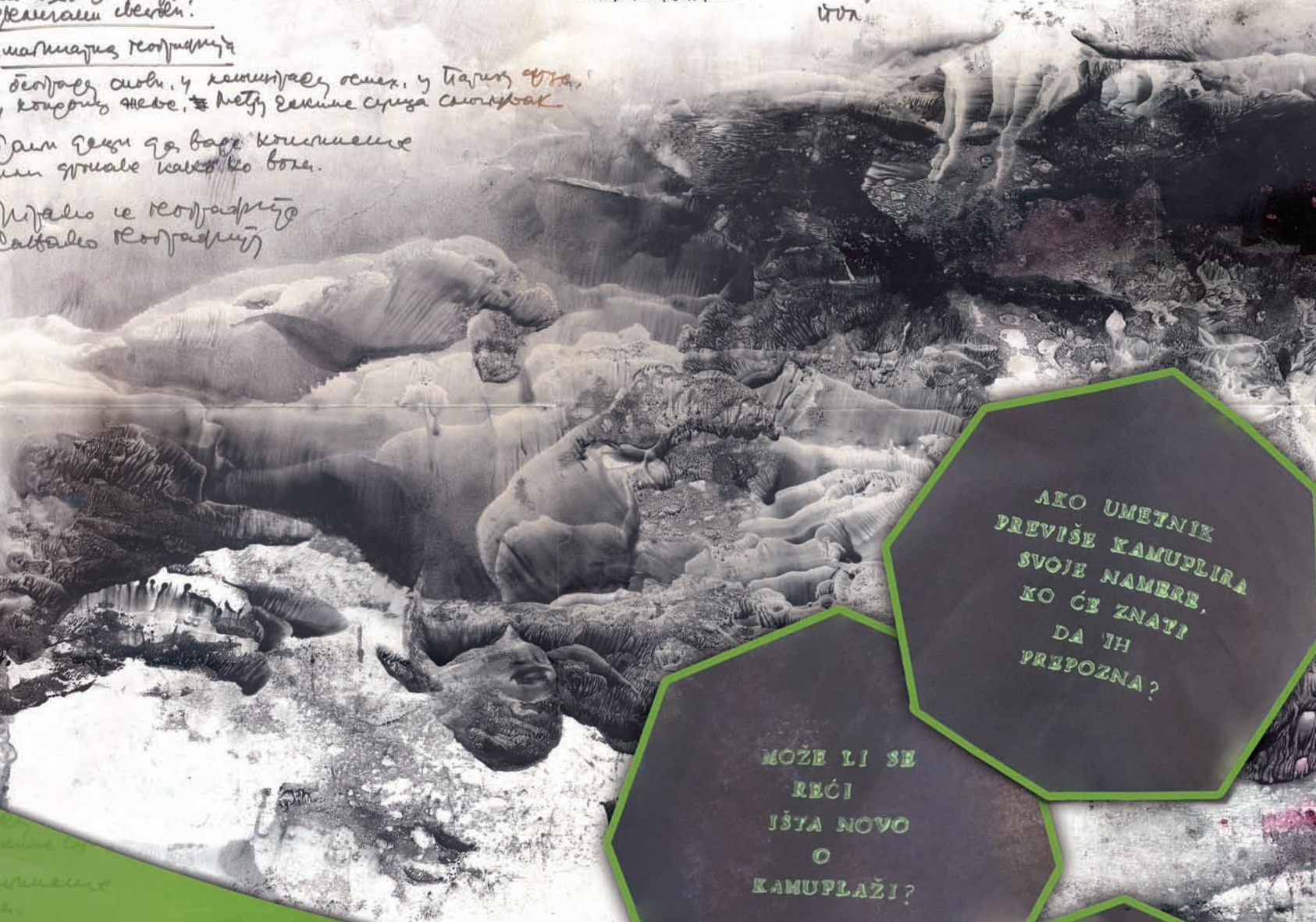
ко што то у сну, катифици
Катифици

катифици катифици

белогрех ови, у катифици, осмех, у татифи, ови,
контроне, аневс, мету, катифици, катифици

Далматини, катифици, катифици
или катифици катифици

Катифици, катифици
Катифици, катифици

АКО УМЕТНИК
ПРЕВИШЕ КАМУФЛИРА
СВОЈЕ НАМЕРЕ,
КО ЋЕ ЗНАТИ
ДА ИХ
ПРЕПОЗНА?

МОЖЕ ЛИ СЕ
РЕЋИ
ИШТА НОВО
О
КАМУФЛАЖИ?

ДА ЛИ ЈЕ
КАМУФЛАЖА
FILTER KROZ KOJI
NEVIDLJIVI SVET
POSMATRA
VIDLJIVI?

Игор Антић
Мирослав Мика Антић

ЛЕГЕНДЕ

1–27. октобар 2018.

Велика и мала галерија
Изложба Игора Антића у малој галерији
трајаће до 13. октобра 2018.

Северни
алегорија

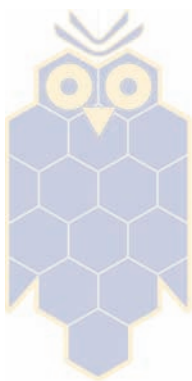

140 ГОДИНА ВОЈНЕ

ДИПЛОМАТИЈЕ СРБИЈЕ

Стицањем независности на Берлинском конгресу 1878. године, Србија је као међународно призната држава стекла право да упути свог дипломатског представника у иностранство. Мада је у то доба мало европских земаља у иностранство упућивало и своје војне дипломате, српска Краљевска влада одлучила је да њен први војнодипломатски представник оде у Беч. Био је то почетак војнодипломатског представљања Србије у свету и специфичне делатности војске, која ће наставити свој вртоглави развој у периодима мира и годинама рата кроз које је Србија пролазила.

Шеста класа питомаца Војне академије. У доњем реду: први слева Кока Миловановић и први десна Јеврем Велимировић

Србија је у време устаничких борби за ослобођење од турске окупације стварала своју дипломатију, која је у то време, почетком 19. века, била комбинација цивилних и војних напора и тежњи за ослобођењем од наметнутог јарма, наизменично се ослањајући на велике силе, Русију и Аустроугарску.

На Берлинском конгресу 1878. године велике европске земље признале су Србији независност. Одлукама Конгреса створено је ново међународно окружење, које је условило доношење одлука на спољнополитичком плану. Већ у октобру исте године, на основу министарског решења о дипломатским заступницима Србије, предвиђен је положај за дипломате у складу са тадашњим међународним правилима. Сходно наведеном решењу, Филип Христић упућен је у Цариград, Коста Цукић у Беч и Аврам Петронијевић у Букурешт.

Први војни изасланици Кнежевине Србије

Са стварањем цивилне дипломатије, своје дипломатске представнике поставља и тадашња српска војска. Први војни изасланик Кнежевине Србије, који је 1878. године послат на дужност у Беч, где остаје све

до 1880. године, био је мајор Константин (Кока) Миловановић. У међувремену, сагледавајући важност војно-дипломатског представљања у иностранству, војска Кнежевине Србије 1881. године упућује мајора Јеврема Велимировића, са дужности ађутанта кнеза Милана, на нову, за то време веома престижну дужност у Турску. На тој дужности у Цариграду остаје до половине фебруара 1883. године. Након мајора Велимировића у турску престоницу упућен је пуковник Петар Топаловић, који се на дужности задржао веома кратко, до октобра исте године, када је поново постављен за начелника Ђенералштабног одељења Главног Генералштаба. За њим у Цариград одлази пуковник Светозар Нешић, који на тој дужности остаје до 1895. године.

У току службе у иностранству, један од задатака војних дипломата био је и прикупљање информација војне природе. С обзиром на то да су се по месту сталног боравка у иностранству налазили далеко од извора информација, које су добијали у разговору са колегама, оне су углавном биле застареле и из „друге руке“. Стога су српски војни изасланици почели да обилазе терен од интереса како би прикупљали актуелне информације. С тим у вези, почетком јула 1882. године, мајор Јеврем Велимировић примио је наређење од министра војног да пропутује Македонију и Стару Ср-

КОНСТАНТИН КОКА МИЛОВАНОВИЋ

Први српски војни дипломатски представник Константин Кока Миловановић рођен је 8. јула 1847. у Београду. Ступио је у Војну академију 9. октобра 1861. (Артиљеријска школа у Крагујевцу) као свршени ђак четвртог разреда гимназије. Завршио је 6. класу Војне академије 1866. године и Артиљеријско-инжињеријску школу у Берлину 1873. године, када постаје деловођа артиљеријске инспекције. Ово постављење, уз већ стечено знање о механици, допринело је његовом каснијем конструкторском раду. Затим је постао професор артиљерије и науке о наоружању у Војној академији. Био је на командним дужностима у Првом балканском рату, а у Другом је командовао једном опсадном батеријом код села Поповац. По заузећу Ниша био је начелник артиљерије у штабу Врховне команде.

После рата, током 1878. године упућен је на дужност војног изасланика у Беч где остаје до 1880. године. Током боравка и рада на дужности војног изасланика, иновирао је познату пушку тог времена „маузер М 1878/80“, због чега је немачка фабрика модификованом моделу дала званичан назив „кока маузер“. Иновације се односе на измене на цеви, нишану и затварачу. Наиме, 1880. године, када Србија расписује конкурс за избор нове модерне пушке, фирма „Маузер“ нуди један тип једнометке српској војсци. Србија шаље комисију предвођену Константином Коком Миловановићем, који предлаже одређене модификације, што ће је учинити једном од најбољих пушака тог времена у свету. Током боравка у Оберндорфу, где се налазило седиште фабрике, Константин Кока Миловановић оженио се Елзом, ћерком конструктора пушке „маузер“, која је са њим пошла у Београд и ту живела до Кокине смрти.

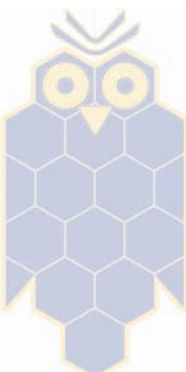
Свој други мандат у Бечу одслужио је након српско-бугарског рата (1885–1886), од 1886. до пролећа 1890. године. Поред тога, Миловановић је обављао бројне командне дужности у артиљерији, а у периоду од 1893. до 1897. године био је командант Дунавске дивизије. На Светог Николу 1894. године унапређен је у чин генерала, а пензионисан је, по личном захтеву, 1. фебруара 1897. године.

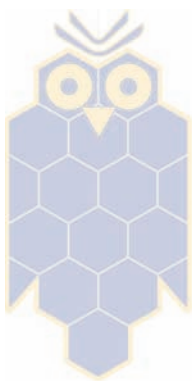
Током богате и бурне војничке каријере одликован је Таковским крстом са лентом, црногорским Даниловим крстом са лентом, аустријским Францом Јосифом са лентом, бугарским Александровим крстом са брилијантима са лентом, Орденом Милоша Великог другог степена са звездом, златном медаљом за храброст и за ревносну службу итд. Осим тих одликовања, када је његово конструкторско решење за пушку „маузер“ званично прихваћено и потврђено у

практи, руски цар Александар III даровао је Миловановића, тада српског војног дипломату у Бечу, прстеном од скупогеног смарагда.

Радећи на свом проналаску Кока Миловановић утрошио је позајмљену суму од око 20.000 динара коју је годинама отплаћивао. У знак признања Народна скупштина Србије је ту суму касније поклонила Коки Миловановићу. С обзиром на то да је на новој верзији пушке радио заједно са фабриком „Маузер“, фабрика му је доделила награду од 100.000 динара, коју је Кока одбио да прими. Живео је скромно као и сви српски официри од плате. Преминуо је после дуже болести 8. маја 1905. у вечерњим сатима, када је тихо, достојно великог војника, заменио овоземаљски са оним светом.

Мајор Јеврем Велимировић

бију. Министров налог био је део ширег плана, односно резултат појачаног интересовања краља Милана и напредњачке владе за догађаје на просторима Османског царства насељеним српским становништвом. Почетна тачка његовог путовања кроз Македонију била је Солун, а требало је, чини се, да крај путовања буде у Призрену. Велимировић је на путу провео двадесет и шест дана (од 7. августа до 1. септембра 1882) и, вративши се у Цариград, написао је извештај министру војном генералу Тихомиљу Николићу обима двадесет и пет руком писаних страна. На предлог начелника Генералштаба Милојка Лешљанина, други део извештаја штампан је у часопису „Ратник“ под насловом „Из путовања. Од Цариграда преко Солуна у Скопље“. По завршеном службеном путовању мајор Јеврем Велимировић у свом извештају предлаже да Кнежевина Србија закључи конзулску конвенцију и да се успоставе конзулати у Солуну, Битољу и Призрену. Да би Србија остварила своју идеју о ослобађању и уједињењу целог српства, мајор Велимировић додаје да је неопходно издвојити повећу суму новца за подизање и успостављање школа и слање учитеља, свештеника и калуђера из Србије у поменута места, уз добру новчану надокнаду.

Након упућивања првих војних изасланика у Аустрију и Турску, до краја 19. века отварају се војна изасланства у Немачкој (1895. године са генералом Стеваном Пантелићем на челу) и Софији (5. фебруара

1897. године упућен је мајор Милош Васић). Наредне, 1898. године отвара се војно изасланство и у Царској Русији, у које је на дужност отишао потпуковник Љубомир Христић. У то време војна изасланства била су потчињена Кабинету Министарства војног.

Војна лица на дипломатским дужностима

Задатке из надлежности војнодипломатске службе нису обављали само војни изасланици. Било је примера да су војна лица упућивана, односно именована, на места у дипломатским представништвима као посланици, конзули, вице конзули, специјални делегати, аташеи и сл. По завршетку руско-турског рата, од 6. октобра 1878. до 1. октобра 1879, пуковник Ђуро Хорватовић био је на дужности команданта Моравског корпуса, а затим је именован за председника Војнокасиционог суда и почасног краљевог ађутанта. У том звању, 24. априла 1881. одређен је за изванредног посланика и опуномоћеног министра на руском двору.

Српска влада је 1890. године именовала капетана Петра Бојовића за конзула у Пљевљима. За тадашњу Србију било је веома значајно да се у Пљевљима отвори конзулат и да га води војно лице. У првом реду због тога што је веза српске политике према Старој Србији углавном била усмерена преко царинарнице на Јавору, а Приштина, са конзулом Браниславом Нушићем и Миланом Ракићем, била је превише

Војвода Петар Бојовић

удаљена од језгра Рашке области. Српска влада је зато покушала да отвори конзулат у Пљевљима и тако оствари увид у културне и политичке прилике у Рашкој области. Пошто је Петар Бојовић био добар војни стручњак са смислом за успостављање одговарајућих дипломатских веза, а умео је и да прати војну ситуацију у Старој Рашкој, што је било од великог значаја за српску обавештајну службу, српска влада предузела је мере код Порте у Цариграду да прихвати њен предлог, али су Турци, због аустроугарског противљења, сматрали да је то неизводљиво. Наиме, Турци су осетили српске намере и закључили да би конзулат у Пљевљима могао бити опасност по турске интересе.

Конзулат Краљевине Србије у Битољу отворен је 1889. године. За првог конзула именован је Димитри-

Капетан др Давид Албала

(1895–1896), а након дужности на Цетињу био је српски изасланик на Хашкој конференцији 1899. године.

Почетком октобра 1901. године Србија је попунила упражњено место посланика на Цетињу, за које је акредитовала генералштабног потпуковника Василија Антонића, бившег војног изасланика у Аустроугарској. Он је на том положају био и током 1902. године. „Антонић је требало да потпомогне развоју добрих односа и чврсте сарадње између Србије и Црне Горе, али је један од његових главних задатака био да подстакне заједничку акцију у Цариграду”. Наиме, потпуковник Антонић је настојао да објасни став Србије у питањима која су се тичала њихових сународника на Косову и у Новопазарском санџаку, као и у вези са скопским митрополитским питањем.

Након потпуковника Антонића у Црну Гору је био упућен пуковник Милош Васић, који се на Цетињу задржао само годину дана. Након Мајског преврата 1903. године и доласком Петра Карађорђевића на српски престо, био је опозван са дужности посланика.

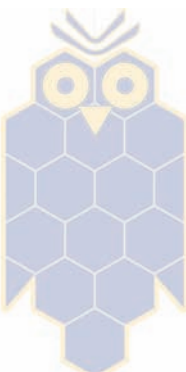
У Вашингтону је од децембра 1939. до фебруара 1941. године боравио резервни капетан Војске Краљевине Југославије др Давид Албала. Он је био на дужности специјалног делегата при Југословенском краљевском посланству. Његов задатак био је усмерен у два правца: „а) обавештавати овдашње утицајне личности о нашој земљи, о њеном политичком ставу и о њеном односу са суседним и другим земљама у вези са ратом у Европи и б) помоћи досадашње напоре учињене у циљу добијања зајма – кредита за употпуњавање нашег наоружања модерним оружјем (брзи аероплани, антиавионски и антитенковски топови)”.

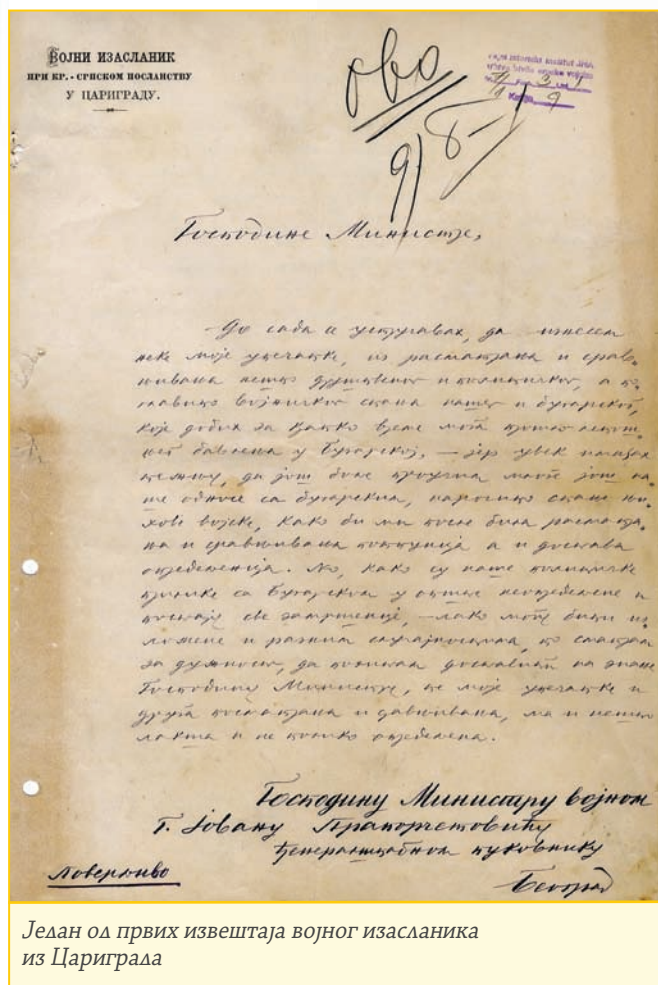
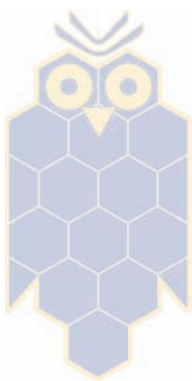

Пуковник Александар Машин

је Боди. На дужност је ступио 9. априла 1889. заједно са вицеконзулом Петром Манојловићем. Вицеконзул Петар Манојловић био је капетан и на дужност је ступио са задатком да прикупља информације и извештава о војним питањима.

Изванредни посланик и опуномоћени министар Краљевине Србије на Цетињу у Књажевини Црној Гори од 1897. године био је пуковник Александар Машин. Он је са Цетиња отишао априла 1899. године, тако да је његово место остало упражњено. Пуковник Машин је пре наведене дужности био војни изасланик у Бечу

Један од првих извештаја војног изасланика из Цариграда

Мрежа војних изасланстава Краљевине Србије

До почетка балканских ратова мрежа војних изасланстава Србије није се ширила готово 15 година. Једина новина била је акредитација на нерезиденцијалној основи. Војни изасланик у Бугарској потпуковник Данило Калафатовић био је 1911. године акредитован и за Румунију. Ово није био први пример да је војни изасланик Србије био акредитован у две државе. Пре њега, пуковник Светозар Нешић био је од 1892. године, поред Турске, акредитован и за Бугарску. Почетком 1912. године у Грчку је упућен мајор Милош Васић, а крајем 1913. отворено је војно изасланство у Румунији, где је на дужност ступио пуковник Душан Стефановић, који ће 1. фебруара 1915. отворити и војно изасланство у Француској, а јуна 1918. бити именован за шефа Војне мисије Србије у Француској. Од 1902. до 10. априла 1904. године био је и начелник Извештајног одсека у чину мајора.

Војно изасланство у Италији отворено је 1914, а наредне године и у Великој Британији, са пуковником Миливојем Николајевићем на дужности. Интересантно је да је његов главни задатак у овој савезничкој држави био регрутовање емиграната за одлазак на Солунски фронт, који је са доста успеха обавио, с об-

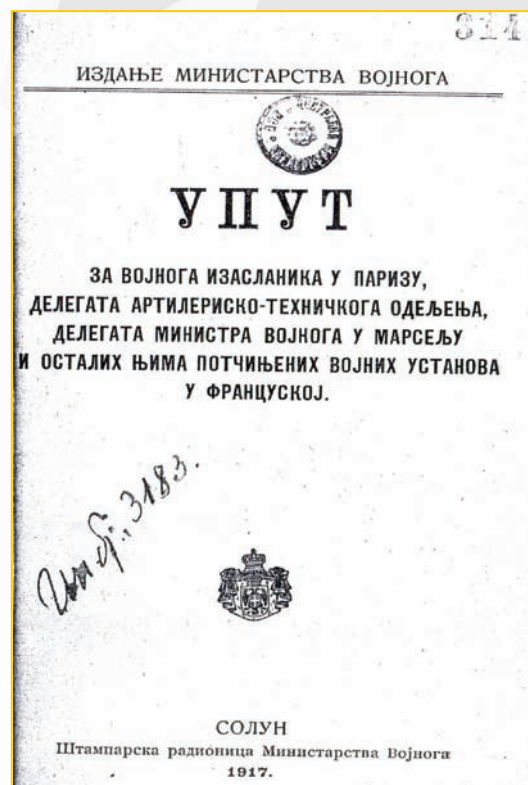
зиром на то да су многи избегавали војну обавезу. Након ове дужности, 1918. године отвара војно изасланство у Белгији, у којој проводи годину дана.

До Првог балканског рата 1912. године Србија је имала девет акредитованих војних изасланика и то у Цариграду, Софији, Букурешту, Петрограду, Лондону, Паризу, Риму, Цетињу и Солуну, а уједно је постала и најинтересантнија балканска држава од које је много шта зависило на Балкану. Београд је био домаћин 12 акредитованих војних изасланика, са бројним војнодипломатским представницима.

Први светски рат

За време Првог светског рата прекинути су војнодипломатски односи Србије са непријатељским државама, али су настављени са савезничким силама Антанте (делимично и преко деташираних војних мисија) и успостављени су односи са другим европским државама (Швајцарска и Белгија), па и са САД, захваљујући, пре свега, масовном патриотском расположењу и снажним пропагандним акцијама српских емигрантских кругова.

И поред релативно слабо развијене мреже војних изасланстава, поједини војни изасланици Краљевине Србије достављали су врло корисне податке у припреми за балканске ратове и Први светски рат, док је према дипломатском кору и војним изасланицима акредитованим у Србији у моменту агресије учињено неколико, са становишта рада и безбедности, занимљивих мера: сви страни посланици и војни изасланици организовано су премештени из Београда у Ниш. Немачком посланству је најпре био забрањен шифровани саобраћај са Берлином, а касније је и укинут. Војни изасланици неких пријатељских земаља били су у дневном контакту са српском Врховном командом (руски војни изасланик, пуковник Артаманов и француски војни изасланик, пуковник Фурије) и са њом званично размењивали податке и поруке. Поред Војног изасланства, Француска је у Србији и Црној Гори почетком рата имала успостављену војну мисију, која је, уз

извесна војна одељења и санитетску службу, заједно са српском војском и народом поднела ратне напоре 1914–1915. године и повлачила се преко Албаније.

Српски војни изасланици су нарочито пажљиво покушавали да прате војне активности и намере потенцијалног непријатеља. С тим у вези, два месеца пре напада Аустроугарске на Србију, у извештају војног изасланика у Бечу Краљевском српском Министарству војном у Београду наводи се да је „вест о овогодишњим већим маневрима у Босни и Херцеговини изненадила... заинтересоване кругове. Маневри у Босни и Херцеговини имају тројаки циљ: прво, да држи у шаху немирне елементе у земљи и да их умири. Са тако импозантно

прикупљеном снагом се пропарадирати и умалити оно високо поштовање које је тамошњи народ о српској војсци услед последњих ратова добио; друго, хоће Србији да се покаже готовост, спрема и способност Аустроугарске војске за сваку евентуалност и за одбрану своје територије и треће, да даду корисне поруке маневришћим трупама”.

Са повлачењем српске војске на Крф новембра 1915.

године, повукао се и део страних војних изасланика, чија се улога постепено допуњавала формирањем разних иностраних војних мисија (британска за санитетско збрињавање, француска за укрцавање и реорганизацију војске). У исто време српски војни изасланици наставили су рад у иностранству, а отворена су војна изасланства у Швајцарској 1917. године и Белгији 1918. године, а формирају се војне мисије при савезничким командама у Грчкој, са пуковником Милошем Васићем на челу, Француској и Италији, тако да је пред крај рата, српска војска имала на располагању десет војних изасланика и три војне мисије, уз знатан број војних мисија при регионалним савезничким командама.

Осим војног изасланика, Министарство војно Краљевине Србије у Француској имало је акредитованог делегата артиљеријско-техничког одељења при Министарству војном и Министарству наоружања и муниције са задатком снабдевања наше војске артиљеријско-техничким средствима и материјалом, затим делегата министра војног у Марсељу, чији је задатак био да руководи радом и води надзор над свим нашим командама и установама у Француској. Делегат је имао свој

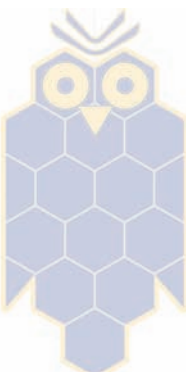
Пуковник Милош Васић, први војни изасланик у Софији 1897–1898. и Грчкој 1912–1913. и 1916. године

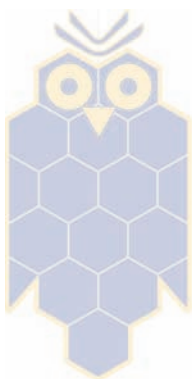
штаб, а за помоћ у раду као помоћни органи биле су му потчињене подделегације у Паризу, Тулону и Ници. Постојао је и командант депоа у Тулону, као непосредни орган делегата у Марсељу са задатком да прикупља, прима и снабдева све наше обвезнике који се након лечења у Француској првим бродовима враћају у њихове команде.

Стална лекарска комисија била је смештена у Тулону. Она је водила евиденцију о броју и распореду наших официра, чиновника, војника, обвезника чиновничког реда, који се налазе у Француској на лечењу по болницама, санаторијима, бањама и реконвалесцентним логорима.

Активност српских војних изасланика и припадника војних мисија у Првом светском рату била је различита, али су задржали континуитет. Неки су тражили појачања и добијали га, а други нису. Војни изасланик из Букурешта тражио је појачање, али га није добио с обзиром на скромне резултате рада (за шест и по месеци послао свега 47 информација). Војни изасланици Србије акредитовани у Француској, Италији и Русији, укључујући и шефове војних мисија, јављали су се свакодневно и дали знатан допринос у почетку, за преживљавање кризе, а касније и за консолидацију и оспособљавање српске војске за пробој Солунског фронта.

При штабу црногорске Врховне команде на Цетињу као делегат био је постављен пуковник Петар Пешић. Он је у више својих поверљивих извештаја најављивао напад Аустроугарске на Србију, па чак и стање морала аустроугарских војника који су имали велико поштовање према српским војницима и показивали видно нерасположење за борбу против Србије.

Преглед садржаја захтева које је Врховна команда српске војске Министарства војног постављала нашим изасланицима и извештаја које је од њих добијала током 1915. године из Софије, Петрограде, Атине и Париза, као и података које су војни изасланици савезничких земаља путем Министарства војног саопштавали српској Врховној команди указују на то да су такви подаци у великој мери доприносили установљавању стања, активности и намера непријатеља против Србије. Та сазнања су коришћена и за планирање и предузимање одговарајућих одбрамбених мера.

По завршетку Првог светског рата у савезничке врховне команде (Париз, Рим, Солун) и поражене земље (Софија, Беч и Будимпешта) упућени су „делегати Владе и Врховне команде“, за које би се могло рећи да су претече каснијих војних изасланика српске војске. Пуковник Иван Докић, делегат Владе и Штаба Врховне команде српске војске био је 1918. године акредитован и као војни изасланик у Бугарској.

Војна дипломатија Краљевине СХС/Југославије

После Првог светског рата Србија је била једна од земаља победница. Њен избор је био да не проширује своје границе, већ да уједини јужнословенске народе у једну државу. На бази те идеје 1918. године настала је Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца.

Захваљујући ратним успесима и победама, војна дипломатија Србије уживала је високи ауторитет у Европи, а њене војне изасланике поштовали су савезници, а ратни непријатељи ценили. У складу са међународном праксом, војна изасланства обављала су, између осталог, и послове информативно-извиђачког карактера. Кадар за војну обавештајну службу, а уједно и за војну дипломатију, посебно се усмеравао и образовао у страним војним школама, највише у Француској, а касније и у Немачкој, мада није постојала посебна војна специјалност – војни дипломата. Војне дипломате сматране су војном елитом у обавештајном систему Краљевине Србије /СХС, јер се радило о високообразованим, свестрано културно васпитаним људима, са знањем још једног или више страних језика и веома добро припремљеним за успостављање контакта ради извршења задатака који им је постављен.

Рад војнодипломатских представника Краљевине Србије/СХС у иностранству није био искључиво војнообавештајне природе. Он је обухватао и облике војне сарадње, на пример у области школовања кадрова, опремања и испоруке наоружања, изградње капацитета војне индустрије, ремонта и одржавања војне технике, као и вођење бриге о војним лицима која се по било ком основу налазе на лечењу у иностранству.

Увидевши значај функције војног изасланика у миру, али и у рату, у Војсци Краљевине Србије/СХС сазрева мисао да задатке војне дипломатије треба прописати одређеним системским документом. У току 1920. године, министар војни и морнарице, почасни ађутант Њ. В. кра-

ља, генерал Бранко Јовановић, прописао је Упут за рад војних изасланика. Упутом је дефинисано да је „Војни изасланик непосредни орган Министарства Војног и Морнарице по питањима чисто војничког карактера и од њега прима сва наређења и да министра Војног и Морнарице стално обавештава о свим војним и војнополитичким приликама и догађајима у дотичној страниој држави“. Новина у овом упуту била је да војни изасланик извештаје једновремено шаље и министру војном и морнарице и начелнику Главног генералштаба.

Пуковник Живко Станисављевић, други изасланик у Мађарској 1927. године

Упутства за рад војних изасланика

Војни изасланици су од 1922. године били у функционалном смислу потчињени начелнику Главног генералштаба, односно Обавештајном одељењу, које их је и оцењивало. Од 1929. године потпуно су прешли у надлежност Обавештајног одељења, осим што су војни изасланици свој извештај у једном примерку достављали и министру војске и морнарице.

Српски војни изасланик у Турској пуковник Стеван Илић затворио је војно изасланство почетком рата 1912, а током рата, 1915. године пуковник Драган Кушаковић напустио је Софију. После Првог светског рата затварају се војна изасланства у Швајцарској и у Белгији (1919), а отварају нова, и то 1920. године у Пољској (пуковник Михајло Ненадовић, који ће бити унапређен у чин бригадног генерала и који ће две године касније отворити војно изасланство у Чехословачкој),

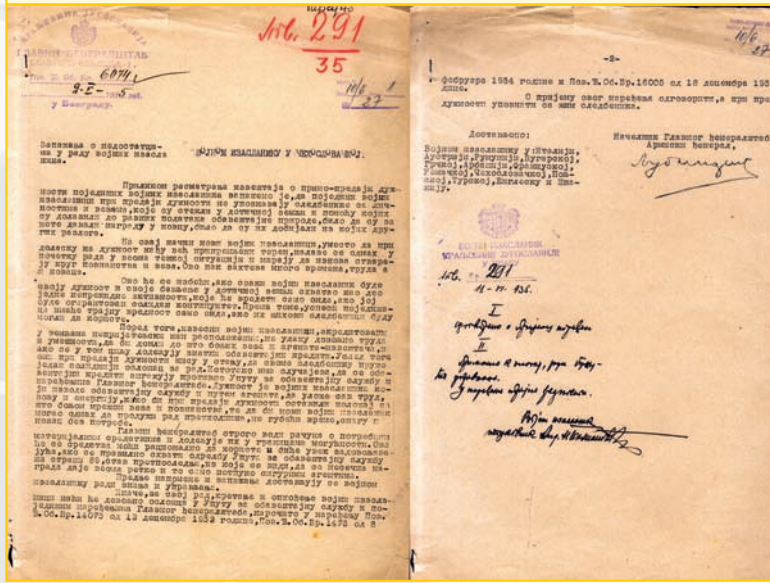
Румунији (пуковник Милутин Недић), 1922. године у Албанији (потпуковник Димитрије Чемериќић), Мађарској (пуковник Живко Станисављевић) и нешто касније, 1927. године у Турској (пуковник Лазар Милосављевић, који ће затворити војно изасланство до 1935. године).

Континуитет војнодипломатског представљања Краљевине Србије/СХС није прекидан само са пет држава – Великом Британијом, Француском, Италијом, Румунијом и Грчком. Поред војног изасланства у Паризу, Србија је имала и поморску испоставу у Марсеју, у које је крајем 1927. године дошао артиљеријски пуковник Милан А. Ђорђевић. Основни задатак поморске испоставе био је пријем и слање француске војне помоћи за потребе српске војске.

У Обавештајном одељењу је од 1929. године централизована и веза са страним војним представницима. У почетку је за те послове прво одређен један официр, а касније читав секција, која је водила рачуна о захтевима страних војних представника и подацима који су им дати, али је и достављала податке југословенским војним изасланицима у дотичним земљама ради могућних реципроцитетних захтева.

Рад војних изасланика Краљевине СХС/Југославије био је у надлежности Обавештајног одељења Главног ђенералштаба. Добри резултати и корисне информације су се подразумевале. Недовољно добри и лоши резултати довели су до тога да је маја 1932. године свим војним изасланицима упућена Студија питања по обавештајној служби. Сугерисано им је да они (војни изасланици) треба да буду главни центар офанзивне обавештајне службе и који то, с обзиром на свој положај, материјалне награде и своје квалификације, заиста и могу да буду. Наведена студија помиње се и у Упутству за организацију и обављање обавештајне службе, у смислу правца залагања војних

Запажања о недостацима у раду војних изасланика која је Главни ђенералштаб упутио свим војним изасланствима 1935. године

изасланика, достављање потребних података о појединим државама.

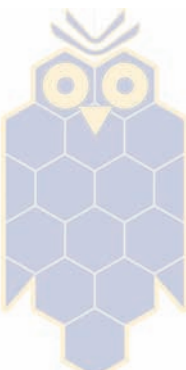
После атентата на краља Александра Карађорђевића у Марсеју 1934. године, долази до постепеног заокрета у унутрашњој и спољној политици Краљевине Југославије, од својих традиционалних савезника ка силама Осовине. Повећава се и број војних изасланстава тако што су 1935. године успостављени војнодипломатски односи са Турском и Немачком, годину дана касније. Отворено је прво самостално војно изасланство у Анкари, са пешадијским пуковником за ђенералштабне послове Новицом Б. Ракочевићем на челу. Грађеве изасланства у Анкари завршено је 1937. године. То је важно здање новије српске архитектуре, чији је пројектант био Коста Ј. Јовановић, највише познат као аутор маузолеја династије Карађорђевић – парохилалне Цркве Светог Ђорђа на Опленцу (1909–1936). Пуковник Ракочевић написао је књигу Ратни планови Србије против Турске од Карађорђа до Краља Петра, која је објављена у Београду 1933. године. Погинуо је вршећи дужност у Генералштабу приликом бомбардовања Београда 6. априла 1941. године.

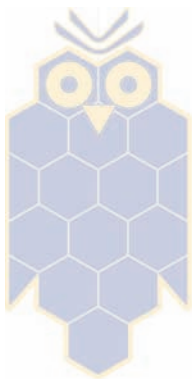
Турска је у војнодипломатском смислу до тада била „покривена“ нашим војним изасланицима акредитованим и са седиштем у Бугарској (1932–1935) и Грчкој (1927–1931). Отварањем војног изасланства у Берлину 1936. године престала је потреба да се ова држава покрива из Чехословачке (1931–1936). За поморског и ваздухопловног изасланика Краљевине Југославије у Великој Британији и Француској са седиштем у Лондону био је постављен капетан бојног брода Владимир П. Маријашевић (1930–1932), док је војни изасланик за обе државе боравио у Паризу. Овим постављењима јасно је изражено тежиште обавештајног интереса у наведеним државама.

Пуковник Жарко Поповић, војни изасланик Краљевине Југославије у Риму 1933. и Москви 1940. године

Краљевина Југославија је 1936. године имала 12 акредитованих војнодипломатских представника, од којег броја већину код старих савезничких земаља, али и доста нових војних изаслан-

Пуковник Владимир Ваухник, војни изасланик Краљевине Југославије у Берлину (први слесна) и потпуковник Синтић, помоћник војног изасланика (четврти слева) у склопу активности ВДК – обилазак положаја немачких снага према Француској 1940. године

става код држава Осовине. Војни изасланици акредитовани у савезничким и пријатељским државама свој рад највише заснивали су на размени податка, некада више некада мање, са генералштабом државе пријема, али су те информације биле селективно достављане. На пример, податке о ратном саставу добијали су врло ретко. Војни изасланици акредитовани у неутралним и непријатељским државама ретко су добијали потребне податке из генералштаба дотичне државе, већ су их морали прибављати из отворених извора проучавањем и анализом службених (војних) листова, закона, уредби, војне литературе, периодичне и дневне штампе итд. У свом раду највише су користили посредан начин обавештавања, тј. прикупљали информације од колега страних изасланика, повереника и лица државе пријема.

Аншлус Аустрије, италијанска окупација Албаније и напад Немачке на Чехословачку пресудно су утицали да југословенска војнообавештајна служба, која се наша у новом геополитичком окружењу, 1938. године укине војна изасланства у Аустрији, као и 1939. године у Албанији и Чехословачкој. Међутим, на предлог првенствено војног изасланика из Италије да је „Рим исувише далеко да би војни изасланик са сигурношћу и довољно благовремено могао пратити догађаје на граници, а на конзулате не треба уопште озбиљно рачунати“, Генералштаб преко Министарства иностраних дела покреће иницијативу да се у одређене конзулате Краљевине Југославије у статусу цивилних службеника упуте војна лица. Озбиљност новонастале ситуације на овом делу Европе, а нада све заједнички интерес, били су пресудни да се иницијатива преточи у дело.

1. октобар 2018.

При конзулатима у Бечу, Прагу, Трсту, Тирани, Скадру, Валони и Корчи, као цивилни службеници (вицеконзули или дописници новинарских кућа) постављени су искусни обавештајни официри, који су се у тајности бавили прикупљањем обавештајних података.

Војне мисије и војна изасланства Краљевине Југославије 1941–1944. године

Брза капитулација, а затим окупација и распад Краљевине Југославије 1941. године имали су за последицу и дефинитивну пропаст дотадашњег безбедносно-обавештајног система, мада су неки обавештајни центри лоцирани у иностранству у мањем

Мајор Миливоје Мишовић (први слева), помоћник војног изасланика Краљевине Југославије у Вашингтону са колегама из ВДК, 6. септембар 1942. године

ИЗАСЛАНИЦИ У ИЗБЕГЛИЧКОЈ ВЛАДИ

Војни изасланици Војске Краљевине Југославије пред почетак Другог светског рата били су бригадни ђенерал Велимир Раносовић (Рим), пуковници Милорад Радовић (Лондон), Владимир Ваухник (Берлин), Владимир Д. Герба (Париз), Владимир Ф. Калечак (Тирана), Жарко Поповић (Москва), Владимир Е. Келер (Атина), Звонимир Жупанчић (Будимпешта), Милан С. Калуђерчић (Варшава), Милан К. Стојановић (Беч), Урош Тешановић (Праг) и потпуковници Живан Кнежевић (Вашингтон) и Франц Стропник (Букурешт).

Војни изасланици избегличке владе Југославије у савезничким земљама нису се бавили само својим основним задатком, већ се њихова улога сводила на административне контакте са малим бројем установа државе пријема и ретке протоколарне обавезе. То се није радикалије променило ни после успостављања редовне везе са земљом, јер су Енглези те везе држали под својом контролом, а питања помоћи четничким јединицама решавана су преко Краљевског војног кабинета.

У таквој изолацији избегличка влада покушала је да организује информативно-обавештајни апарат, чији је циљ требало да буде успостављање веза и прикупљање информација о актуелним догађајима у држави пријема, али и у нашој држави. Први корак ка том циљу био је интензивирање рада краљевских дипломатских представништва у неутралним земљама.

Новоизабрани владин Одбор за пропаганду је већ 29. априла 1941. упутио инструкцију свим дипломатским представништвима о прикупљању података о стању у Југославији. Овом позиву су са извесним успехом могла да се одазову само дипломатска представништва у Турској – Амбасада у Анкари и Генерални конзулат у Цариграду.

обиму наставили са деловањем за рачун краља и владе у емиграцији.

Наиме, избегличка влада и Војнообавештајна служба Краљевине Југославије биле су сведене на рад војних изасланстава у савезничким и неутралним земљама које им нису отказале гостопримство. Врло оскудне припреме за рад Војнообавештајне службе у условима окупације и тешкоће у одржавању везе са земљом готово у потпуности су одсекле емигрантску обавештајну службу од ситуације у окупираној Југославији. Веза са земљом одржавана је тек од половине 1942. године и то преко обавештајних центара у Истанбулу, Букурешту, Хелсинкију и Берну.

Избегличка влада Југославије формирала је Врховну команду у Каиру, где су на дужности били генерал Богољуб Илић, ђенералштабни потпуковник Миодрог Лозић, ђенералштабни пуковник Звонко Жупанчић и делегат при енглеској војној команди ђенералштабни пуковник Жарко Поповић, бивши војни изасланик Краљевине Југославије у Италији 1933. године и СССР-у 1940. године. Током боравка у Италији детаљно је писао како је ушао у траг организаторима првог покушаја атентата на краља Александра децембра 1933. године који је био припреман у Италији.

Увиђајући значај савезничке команде у Алжиру, избегличка влада Југославије настојала је да успостави мисију која би координисала контакте и рад са представницима Француског покрета отпора и од расположивог људства оформила војни контингент који би био претходница савезничким снагама при уласку у Србију.

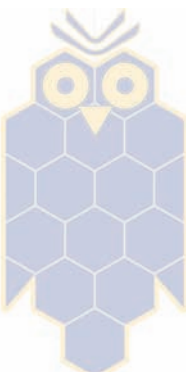
Основни задатак војних мисија био је да прикупи сво способно људство ради формирања јединица, вршења обуке и упућивања у савезничке јединице. Неспособно људство, које није ушло у нове јединице, демобилисано је и упућено у избегличке логоре.

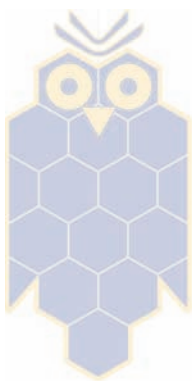
Министарски савет одредио је специјалне војне мисије у Палестини, САД, Јужној Африци, Канади и Јужној Америци са задатком да раде на прикупљању добровољаца. Због тога су им стављена на располагање и одређена финансијска средства. Мисију у Палестини водио је пуковник Франц Стропник, у Јужној Африци мајор Душан Бабић, у Канади пуковник Драгутин Савић, у Јужној Америци пуковник Мирко Бурја. Седишта су им била Јерусалим, Кејптаун (касније Преторија), Виндзир и Буенос Ајрес.

Активности војних изасланика Краљевине Југославије

Активности југословенских војних изасланика у тада „непријатељским“ државама (Немачка, Италија, Мађарска), али и у „пријатељским“ (Румунија, Француска и Грчка), биле су врло интензивне. Поверљиви извештаји, пуни благовремених упозорења о покретима, концентрацији и припремама немачких трупа за напад на Југославију, достављани су знатно пре напада на Југославију 1941. године. У том смислу, нарочито се истицао рад југословенских војних изасланика, пре свих пуковника Владимира Ваухника у Берлину, пуковника Владимира Раносављевића у Риму и пуковника Франца Стропника у Букурешту, који су, у својим поверљивим извештајима од марта месеца а пре потписивања Пакта о ненападању 25. марта 1941, предочавали озбиљне и веродостојне податке и доказе о предстојећем нападу Немачке на Југославију.

Оклевање тадашње југословенске владе и игнорисање таквих упозорења, напрасна смена и инаугурисање нове југословенске владе са генералом Симовићем на челу, као и успостављање дипломатских односа са

Совјетским Савезом, баш у ноћи 5/6. априла 1941, били су само хронолошки редослед догађаја који је објективно водио ка немачкој агресији од 6. априла и распаду Краљевине Југославије за свега 12 дана, односно до 18. априла 1941. године.

Тачан садржај и квалитет информација, као и поуздани извори преко којих су се информисали југословенски војнодипломатски представници, допринели су да тадашња Влада Краљевине Југославије има „на столу“ реалну слику предстојећих војно-политичких догађаја. Друго је питање колико је била вољна и способна да их искористи, схвати озбиљност ситуације у којој се налази и предузме адекватне мере за одбрану државе од напада.

Навешћемо само неколико карактеристичних примера правовремених и корисних информација војнодипломатских представника Југославије. Војни изасланик пуковник Ваухник у шифрованој депеши од 27. марта 1941. јавља да је од свог пријатеља генерала Остера, иначе блиског сарадника адмирала Вилхелма Канариса (Wilhelm Franz Canaris), начелника немачке Војнообавештајне службе – Абвер, добио строго поверљиву информацију о састанку Хитлера са војним врхом, којом приликом је одлучен напад на Југославију, који предстоји у најкраћем могућем времену.

Пуковник Ваухник ову информацију шаље на три различите адресе: начелнику Војнообавештајне службе, министру иностраних дела и генералу Симовићу, али „за сваку сигурност“ и совјетском војном изасланику и британској Обавештајној служби преко шведског војног изасланика.

Ништа мање значајне нису биле информације (телеграми) војног изасланика Краљевине Југославије у Румунији, пуковника Франца Стропника. Наиме, овај одлични војни изасланик је веома тачно извештавао о покретима немачких јединица кроз Румунију и концентрацији трупа на Југословенској граници, па и концентрацији немачких снага у Бугарској. Војни аташе пуковник Стропник чинио је натчовечанске напоре да Министарство војске и морнарице и Главни генералштаб обавести о догађајима и збивањима у Румунији и њиховом рефлектовању на безбедност Југославије.

Уочи напада Немачке на Краљевину Југославије пуковник Стропник је телефонски, шифровано јавио 5. априла у 19.10 часова следеће: „Немачки препад на Ђердап и Сипски канал непосредно предстоји“.

Војни изасланик у Француској пуковник Владимир Герба је још 2. априла 1941, одмах иза поноћи, послао телеграм да је од сигурног извора добио податак да Немачка планира напад на Југославију масовним ваздушним нападом, пре почетка копнене офанзиве. У Аустрији је већ лоцирано око 200 немачких авиона, а мађарском железницом треба да прође транспорт од шест дивизија ка Југославији.

Колико су биле добре информације до којих су долазили наши војни изасланици говори чињеница да је

британски амбасадор у Берлину још 28. децембра 1938. свој извештај допунио извештајем свог војног изасланика, пуковника Мајсон Мек Фарлена (F. N. Meison-McFarlen), који се позива на процену пуковника Владимира Ваухника о вероватном нападу Немачке на Пољску или Румунију наредне године.

Може се закључити да је предратна југословенска војна дипломатија била на висини додељеног задатка, достављајући правовремене податке, пре свега, о нападу на Југославију са тачним намерама, подацима и распореду непријатељских јединица, обезбеђујући тиме да највиши државни и војни врх буде правовремено информисан, односно избегне стратегијско изненађење. Нажалост, након избијања ратних дејстава један део војнодипломатских представника доживео је тешку судбину, од хапшења и интернирања у концентрационе логоре, до стрељања. Један део прешао је у редове савезничких армија, док су појединци прихватили да раде за потребе окупаторских држава и режима тог времена. Неки су остали у добрим односима са војним изасланицима нове Југославије. Ови професионалци радо су били позивани и виђени гости у домаћим круговима и на активностима које су организовале амбасаде социјалистичке Југославије широм света.

Војнодипломатске мисије НОВ Југославије

За шефа прве војне мисије НОВ код Врховне команде савезничких снага на Средњем истоку именован је Иво Лола Рибар. Међутим, пред полетање за Италију са аеродрома на Гламочком пољу 27. новембра 1943, он и два енглеска официра погинула су од бомбе коју је бацио немачки авион. На нову мисију Врховног штаба НОВ и ПОЈ није се дуго чекало. Три дана након погибје Иве Лоле Рибара, за шефа мисије одређен је пуковник Владимир Велебит, који је 30. новембра 1943. упућен у Каиро, у седиште Врховне команде савезничких снага за Средњи исток.

Врховни штаб НОВЈ 17. маја 1944. поново упућује војну мисију, али по другом задатку, у седиште Команде савезничких снага у Алжиру, коју предводи, тада већ, гене-

Генерал Владимир Велебит, први војни изасланик ФНРЈ у Великој Британији 1944. године

рал-мајор Владимир Велебит. Тито је крајем маја 1944. године предложио Фицроју Меклејну (Fitzroy MacLean), шефу британске војне мисије код Врховног штаба НОВ и ПОЈ, да са генералом Велебитом, који се управо вратио на ослобођену територију, посети Вилсонов штаб како би размотрили могућност снабдевања Народноослободилачког покрета. Генерал Меклејн је пренео предлог Вилсону, који га је одмах подржао. Истовремено, Меклејн и Велебит су на позив британске владе кренули за Лондон. Полетели су британским авионом са партизанског аеродрома недалеко од Босанског Петровца за Алжир, до Лондона. Према писању британског „News Cronicle Reporter“ од 3. маја 1944. године, генерал Велебит и мајор Вогелник исказали су потребу за помоћу у наоружању и војној опреми и пренели захтев да се немачке трупе бомбардују дуж Јадранске обале одакле снабдевају своје јединице. Након потписивања споразума између председника НКОЈ Тита и председника југословенске владе у избеглиштву Ивана Шубашића, од 1. новембра 1944, та војна мисија прераста у сталну војну мисију нове заједничке прелазне владе у Великој Британији. Незадовољан садржајем наведеног споразума, Винстон Черчил обавестио је избегличку владу да не види потребу за даљим радом војне мисије НОВ и ПОЈ у Лондону, с обзиром на то да је влада Ивана Шубашића преузела одговорност за материјално снабдевање НОВЈ.

Иначе, прву мисију Народноослободилачке војске Југославије код савезничких снага представљала је Команда базе НОВЈ у Барију, Италија, основана 2. октобра 1943, која је имала статус војне делегације при Команди савезничких снага у Барију. Врховни штаб је априла 1944. године именовao Милентија Поповића за заступника НКОЈ и команданта базе НОВЈ у Италији, што је означило формирање сталне политичко-војне делегације у Италији.

Тито је више пута од Коминтерне тражио да и Црвена армија код НОВ пошаље своју војну мисију. Истовремено, у Врховном штабу већ су почели да размишљају о слању војних мисија у Москву, Лондон и Вашингтон, са задатком да са савезничким владама постигну споразуме о помоћи у опреми и наоружању, па и о питању југословенске морнарице, коју су 1941. године одвукли италијански окупатори, а после капитулације Италије, септембра 1943. године, преузели Англо-Американци.

Прва делегација ВШ упућена влади СССР-а стигла је у Москву 12. априла 1944. године. После вишедневних преговора постигнут је споразум да се снабдевање НОВЈ обавља из Украјине ваздушним путем, а од југословенских грађана у Совјетском Савезу да се формира Југословенска бригада. Генералштаб Црвене ар-

Генерал Љуба Илић, изасланик у Паризу 1944. године

мије поконио је војној делегацији НОВЈ војнострукну литературу, а совјетска влада је одобрила кредит НОВЈ у износу од милион рубаља. Почетком јуна 1944. године неки чланови НКОЈ и ВШ вратили су се из СССР-а, а од преосталих чланова у Москви је образована стална војна мисија ВШ НОВ и ПОЈ, којом је руководио генерал-лајтант Велимир Терзић (12. јун 1944. године).

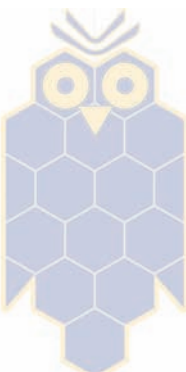
Војна мисија НОВЈ у Паризу почела је са радом септембра 1944. године, а генерал Љуба Илић је децембра 1944. године упућен у Француску за представника Југословенске армије у Штабу савезничких снага у Паризу. Касније, Указом Врховног штаба ОС Југославије од 21. августа 1945, Љуби Илићу потврђен је чин генерала у југословенској војсци стечен у Француској и постављен је за помоћника шефа војне мисије ЈА у Француској. Љуба Илић, борац у саставу интернационалних бригада у Шпанији, након бекства из француског логора 1943. године прикључио се Француским унутрашњим снагама – ФФИ, тј. Француском покрету отпора. Ускоро постаје командант Јужне зоне, а затим и руководилац свих страних формација у Француској. За заслуге је унапређен у чин француског генерала и одликован њиховим највишим одликовањима. Био је амбасадор ФНРЈ у Мексику, Данској и Швајцарској, а затим специјални саветник у ДСИП.

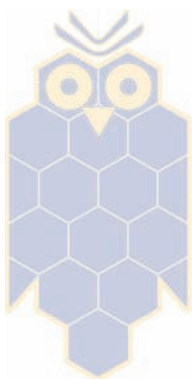
Номинално, шеф војне мисије у Француској био је генерал-мајор Иван Рукавина. То је уједно и прво војно изасланство Југословенске армије које је успостављено у иностранству. Са друге стране, за званични почетак рада војне мисије оружаних снага Француске у ФНРЈ узима се 4. април 1945, пре почетка рада француске амбасаде.

Други светски рат је, поред осталог, показао да је значај и улога војнодипломатских представника изузетно важна, нарочито ако се они налазе у средишту догађаја, у језгру одлучујућих збивања и ако се у таквим ситуацијама снађу. Ту снажљивост и марљивост нарочито су испољили неки војни изасланици предратне Југославије.

Југословенски војнодипломатски представници после Другог светског рата

У послератним годинама војна дипломатија добија нову функцију и место у међународним односима, првенствено у међуармијској сарадњи, па је потреба за модернијом војнодипломатском институцијом утицала да се она изгради у свим формама, способна не само

ИЗАСЛАНСТВА НОВЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Од 1945. до краја 1949. године формирано је 15 војних изасланстава, од којих 13 у државама Европе. У периоду од 1943. до 1946. године отворено је изасланство у Француској са генерал-мајором Љубом Илићем на челу, у Великој Британији са генерал-мајором Владимиром Велебитом, Совјетском Савезу са генерал-мајором Велимиром Терзићем, Чехословачкој са генерал-мајором Миладином Ивановићем, СР Немачкој са генерал-мајором Јаком Авшићем, Албанији са пуковником Велимиром Стојнићем, Мађарској са потпуковником Јовицом Лончаром, Пољској са потпуковником Новаком Ђоковићем, Румунији са мајором Ранком Зецом. Први послератни војни изасланик Југословенске армије у Бугарској био је мајор Воја Ристић, који је на тој дужности био од маја 1945. до фебруара 1948. године, а помоћник, капетан Илија Пешић од октобра 1945. до маја 1948. године.

У току 1947. године отворено је изасланство у Турској са потпуковником Видом Шошкићем, Италији са пуковником Јанезом Језершеком, Швајцарској са потпуковником Благојем Пејановићем и два војна изасланства на америчком континенту, у САД 1945. године са генерал-мајором Данилом Лекићем и у Канади 1949. године са пуковником Јанком Шушњаром.

за одржавање војнодипломатских односа, већ и за креирање спољнополитичке и војне активности Федеративне Народне Републике Југославије.

Формирањем јединствене владе и организовањем Генералштаба Југословенске армије, отворен је процес успостављања међудржавних односа и отварања дипломатских представништава ФНРЈ. Тиме је створена могућност трансформације војних мисија у војна изасланства, као и успостављање нових војнодипломатских представништава. Отварање дипломатских представништава и војних изасланства нису увек били истовремени. Негде је отварање изасланства уследило касније, а у неким државама није ни успостављена војна сарадња на нивоу војнодипломатског представништва.

Задатак припадника војних изасланства у периоду одмах после рата био је усмерен на развој односа и одржавање контакта са припадницима оружаних снага држава пријема, да би током друге половине 1947. године припадници војних изасланстава постепено били укључени у прикупљање обавештајних података. На такву оријентацију у раду југословенских ВДП пресудно је утицао сукоб са земљама Информбироа. Ради јачања постојећих и отварања нових војних изасланстава Југословенска армија упутила је на школовање у Москву (Виша војнообавештајна школа Генералштаба Совјетске армије), седам официра. Након њиховог повратка са школовања, у новембру 1946. године затражен је консантман за сву седморицу официра од будућих држава пријема, на шта је само Белгија одговорила позитивно.

Крајем четрдесетих година, након чувене Резолуције Информбироа Стаљинове Коминтерне из 1948. године, долази до снажне, оркестриране идеолошке кампање, координираних економских уцена и блокада, па и отворених војних притисака и претњи земаља Источног блока према Југославији, који су довели до блокаде готово свих видова сарадње са тим земљама, укључујући и војнодипломатске односе. За Југославију, која је у школовању војних кадрова, развоју међуармијске, а нарочито војнокономске сарадње, до тада била изразито ослоњена на Совјетски Савез, ови догађаји допринели су својеврсном отрежњењу и сазревању уверења о

штетности таквог једностраног курса у развоју војнодипломатских односа и потреби да се таква пракса промени. Управо тада долази до постепеног заокрета и интензивирања свих видова политичко-дипломатске, економске и посебно војнокономске сарадње са земљама Запада. Захваљујући великим делом војнокономској помоћи тих земаља СФРЈ је успела да се одупре притисцима земаља Информбироа и да очува своју независност и територијални интегритет.

Половином педесетих година постепено се нормализовао рад војних изасланика ЈНА на Истоку, а упуће-

на су и три нова ВДП (1954. године у Румунију потпуковник Милан Милић, а у Мађарску потпуковник Милан Дробац и 1956. године у Кину пуковник Бруно Вулећић). Истовремено, 1953. године упућују се и први војни изасланици у две азијско-афричке земље (у Египат пуковник Асим Хоџић и у Бурму пуковник Илија Радаковић), а затим шездесетих година, у Алжир пуковник Душан Бајић, Сирију пуковник Бедрудин Макић, Индонезију потпуковник Никола Мраковић, Индију пуковник Ђуро Љуштина и у Ирак пуковник Саво Матијашевић.

Пуковник Асим Хоџић био је начелник 2. управе Генералштаба ЈНА од 1974. до 1980, најдуже од свих начелника ВОС. Обављао је и дужност заменика начелника Генералштаба.

Од почетка шездесетих година прошлог века, са ширењем и напредовањем процеса деколонизације света, поред даљег одржавања војнодипломатских односа са земљама Запада и врло наглашеног заокрета и развоја тих односа са земљама Источног блока, а посебно са Совјетским Савезом, СФРЈ успоставља војнодипломат-

Генерал Асим Хоџић

ске односе и са неколико латиноамеричких, азијских и афричких држава, које су већ стекле независност.

Војна дипломатија Србије

Почетком деведесетих година прошлог века, са ескалацијом сецесионистичких и међунационалних сукоба, који ће врло брзо довести до распада бивше СФРЈ и настанка нових независних држава на југословенском простору, међу којима и Савезне Републике Југославије, долази до знатног редуцирања војнодипломатских односа и драстичног пада војноекономске сарадње.

Новостворена Државна заједница Србија и Црна Гора располагала је са око 20 ВДП, док се у Београду налазило

26 акредитованих ВДП, односно укупно 33 страна ВДП, рачунајући и седам акредитованих ВДП са седиштима у другим, углавном суседним државама. У односу на ранији период, наступиле су значајне квалитативне промене, пре свега у карактеру и садржају војнодипломатских односа и сарадње. Наиме, несумњиво је да, по разноврсности облика и садржаја, најдинамичније напредују војнодипломатски односи и сарадња управо са најутицајнијим земљама Запада – чланицама НАТО-а и Европске уније.

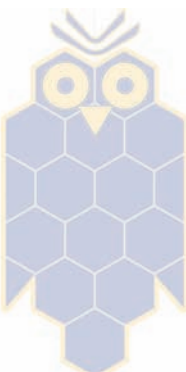
Распадом Државне заједнице Србије и Црне Горе (21. мај 2006. године), Република Србија задржава сва војнодипломатска представништва у иностранству, којих је те 2006. године имала 22 (18 са сталним седиштем и четири на нерезиденцијалној основи у Холандији, Словачкој, Чешкој и Канади), као и војног саветника при Организацији за Европску безбедност и сарадњу – ОЕБС, са седиштем у Бечу, затим представника у Регионалном центру за помоћ и спровођење и верификацију Споразума о контроли наоружања (Regional Arms Control Verification and Implementation Assistance Centre – RACVIAC) у Загребу, и представника при међународној организацији за спречавање употребе хемијског оружја (Organization for the Prohibition of Chemical Weapons – OPCW), у Хагу. У Београду су била акредитовано 32 стална војна представника, од којих седам на нерезиденцијалној основи.

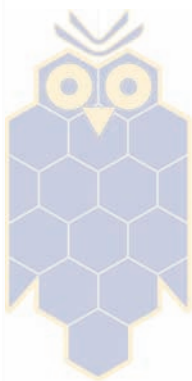
Војна дипломатија Републике Србије, оптимално димензионирана и функционално усклађена, обавља сложене послове од значаја за одбрану, који се пре свега односе на обезбеђивање информација од значаја за безбедност, а нарочито о потенцијалним и реалним опасностима по Републику Србију. Војне дипломате Републике Србије који се налазе на првој линији одбране, воде послове и задатке билатералне и мултилатералне природе.

Данас Војнообавештајна агенција, као орган управе у саставу Министарства одбране, обавља обавештај-

Пуковник Јован Миловановић, војни изасланик у Алжиру 1999. године и доајен војнодипломатског кора поздравља почасни stroj

Капетан бојног брода Ђорђе Никшић предаје акредитив шпанском Краљу Хуану Карлосу 2009. године

не послове од значаја за одбрану, реализује дипломатску функцију у области одбране са 23 изасланства и корпусом од 30 акредитованих војнодипломатских представника на резиденцијалној и нерезиденцијалној основи. Са тим бројем војних дипломата Република Србија покрива најзначајније центре међународне политике у више од 30 земаља.

Добар тренд и висок квалитет

Војна дипломатија, као ексклузивна војна делатност, одувек је била у центру војних и политичких збивања сваке државе. Војни изасланици као њени извршни органи током еволуције ове делатности били су у почетку лични изасланици или опуномоћеници владара на двору других владара, затим јавни или легални шпијуни, како су их називали у периоду између два светска рата, да би у периоду после хладног рата постали „униформисани амбасадори мира“ или „кључни инструменти дипломатије одбране“.

У својој дугој традицији војна дипломатија Републике Србије перманентно је држала висок ниво војнодипломатског представљања како у суседним државама, тако и у целој Европи. Мрежу војних изасланика Краљевине Србије 1912. године чинило је девет

војних изасланика да би пред крај Првог светског рата српској војсци на располагању било 10 војних изасланика и три војна представника у војним мисијама при савезничким командама.

Ратни успеси и победе српске војске у Првом светском рату утицали су на побољшање статуса ове војне професије, тако да су војнодипломатски представници сматрани елитом војске, с обзиром на то да су поред задатака војнообавештајне природе обављали послове који су обухватали све облике војновојне и војно-цивилне сарадње. Због своје виспрености у обављању послова војнодипломатске природе, поједини официри са богатим војнодипломатским искуством били су ангажовани и као цивилни службеници у конзулатима и амбасадама Републике Србије у иностранству.

Војни изасланици Краљевине Југославије дочекали су почетак Другог светског рата спремни и по оценама стручних служби испунили су своју мисију и задатак у иностранству. Међутим, политичке одлуке и ратне околности изнедриле су нову снагу, партизанску војнодипломатску службу, која је деценијама после Другог светског рата била призната и цењена.

Војнодипломатски представници нове (Савезне Републике) Југославије, па за њом и Државне заједнице СЦГ, само су наставили добар тренд и висок квалитет у ангажовању и реализацији задатака у новом геополитичком амбијенту и изазовима асиметричних претњи.

Данас, војнодипломатски представници Републике Србије представљају главну карику дипломатије одбране МО и ВС и носиоце билатералне и мултилатералне интеракције. Наравно, они су и промотери капацитета МО и ВС у подршци и одржавању мира, равноправни партнери на регионалном и глобалном нивоу у области кооперативне безбедности. ■

Конференција војних изасланика Републике Србије, март 2018. године

